

ИЗВЕШТАЈ
О ОСТВАРИВАЊУ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
ЗА 2022. ГОДИНУ

1. УВОД

На основу члана 66. *Закона о родној равноправности* („Службени гласник РС”, број 52/21), израђен је *Извештај о остваривању родне равноправности у Републици Србији за 2022. годину* (у даљем тексту: Извештај). Од доношења и ступања на снагу Закона о родној равноправности, ово је други по реду годишњи збирни извештај. Извештај прати структуру и садржај Закона о родној равноправности и садржи најважније податке о: остваривању политике једнаких могућности и равноправности полова; изради и доношењу докумената јавних политика у области родне равноправности (стратегије и акционог плана); спровођењу општих и посебних мера у органима јавне власти и код послодаваца, а нарочито у посебним областима од значаја за родну равноправност; остваривању родне равноправности код политичких странака, синдикалних организација и удружења; раду изабраних тела за родну равноправност и о одређивању лица задужених за родну равноправност; као и резултате надзора над применом Закона о родној равноправности.

Будући да је *Законом о министарствима* („Службени гласник РС”, број 128/20 и 116/22) у члану 12. регулисано да делокругу послова Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог припадају, између осталог, и послови државне управе који се тичу равноправности полова и родне равноправности, с циљем унапређења родне равноправности у Републици Србији (у даљем тексту: ресорно Министарство), у складу са наведеним, на основу члана 66. ст. 1. и 4., а имајући у виду обавезе које проистичу из чл. 5, 17, 18, 27-50. 61, 64-65. и 72. *Закона о родној равноправности*, ресорно Министарство се дописом од 22. децембра 2022. године обратило свим органима државне управе, територијалне аутономије и локалне самоуправе и подсетило их на обавезе у примени одредби Закона о родној равноправности, подзаконских аката и стратегијских докумената и затражило достављање података о остваривању родне равноправности из надлежности тих органа, ради сачињавања годишњег збирног извештаја за 2022. годину.

Том приликом, ресорно Министарство је подсетило надлежне органе да је, на основу члана 65. ст. 1-2 и 74. ст. 1-2. *Закона о родној равноправности*, поменуто Министарство у 2022. години израдило и донело два подзаконска акта за примену тог закона, и то: *Правилник о вођењу евиденције и извештавању о остваривању родне равноправности*, као и *Правилник о изради и спровођењу Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности*, који су објављени у „Службеном гласнику РС”, број 67/22, који су у електронском облику јавно објављени на Интернет страници

ресорног Министарства и доступни су за електронско преузимање са приложеним обрасцима. У вези са наведеним, ресорно Министарство је подсетило обвезнике примене закона који имају 50 и више запослених и радно ангажованих лица да имају обавезу извештавања о остваривању родне равноправности на прописаним обрасцима објављеним уз *Правилник о вођењу евиденције и извештавању о остваривању родне равноправности*, затим обавезу достављања обавештења о именовању лица задуженог за родну равноправност и извода из годишњег плана рада или плана пословања обвезника за 2023. годину, у делу који се односи на посебне мере за остваривање и унапређивање родне равноправности, и то најкасније до 15. јануара 2023. године.

Такође, ресорно Министарство је подсетило све органе јавне власти да су, на основу члана 21. став 1. Закона о родној равноправности, сви органи јавне власти (без обзира на број запослених и радно ангажованих лица) у обавези да донесу План мера за отклањање ризика од повреде принципа родне равноправности и да овај план треба да израде на основу *Правилника о изради и спровођењу Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности* и донесу најкасније до 31. децембра 2022. године за 2023. годину, као и да ресорно Министарство известите о наведеном, у року предвиђеном законом, достављањем наведеног плана, електронским путем или путем поште.

На основу члана 48. Закона о родној равноправности и члана 7. Правилника о вођењу евиденције и извештавању о остваривању родне равноправности, синдикалне организације започеле су са достављањем Плана за остваривање и унапређивање родне равноправности након доношења поменутог закона, док су извештаје на Обрасцу 5 из поменутог Правилника, поједине синдикалне организације почеле да достављају још у септембру 2022. године, те је до средине јануара 2023. године достављено свега 244 извештаја синдикалних организација, од укупно 25.491 регистрованих синдикалних организација у Републици Србији. Такође је и испуњавање законских обавеза политичких странака у овом извештајном периоду оцењено као незадовољавајуће јер је своје прилоге доставило свега 11 политичких странака од укупно 101 регистрованих политичких странака у Републици Србији, у време сачињавања овог извештаја. Поред наведеног, већи број поднетих извештаја на прописаном Обрасцу 5, од стране синдикалних организација и политичких партија није попуњен адекватно што је представљало проблем ресорном Министарству у обради података из тих извештаја.

У овогодишњем циклусу извештавања успешно је решен проблем који се односио на обавезу органа јавне власти и послодаваца који имају више од 50 запослених и радно ангажованих лица да, основу члана 16. Закона о родној равноправности, у годишње планове или програме пословања уграде посебне мере за остваривање и унапређивање родне равноправности. Наиме, код једног броја послодаваца проблем се састојао у томе што уопште немају годишње планове или програме пословања, па је ресорно Министарство, у тим случајевима, препоручивало доношење посебног, годишњег плана мера за остваривање или унапређивање родне

равноправности. Док, код појединих приватних послодаваца, проблем се састојао у томе да су пре ступања Закона о родној равноправности на снагу, већ имали донете петогодишње или трогодишње планове или програме пословања, за које су желели да остану пословна тајна, па је ресорно Министарство тим послодавцима сугерисало да се посебним Анексом регулише планирање посебних мера за остваривање и унапређивање родне равноправности на годишњем нивоу, а који би био јавно доступан документ, за разлику од плана или програма пословања тих правних субјеката.

Такође, у извештајном периоду, ресорно Министарство је у сарадњи са Министарством просвете решавало проблем образовних и васпитних установа које планирање врше на основу школских година, а које се не подударају са обавезом планирања и извештавања према календарским годинама на основу Закона о родној равноправности и поменутих подзаконских аката, а што је требало међусобно ускладити. Стога је, уважавајући ову специфичност васпитних и образовних установа, након усвајања извештаја просветних институција за школску 2021/2022. годину и планова рада за школску 2022/2023. годину на школским одборима, уследило достављање обавештења ресорном Министарству још у септембру 2022. године са приложеним изводима из плановима рада тих институција, у којима су уграђене посебне мере за остваривање и унапређивање родне равноправности. Подсећамо да су обвезници примене закона, по том основу, дужни да о наведеном обавесте ресорно Министарство у року од 15 дана од дана усвајања годишњих планова рада или програма пословања за наредну календарску годину, тако да је већина ових прилога од стране образовних и васпитних установа достављена у септембру и октобру 2022. године, а од стране других обвезника примене закона достављена у регуларном року, тј. крајем децембра 2022. и почетком јануара 2023. године.

Имајући у виду потребу за извештавањем о примени мера и активности садржаних у *Акционом плану за 2022. и 2023. годину за спровођење Стратегије за родну равноправност за период 2021. до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 99/22), на основу члана 17. Закона о родној равноправности, ресорно Министарство је службеним дописом од 22. децембра 2022. године затражило од надлежних носиоца мера и активности, као и од назначених партнера да доставе и податке о реализацији активности из поменутог Акционог плана у 2022. години.

Органима јавне власти који нису благовремено доставили тражене податке за годишње извештавање, ресорно Министарство се обратило ургенцијом од 26. јануара 2023. године и затражило достављање истих.

Док се ради извештавања о спровођењу мера и активности из *Акционог плана за 2022. и 2023. годину за спровођење Стратегије за родну равноправност за период 2021. до 2030. године*, ресорно Министарство поново обратило упутило ургенцију од 24. априла 2023. године са захтевом да доставе недостајуће податке о реализацији планираних активности у 2022. години и још једну ургенцију од 15. јуна 2023. године, јер већина органа која је послала своје извештаје није доставила и финансијске показатеље реализованих активности у 2022. години.

На основу чл. 65. и 66. Закона о родној равноправности, овај извештај је сачињен захваљујући достављању података од стране **5.870** обвезника, тј. органа јавне власти и послодаваца, тела за родну равноправност образованих на различитим нивоима власти, политичких странака, синдиката и удружења тј. укупно 11.745 прилога и извештаја који су поднети ресорном Министарству. Од наведеног броја, електронским путем је од стране **3.416** обвезника достављено на адресу: antidiskriminacija.rodna@minljmpdd.gov.rs са 7.529 прилога (обавештења, одлука, решења, планова мера, планова управљања ризицима и евиденција) и извештаја, а службеном поштом **2.454** обвезника је доставило 4.216 прилога и извештаја, што је наставак таквог тренда у извештавању од прошле године, уз ефикасно коришћење дигиталних технологија. Међутим, број достављених прилога и извештаја је пет пута већи него прошле године, а број запослених у Групи за унапређење родне равноправности у ресорном Министарству са четири радна места државних службеника на извршилачким радним местима предвиђених Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог се свео на само једно запослено лице, те је мануелна обрада података представљала сложен задатак, уз обављање других, текућих послова у области родне равноправности. Стога, у наредном периоду потребно је ресорно Министарство кадровски ојачати управо за обављање послова у области родне равноправности и обезбедити средства за израду софтвера за аутоматску обраду података у овој области. У вези са наведеним, ресорно Министарство наводи да је у 2022. години ангажовањем донаторских средства Европске уније из ИПА 2019 и уз подршку UN Women обезбеђена израда Функционалне спецификације за израду софтвера за аутоматску обраду података, али није било довољно средства из донација или из буџетских средстава и за израду самог софтвера, одржавање базе података и сл. који би процес уноса и обраде података у области родне равноправности модернизовао и убрзао.

Поред тога, проблем у извештавању за 2022. годину представља и чињеница да је од укупног броја поднетих прилога, више од 2/3 извештаја, евиденција, планова мера, планова управљања ризицима, одлука и сл. достављено ресорном Министарству након прописаног рока за извештавање органа јавне власти и послодаваца средином јануара 2023. године. Обвезници примене закона су непридржавање законских рокова, правдали чињеницом да су у овом циклусу извештавања, на основу два правилника и образаца за евиденцију и извештавање, донетих у 2022. годни, имали по први пут обавезу стандардизованог извештавања, затим обавезу израде годишњих планова рада или пословања са уграђеним посебним мерама за остваривање и унапређивање родне равноправности, као и израде планова управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности, што је за многе обвезнике представљало не само новину, већ и комплексну обавезу која изискује пуно времена и стручног рада запослених лица у органима јавне власти.

Имајући у виду садржај *Закона о родној равноправности*, а самим тим и овог извештаја, посебно су значајни прилози достављени из министарстава надлежних за

спровођење Закона о родној равноправности у појединим областима прецизираних чланом 1. став 2. поменутог закона, а то су: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Министарство просвете; Министарство науке, технолошког развоја и иновација; Министарство одбране; Министарство унутрашњих послова; Министарство за заштиту животне средине; Министарство културе; Министарство информисања и телекомуникација; Министарство спорта; Министарство државне управе и локалне самоуправе; Министарство правде; Министарство за бригу о породици и демографију; Министарство привреде, с тим што су Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и Министарство рударства и енергетике доставили податке о својим министарствима, а не и о стању у области примене закона за коју су надлежни, док је Министарство здравља, на основу захтева ресорног Министарства и више ургенција није доставило свој извештај са осталим прилозима.

Поред наведених министарстава, садржајне извештаје са прилозима доставили су и: Министарство финансија; Министарство унутрашње и спољне трговине; Министарство туризма и омладине; Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде; Канцеларија за Косово и Метохију; Републички секретаријат за јавне политике (у даљем тексту: РСЈП); Служба Координационог тела Владе Р. Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа, Републички завод за статистику (у даљем тексту: РЗС); Агенција за привредне регистре (у даљем тексту: АПР), Правосудна академија и Народна банка Србије (у даљем тексту: НБС).

У вези поднетих извештаја тела за родну равноправност о свом раду у 2022. години, ресорно Министарство напомиње да на основу наведеног подзаконског акта Обрасце 2 и 4 достављају тела за родну равноправност (КТРП, комисије, савети за родну равноправност) и то: у на републичком нивоу два (КТРП и Савет за родну равноправност Владе Р. Србије, а у Аутономној покрајини Војводина три (у Покрајинској Влади: КТРП и Савет за родну равноправност и у Скупштини АПВ стално радно тело, тј. Одбор за равноправност полова), затим 168 комисија за родну равноправност у скупштинама локалне самоуправе и 168 савета за родну равноправност у управним органима градова и општина у Р. Србији (без АП Косово и Метохија), што **укупно износи 341 обвезника**. У вези са наведеним, у извештајном периоду за 2022. годину посебно је значајан извештај Координационог тела за родну равноправност Владе Републике Србије. Ресорно Министарство напомиње да је у 2022. години започета процедура образовања Савета за родну равноправност Владе која је успешно окончана у првом кварталу 2023. године. Секретаријат Покрајинске владе је известио да је Одлуком Покрајинске владе од 7. септембра 2022. године образовано Координационо тело за родну равноправност и Савет за родну равноправност, али није доставио извештаје о раду ових тела у периоду од образовања до краја 2022. године. Извештавање тела за родну равноправност на нивоу локалне самоуправе је непотпуно и неуједначено из чега се закључује да у највећем броју јединица локалне самоуправе још увек нису образована оба предвиђена тела за родну равноправност.

Поред наведеног, достављени су извештаји и прилози и бројних других органа јавне власти, укључујући и органе територијалне аутономије, тј. Покрајинска влада АПВ; Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама; Покрајински секретаријат за финансије; Покрајински секретаријат за здравство; Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова; Завод за равноправност полова АПВ; али удружења, која немају обавезу извештавања по Закону о родној равноправности, попут: Привредне коморе Србије (у даљем тексту: ПКС), Сталне конференције градова и општина (у даљем тексту: СКГО) и Удружења жртава насиља „ХАЈР”.

Када је у питању оцена напретка Републике Србије у овој области, треба имати у виду да се у *Извештају Европске комисије (ЕК) за Републику Србију за 2022. годину*, указује на следеће: „Законодавни и институционални оквир за поштовање основних права је у великој мери успостављен. Србија је усвојила нове стратегије за борбу против дискриминације и инклузије Рома, као и акционе планове за родну равноправност и инклузију Рома...” и закључује да „Србија треба да ојача институције за људска права обезбеђивањем неопходних финансијских и људских ресурса и успостављањем процедура које ће обезбедити поштовање мера Европског суда за људска права, укључујући привремене мере.”¹

Након анализе садржаја послатих дописа, извештаја, планова мера, планова управљања ризицима, ресорно Министарство је сачинило и подноси овај Извештај ради разматрања и прихватања на седници Владе, те јавног објављивања на интернет страници ресорног Министарства и достављања републичком органу надлежном за послове статистике.

2. ЈЕДНАКЕ МОГУЋНОСТИ И РОДНА РАВНОПРАВНОСТ

Када су у питању једнаке могућности и родна равноправност, треба истаћи да је Република Србија, на листи Светског економског форума (WEF) у 2022. години назадовала за четири места у родној равноправности у односу на претходну годину, тј. са 19. места у 2021. години је пала на **23. место у 2022. години на Global Gender Gap Index-у**. Република Србија је и даље најбоље рангирана када је реч о *учешћу жена у политичком животу*, где, као и претходне године, заузима 21. место. Међутим, по критеријуму *укључености жена у економски живот и њиховим економским шансама* пала је са 54. на 77. место у свету. Као узрок се наводи чињеница да су жене биле на првој линији пандемије COVID-19, као здравствени радници, раднице у продавницама и апотекама, али да је као резултат кризе 7% запослених жена је изгубило посао или је натерано на одсуство у поређењу са 4% запослених мушкараца.” Напредак је у Републици Србији забележен и у *приступу жена образовању* и по том критеријуму је наша земља напредовала за 15 места, тј. у 2022. години је рангирана

¹ European Commission, Serbia 2022 Report, Brussels, 12.10.2022. Доступно на Интернет страници: <https://europa.rs/godisnji-izvestaj-o-srbiji-2022/>. Приступљено 27.04.2023. године, стр. 34.

на 37. месту, а 2021. године је била на 52 месту. По критеријуму *здравствених услова и животном веку* Србија је напредовала за 18 места, тј. у 2022. години је рангирана на 71. месту, а 2021. године је била на 89. месту у свету. Према Глобалном извештају Светског економског форума о родном јазу за 2022. годину најбоље су рангиране нордијске земље – Исланд, Финска, Норвешка и Шведска, а Србија је испред САД које се налазе на 27. месту, као и земаља у региону, тј. Црне Горе која је на 54. и Северне Македоније на 69. месту и Босне и Херцеговине која је на 73. месту.²

Што се тиче **Индекса родне равноправности Европске Уније (Gender equality index)**, треба напоменути да је РЗС објавио Индекс родне равноправности за Републику Србију у 2021. години (на основу мерења из 2018. године) и подаци из тог индекса садржани су у претходном годишњем збирном извештају, те се нови подаци могу очекивати тек у збирном извештају за 2023. годину.³ Индекс родне равноправности израђује се у сарадњи Координационог тела за родну равноправност и Републичког завода за статистику, уз подршку Европског института за родну равноправност (EIGE) и UN Women.

Када је у питању примена **Агенде 2030 Уједињених нација**, поново истичемо да је родна равноправност важан аспект одрживог развоја. Постигнућа у погледу достизања *Циља број 5: Постићи родну равноправност и оснажити све жене и девојчице* се у оквиру ЕУ прати и преко родног јазу у области запослености. Овим индикатором се, између осталог, мери разлика између стопе запослености жена и мушкараца старости 20-64 године. У *Извештају РЗС из 2022. године о остваривању Циљева одрживог развоја (Sustainable Development Goals – SDG)*, на основу упоредне анализе података Републике Србије са 27 земаља чланицама ЕУ и суседним државама у региону, тј. Северном Македонијом и Албанијом у 2022. години⁴ у делу који се односи на поменути циљ број 5 одрживог развоја, наводе се следећи резултати мерења за 2020. годину, који су објављени 2022. године и који показују да је **родни јаз у запослености у Србији износио 14,6%**, и био је виши него у ЕУ-27 (11,1%) и Црној Гори (12,9%), а нижи него у Северној Македонији (19,9%). Такође се у овом извештају наводи да у Србији и Северној Македонији по питању бриге о члановима породице око четвртина неактивних лица, старости 20-64 године би била спремна да се запосле, али нису тражила запослење због обавезе да брину о другом члану породице, што је знатно више у односу на ЕУ-27, а ниже у односу на Црну Гору. При чему, не само у

² Извор: *Global Gender Gap Report*, World Economic Forum, Geneva, Switzerland, Jul 2022.

³ Индекс родне равноправности представља мерни инструмент Европске уније, који мери родну равноправност на скали од 1 (потпуна неравноправност) до 100 (потпуна равноправност), кроз шест домена: знање, рад, новац, здравље, време и моћ, као и два под-домена: насиље и унакрсне неједнакости.

⁴ Извор: Републички завод за статистику: Извештај о напретку и остваривању циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији у поређењу са ЕУ-27 и земљама у региону за 2022. Доступно на интернет страници: file:///C:/Users/biljana.stojkovic/Desktop/%D0%97%D0%90%D0%9A%D0%9E%D0%9D%20%D0%9E%20%D0%A0%D0%A0%20%D0%A3%202022/%D0%98%D0%97%D0%92%D0%95%D0%A8%D0%A2%D0%90%D0%88%20%D0%97%D0%90%202022.%20%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%83/https_sdgs4all.rs_wp-content_uploads_2022_06_SDG_Serbia_EU27_Region_08062022.pdf. Приступљено 28.04.2023. године стр. 23-25.

Републици Србији, земљама у региону, већ и у свим државама у ЕУ – родни јаз је веома изражен у том погледу, јер је знатно већи удео жена него мушкараца које су неактивне због бриге о члановима породице.

Републику Србију одликује релативно висок удео жена на највишим позицијама власти у националном парламенту и влади, и у оба аспекта заузима другу позицију у односу на земље ЕУ-27 и на земље у региону, у зависности од индикатора. **Република Србија је рангирана као друга у погледу удела жена у одборима компанија, а као прва по уделу жена међу руководиоцима.**

Када је у питању остваривање политике једнаких могућности, према подацима органа јавне власти и послодаваца, а према општем акту послодавца – не постоји оправдана потреба за прављењем разлика по полу у зарадама ни за једно радно место. Такође, како истичу органи државне управе – не постоје истоветна радна места са различитом зарадом, односно разлике у плати, према полној структури, јер су коефицијенти за обрачун и исплату плата утврђени *Законом о платама државних службеника и намештеника* („Службени гласник РС”, бр. 62/06, 63/06 - исправка, 115/06 - исправка, 101/07, 99/10, 108/13, 99/14, 95/18, 14/22), за свако звање у које је радно место разврстано, а сва радна места су, у складу са тим законом, под једнаким условима доступна кандидатима без обзира на пол. Такође се за стручно усавршавање не прави разлика према полу, јер се запослени пријављују и упућују на обуке према потребама посла, као и потребама унапређења рада, самоиницијативно и/или на предлог руководиоца.

Међутим, имајући у виду да је општи циљ Стратегије за родну равноправност за период 2021. до 2030. године: *Превазилажење родног јаза и остваривање родне равноправности као предуслов за развој друштва и побољшање свакодневног живота жена и мушкараца, девојчица и дечака*, треба истаћи да према подацима РЗС-а достављеним за овај збирни Извештај, родни јаз у зарадама, тзв. **платни јаз у Републици Србији у септембру 2022. године је износио 14,4%**, будући да су мушкарци у просеку зарађивали бруто 110.915,00 динара, а жене 94.911,00 динара (Табела 1).

Табела 1: Платни јаз – Просечна (брutto) месечна зарада у Републици Србији, разврстана по полу, за септембар 2022. године

Република Србија	Бруто зарада У РСД		Платни јаз
	Мушкарци	Жене	
Укупно у РС	110.915,00	94.911,00	14,4%

Извор: Истраживање о зарадама РЗС-а, засновано на подацима Пореске управе, односно пореске пријаве за порез по одбитку (ППП-ПД), којим су обухваћени сви сектори делатности, све величине пословних субјеката који су предали PPP- ПД образац

Према подацима достављеним из органа јавне власти, већину запослених у државној администрацији чине жене, али сразмерно својим квалификацијама и радном искуству, па и заступљености на извршилачким радним местима жене су знатно мање заступљене и на руководећим радним местима који су боље плаћени послови од извршилачких.

У вези са наведеним, илустративни су примери за овај извештај укупно два органа јавне власти, од којих је први, Министарство финансија, обвезник примене закона и подзаконских прописа у пуном капацитету јер има више од 50 запослених и радно ангажованих лица, а други орган јавне власти, Републички секретаријат за законодавство, има испод 50 запослених и радно ангажованих лица, па самим тим нижи степен обавезности примене појединих одредби закона.

Најпре, према подацима **Министарства финансија** достављеним у Обрасцу 1, са пресеком стања на дан 29.12.2022. године, у том органу укупно је било запослено и радно ангажовано 548 лица (100%), од тога 425 жена (77,55%) и 123 мушкараца (22,45%), при чему је важно истаћи да овим подацима нису обухваћени подаци Министарства финансија – Пореске управе и Управе за трезор, која достављају посебне извештаје. Као разлоге зашто је у том министарству на извршилачким радним местима знатно више жена у односу на мушкарце, Министарство финансија је навело да се се запошљавање и радно ангажовање врши путем јавних конкурса који се расписују за одређено извршилачко радно место, а не за одређени пол односно род, те да је пријављивање на конкурсе свима подједнако доступно за оба пола и да се селекција кандидата врши на основу објективних критеријума. У Министарству финансија укупно има 529 лица на извршилачким радним местима на којима је распоређено 415 (75,73%) жена и 114 мушкараца (20,80%), док је укупно 19 лица на положајима, од којих 10 жена (1,82%) и 9 мушкараца (1,64%), укључујући и министра финансија који је особа мушког пола. Као разлоге због којих су на наведене положаје постављане особе једног пола у односу на други пол, поменуто министарство је навело да именовање на положаје у Министарству финансија обавља Влада, након спроведеног интерног или јавног конкурса, а према објективним и неутралним мерилима, без обзира на пол кандидата. При том, треба имати у виду да је просечна (брuto) месечна зарада лица на извршилачким радним местима у том органу у 2022. години износила 84.937,39 динара, од чега је 84.257,32 динара за жене и 88.909,36 за мушкарце, док су лица на положају имала просечну месечну (брuto) зараду 157.143,26 динара, од чега 164.038,71 динара за жене, а 150.423,27 динара за мушкарце. На основу података о квалификацијама запослених и радно ангажованих лица, долази се до сазнања да је у том органу запослено и радно ангажовано 41 лице које има 4. ниво квалификације, тј. то су лица са средњом стручном спремом (у даљем тексту: ССС), од којих 34 жена и 7 мушкараца; укупно 13 лица има 6. ниво квалификације, тј. лица са високом стручном спремом (у даљем тексту: ВСС), од којих је 9 жена и 4 мушкарца, док чак 486 лица има 7. ниво квалификације, тј. завршени мастер (у даљем тексту: МА), од којих је 377 жена и 109 мушкараца; 8 лица има 8. ниво квалификације, тј. то су доктори наука (у даљем

тексту: ДР), од којих су 5 жене и три мушкарца. Структура запослених и радно ангажованих лица у Министарству финансија на основу старосне доби и по полу је следећа: 36 жена и 13 мушкарца је у доби од 21 до 30 година; 149 жена и 44 мушкараца је у доби од 31 до до 40 година; 118 жена и 43 мушкараца је у доби од 41 до 50 година; 91 жена и 11 мушкараца је у доби од 51 до 60 година и 31 жена и 12 мушкарца је у доби са преко 60 година живота.

Органи јавне власти који имају мање од 50 запослених и радно ангажованих лица, немају обавезу извештавања на обрасцима 1 и 3, израде годишњих планова и програма са уграђеним посебним мерама за остваривање и унапређивање родне равноправности и немају обавезу именовања лица задуженог за родну равноправност, али имају обавезу израде, јавног објављивања и спровођења Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности (у даљем тексту: ПУР).

Тако је **Републички секретаријат за законодавство** израдио и доставио на увид ресорном Министарству План управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности, из којег се може сазнати да је тај орган Владе, са пресеком стања на дан 25. децембар 2022. године, имао укупно 39 запослених и радно ангажованих лица, од којих је по полној структури 27 жена (69,23%) и 12 мушкараца (30,77%). На основу података о квалификацијама запослених и радно ангажованих лица у Републичком секретаријату за законодавство, произилази сазнање да је на извршилачким радним местима запослено 22 жене и 7 мушкараца са ВСС; као и три жене и 7 мушкараца са ССС. Међу лицима ангажованим по основу уговора о привременим и повременим пословима нема жена, а по том основу у Републичком секретаријату за законодавство ангажован је само један мушкарац са ВСС. По старосној доби и по полу, структура у том органу је добро избалансирана, тако да је: 6 жена и два мушкарца у доби од 30 до 40 година; 8 жена и 5 мушкараца је у доби од 41 до 50 година, 8 жена и један мушкарац је у доби од 51 до 60 година и 5 жена и четири мушкарца је у доби преко 60 година живота. Међу лицима на положају у том органу су две жене и четири мушкараца са ВСС. Директор тог органа, тј. државни службеник на положају у првој групи је особа мушког пола; државни службеник на положају у другој групи је, такође, особа мушког пола, а у категорији државних службеника на положају у трећој групи има две жене и два мушкарца.

Када је у питању остваривање политике једнаких могућности и родне равноправности у **привреди**, поготово у приватном сектору, тј. у **предузетништу** треба истаћи да, иако су створени нормативни услови за равноправни третман предузетника и предузетница у нашем друштву, жене су знатно мање заступљене у том сектору, а тиме је и јаз у запошљавању и samozapoшљавању између жена и мушкараца, као и платни јаз између полова још израженији него у органима јавне власти. Примера ради, према подацима АПР-а достављеним за овај Извештај, међу укупним **бројем регистрованих предузетника у АПР-у, на дан 31. децембар 2022. године (308.058) је 101.634 жена и скоро дупло више мушкараца, тј. 199.716** (Табела 2).

Табела 2: Подаци о регистрованим правним лицима у АПР-у, разврстани по полу, на дан 30.12.2022. године

АКТИВНИ НА ДАН 31.12.2022. ГОДИНЕ		
Привредна друштва заступници	БРОЈ ДРУШТАВА	БРОЈ ЗАСТУПНИКА
Жене	127.199	32747
Мушкарци		97234
Привредна друштва - оснивачи	БРОЈ ДРУШТАВА	БРОЈ ОСНИВАЧА
Жене	127.199	43838
Мушкарци		126011
Предузетници - оснивачи	БРОЈ ПРЕДУЗЕТНИКА	БРОЈ ОСНИВАЧА
Жене	308.058	101634
Мушкарци		199716
Домаћа удружења и савези - заступници	БРОЈ УДРУЖЕЊА	БРОЈ ЗАСТУПНИКА
Жене	36.472	12901
Мушкарци		27214
Представништва страних удружења - заступници	БРОЈ ПРЕДСТАВНИШТАВА	БРОЈ ЗАСТУПНИКА
Жене	83	33
Мушкарци		40
Регистар спортских удружења - заступници	БРОЈ СПОРТСКИХ УДРУЖЕЊА	БРОЈ ЗАСТУПНИКА
Жене	15.528	2433
Мушкарци		15858
Регистар задужбина и фондација - оснивачи	БРОЈ ДОМАЋИХ ЗАДУЖБИНА И ФОНДАЦИЈА	БРОЈ ОСНИВАЧА
Жене	1.049	492
Мушкарци		924
Регистар задужбина и фондација - заступници	БРОЈ ДОМАЋИХ ЗАДУЖБИНА И ФОНДАЦИЈА	БРОЈ ЗАСТУПНИКА
Жене	1.049	479
Мушкарци		913
Регистар представништва страних задужбина и фондација – заступници	БРОЈ ПРЕДСТАВНИШТАВА СТРАНИХ ЗАДУЖБИНА И ФОНДАЦИЈА	БРОЈ ЗАСТУПНИКА
Жене	27	11
Мушкарци		6

Извор: Агенција за привредне регистре - Одељење за испоруке података

Према подацима АПР-а, мушкарци су три пута заступљенији међу заступницима и међу оснивачима привредних друштава, тј. од укупног броја регистрованих привредних друштава 127.199, међу заступницима привредних

друштва је 97.234 мушкараца и 32.747 жена, док међу оснивачима привредних друштава је 126.011 мушкараца и 43.838 жена. Увидом и у остале податке из регистара које води АПР, долази се до сазнања да жене ни у једном регистру нису бројније од мушкараца, па чак ни у регистру задужбина и фондација, у којем има 1.049 регистрованих задужбина и фондација, а међу њиховим заступницима је 913 мушкараца и 479 жена.

Такође, према извештају компаније „Bechtel Enka UK Limited – Огранак Београд”, која је ангажована на изградњи аутопута Е761 Појате – Прељина (тзв. „Моравски коридор”), у тој компанији је запослено и радно ангажовано укупно 2.663 лица, од којих 138 жена и 2.525 мушкараца. На извршилачким радним местима укупно има 2.623 лица (98,50%), на којима је распоређено 136 жена и 2.487 мушкараца, а на положајима/руководећим радним местима има 40 лица (1,50%), од којих су 2 жене и 38 мушкараца. Подаци о просечној месечној (нето) заради лица на извршилачким радним местима и на руководећим радним местима нису достављени у приложеном обрасцу 1, па се о евентуалном „платном јазу” у тој компанији може само спекулисати на основу недовољне заступљености жена код тог послодавца. Подаци о старосној доби и нивоима квалификације запослених и радно ангажованих лица у овој компанији показују да 227 лица има 1. ниво квалификације, од којих је 49 жена и 178 мушкараца; 1.424 лица има 2. ниво квалификације, од којих су 2 жене и 1.422 мушкарца; 681 лице има 3. ниво квалификације, од којих су 24 жене и 657 мушкарца; 46 лица има 4. ниво квалификације, од којих је 19 жена и 27 мушкараца; 46 лица има 5. ниво квалификације, од којих је 13 жена и 33 мушкараца; 199 лица има 6. ниво квалификације, од којих је 29 жена и 170 мушкараца; 28 лица има 7. ниво квалификације, од којих је 1 жена и 27 мушкараца; 12 лица има 8. ниво квалификације, од којих је 1 жена и чак 11 мушкараца. Структура запослених и радно ангажованих лица, на основу старосне доби и по полу, је следећа: 48 жена и 408 мушкараца је у доби од 21 до 30 година; 38 жене и 1.048 мушкараца је у доби од 31 до 40 година; 32 жене и 787 мушкараца је у доби од 41 до 50 година; 20 жена и 226 мушкараца је у доби од 51 до 60 година и 0 жена и 57 мушкараца је у доби са преко 60 година живота. Упркос овом очигледном дебалансу у заступљености жена у компанији, ситуација по питању родне равноправности је у извештају овог послодавца оцењена као „врло добра” јер су разлози за родну неједнакост садржани у томе да се компанија бави грађевинским радовима, у оквиру пројекта изградње аутопута „Моравски коридор”, што, како је наведено, захтева тежак физички рад. Компанија је нагласила да међу мерама које предузима, између осталог, развија програм „Ми смо БЕЈВ” који је програм који промовише разноликост и инклузију ради привлачења и задржавања разноврсне радне снаге, што је за сваку похвалу, као и да компанија има флексибилне радне опције са скраћеним радним временом за одређене позиције, али је навела и то, да је интересовање локалног женског становништва за рад у овој компанији недовољно.

На основу овог примера, видимо да се у наредном периоду може побољшати заступљеност жена у појединим гранама привреде и код привредних субјеката, кроз

знатно бољу и осмишљенију сарадњу јединица локалне самоуправе са послодавцима, НСЗ и организацијама цивилног друштва управо ради имплементације циљева из Агенде 2030 о одрживом развоју, смањењу сиромаштва и оснаживање жена.

3. ПЛАНСКИ АКТИ У ОБЛАСТИ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ И ИЗВЕШТАВАЊЕ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПЛАНСКИХ АКТА

У прошлогодишњем збирном извештају је наведено да је Влада, на предлог ресорног Министарства, усвојила *Стратегију за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 103/21), а новина у овом Извештају је то да је Влада, на седници од 25. августа 2022. године, усвојила и *Акциони план за 2022. и 2023. годину за спровођење Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 99/22).

Када је у питању извештавање о реализацији активности из Акционог плана за 2022. и 2023. годину за спровођење Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године (у даљем тексту: Акциони план) ресорно Министарство је упутило дописе са захтевом за извештавање на адресе 194 органа јавне власти и НВО, још 22. децембра 2022. године. Тачније, дописи су упућени свим органима државне управе који су носиоци мера, а то су следећих 10 органа: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (укључујући и Републички завод за социјалну заштиту), Министарство за бригу о породици и демографију, Министарство привреде, Привредна комора Србије, Министарство просвете (укључујући и податке Завода за унапређивање образовања и васпитања), Министарство науке и технолошког развоја, Министарство правде, Министарство одбране, Министарство здравља (укључујући и Републички фонд за здравствено осигурање), Министарство финансија; као и партнерима код мера у којима је носилац активности Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, а којих укупно има 184, и то: Министарство одбране, МУП, Министарство правде, Министарство културе, Министарство информисања и телекомуникација, Министарство државне управе и локалне самоуправе, КТРП, РЗС, Национална академија за јавну управу (у даљем тексту: НАЈУ), Правосудна академија, 11 покрајинских органа АПВ (Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство; Покрајински секретаријат за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице; Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање; Покрајински секретаријат за здравство, социјалну политику и демографију; Покрајински секретаријат за финансије; Покрајински секретаријат за међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу; Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине; Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој; Покрајински секретаријат за енергетику и минералне сировине; Покрајински секретаријат за спорт и омладину; Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова), затим 162 ЈЛС, СКГО и UN Women (као донатор). Од наведених 194 захтева своје прилоге за извештавање је ресорном Министарству доставило 90 актера, тј. носилаца активности и партнера и то након више ургенција послатих у јануару, априлу

и јуну 2023. године са захтевима за доставу или попуну података потребних за извештавање.

Анализа степена реализације докумената јавних политика у области родне равноправности показује да од укупно 18 мера садржаних у Стратегији и Акционом плану, само једна мера и то број 1.4.3. чији је носилац Министарство финансија је предвиђена да се у потпуности реализује у 2023. години, док осталих 17 мера се реализује кроз планиране активности у 2022. години (мањи број активности треба да се реализује и у 2022. и у 2023. години), чији број носилаца износи укупно 10 органа државне управе, а од тог броја обвезници извештавања као носиоци мера у 2022. години су 9 органа, од којих су податке доставили 8 органа државне управе, тј. сви надлежни носиоци, осим Министарства здравља.

Број активности из Акционог плана предвиђених за реализацију у 2022. години је износио 55, од тога је реализовано 24 активности, у току је реализација још 10 активности, број нереализованих активности износи 8 (ове активности су предвиђене да се препланирају за наредни двогодишњи период реализације у новом Акционом плану), док за 13 активности из Акционог плана, које су требале да буду реализоване у 2022. години (само једна активност из те мере је предвиђена за реализацију у 2023. години), чији је носилац мере Министарство здравља, не постоје подаци о статусу реализације. Значајно је напоменути и то да је, на основу расположивих података, чак 13 активности које су планиране за реализацију у 2023. години, заправо су реализоване пре рока, тј. у 2022. години.

Укупно планирана средства за реализацију активности у Акционом плану за 2022. и 2023. годину износе 93.894.000,00 динара, од чега за 2022. годину у износу 64.972.000,00 динара. У складу са Законом о буџету („Службени гласник РС”, број 110/21), у 2022. години утрошено је 18.500.000,00 динара (што чини 28,5% утрошених средства из буџета за реализацију активности у 2022. години). За поједине активности из Акционог плана предвиђено је финансирање из донаторских средстава. С тим у вези, а у складу са одредбама члана 58, став 1. тачка 4), алинеја 3. *Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика* („Службени гласник РС”, број 8/19), реализација оваквих мера била је условљена расположивим донаторским изворима средстава у 2022. години. У одређеним активностима у којима је наведено да су у оквиру програма, који се реализују кроз средства обезбеђена у буџету, односно текући трошкови, ради се о редовним пословима државних службеника и намештеника које обављају у оквиру својих радних места, било да се ради о њиховом учешћу у радним групама или о појединачном раду на праћењу примене прописа или изради одређених анализа, извештаја, прикупљању података и слично.

Од укупно 55 активности предвиђених за реализацију у Акционом плану за 2022. годину, у извештајном периоду реализовано је 24 (44%), у току је реализација

10 активности (18%), није започето са реализацијом 5 активности (14%), док о статусу реализације 13 активности (24%) из надлежности Министарства здравља, нису достављени подаци ни након упућивања дописа и више ургениција од стране ресорног Министарства са захтевом том органу да достави податке потребне за извештавање (Слика 1). Разлози за одступања у реализацији појединачних активности у 2022. години, у односу на планиране рокове у Акционом плану, опширније су образложени у табеларном садржају извештаја о реализацији Акционог плана у Јединственом информационом систему (ЈИС) који се води у РСЈП. Ресорно Министарство је израдило и РСЈП и Влади поднело и први Извештај о спровођењу Акционог плана у 2022. години.

Слика 1: Процент реализације активности из Акционог плана за спровођење Стратегије за родну равноправност (2021-2023) за 2022. годину

Будући да је ЈИС новина у извештавању о спровођењу докумената јавних политика, већина органа јавне власти није непосредно уносила своје податке потребне за извештавање о спровођењу овог Акционог плана у ЈИС (иако за то постоје процедуралне и софтверске могућности), већ је достављала опширне извештаје ресорном Министарству који се, најчешће, нису руководили параметрима потребним за извештавање о реализацији конкретних активности нити су садржали податке о степену реализације финансијских средстава из буџета и из других извора, тј. донација.

У погледу квалитета прикупљених података, у основи, уочени ризици јесу недовољно познавање прописа који се односе на плански систем, али и недовољно прецизно одређени показатељи учинака у самом документу, пре свега у погледу извора провере, као и почетних и циљаних вредности, затим недостатак институционалних капацитета и низак ниво приоритизације активности, као и недовољно прецизно одређен систем носилаца и партнера у реализацији активности у складу са постојећом законском регулативом и сл. Наведени разлози су допринели томе да се многе институције, иако нису имале примедби на структуру и садржај Акционог плана приликом његовог усвајања, касније се у процесу извештавања прогласе ненадлежним за активности у којима су наведени као носиоци или партнери. Један број активности није реализован у року, услед недостатка људских ресурса, али и финансијских средстава, као у случају активности из надлежности ресорног Министарства.

Намера ресорног Министарства, као институције која је одговорна за реализацију мера из Стратегије и активности из Акционог плана, а које се односе на родну равноправност је да се евидентирањем свих ових недостатака и успостављањем отворене и континуиране међуресорне сарадње, уз уважавање принципа инклузивности када је у питању сарадња са цивилним друштвом, овај извештај искористи за израду ex-post и ex-ante анализе за израду следећег акционог плана, који ће на ефикаснији начин допринети реализацији активности у наредном периоду.

Поред наведеног, ресорно Министарство је израдило и предложило, а Влада је у 2022. години усвојила још два акциона плана у области људских права и то: *Акциони план (2022-2024) за спровођење Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године*, који је усвојен на седници Владе од 8. септембра 2022. године („Службени гласник РС”, број 105/22), као и *Акциони план за период 2022-2023. године за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године*, који је усвојен на седници Владе од 30. септембра 2022. године („Службени гласник РС”, број 112/22).

Од осталих планова повезаних са садржајем Закона о родној равноправности, треба истаћи да, иако је *Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025. године* донета у 2021. години („Службени гласник РС”, број 47/21), до краја 2022. године није израђен и Акциони план за примену ове стратегије, чији је носилац израде Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Такође, иако је други по реду *Национални акциони план (НАП) за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији (2017-2020)* истекао још 2020. године, до краја 2022. године није израђен и усвојен трећи по реду НАП, чији је носилац израде Министарство одбране.

4. СПРОВОЂЕЊЕ ОПШТИХ И ПОСЕБНИХ МЕРА КОД ОРГАНА ЈАВНЕ ВЛАСТИ И ПОСЛОДАВАЦА

4.1. Област рада, запошљавања и samozapoшљавања

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је у свом извештају, а у вези примене члана 27. Закона о родној равноправности, указало да у области рада и запошљавања примењује политику једнаких могућности, а да се у оквиру *Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године* („Службени гласник РС”, бр. 18/21 и 36/21-исправка) жене третирају као рањива група на тржишту рада, односно као корисници додатне, интензивне и интегрисане подршке, како би се адекватно припремиле за ефикасан улазак на тржиште рада и одрживо економски оснажиле.

Поред наведеног, треба истаћи да у оквиру Посебног циља 2. Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године и пратећег Акционог плана за период 2021-2023. године, који се односи на Унапређење положаја незапослених лица на тржишту рада, Мера 2.4. односи се на Унапређење положаја жена на тржишту рада.

Жене су препознате као категорија незапослених лица којима треба дати приоритет за укључивање у финансијске мере активне политике запошљавања, јер се чешће суочавају са баријерама приликом укључивања на тржиште рада. Будући да се ради о бројној и хетерогеној категорији, посебан приоритет имају жене које се суочавају са више фактора отежане запошљивости и дугорочно незапослене жене, као и друге жене којима је потребна додатна подршка, што се обезбеђује кроз интензивирање стручни саветодавни рад, који укључује процену запошљивости лица која траже посао.

Треба напоменути да је Повереник за заштиту равноправности у 2022. години, као и претходних година, велику пажњу посвећивао наведеним проблемима, због чега је упућивао више различитих иницијатива и препорука мера за креирање и спровођење мера активне политике запошљавања теже запошљивих жена. Такође, институција Повереника се у 2022. години прошле године обратила Министарству здравља, Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарству привреде, као и другим ресорним министарствима указујући на неопходност да овлашћени предлагачи закона (Закона о финансијској подршци породици са децом, Закона о здравственом осигурању, Закона о пензионем и инвалидском осигурању, Закона о привредним друштвима), што пре приступе измени и међусобном усаглашавању прописа који се односе на положај жена које самостално обављају делатност и њихово изједначавање са женама које су запослене код послодавца у погледу свих права за време трудноће и породилског одсуства. Такође, институција

Повереника је, између осталог, успешно спровла пројекат за унапређење положаја жена и девојчица у руралним областима, уз видљиве резултате за више десетина пољопривредница које су добиле опрему за прераду воћа и поврћа, завршиле обуке из пословног планирања, рада на рачунару, маркетинга и комуникација.

Такође, истичемо да је у Редовном годишњем извештају Повереника за заштиту равноправности о стању у области заштите равноправности за 2022. годину указано да се „број незапослених лица на евиденцији Националне службе за запошљавање у периоду децембар 2021-децембар 2022. године смањено за преко 52.000 лица, док се истовремено број незапослених жена старијих од 55 година живота смањено за свега око 3.500 лица. Када се сагледава положај старијих жена у Србији, Повереник указује на лошији положај и тежу пре свега економску ситуацију жена у односу на старије мушкарце, њихову мању уљученост у доношење одлука које утичу на њихове животе и потребе за мерама подршке, као и на насиље које трпе. У посебно тешкој ситуацији су старије жене које живе саме, са инвалидитетом, оне које живе на селу. Скоро трећина укупног броја жена у Србији су старије (27,93%), 14,37% старијих жена не прима пензију за разлику од 4,25% старијих мушкараца, а 107.000 старијих жена су без школе, за разлику од 12.000 старијих мушкараца. Када је у питању положај младих, према подацима Националне службе за запошљавање, број незапослених у априлу 2021. године износио је 21,04% од укупног броја незапослених, млади имају 20% мања месечна примања, сваки трећи запослени млађи од 30 година има плату нижу од 2/3 просечног прихода, осам од десет младих зарађује плате које су ниже од републичког просека, док сваки пети зарађује мање од минималне зараде месечно, уочљиве су разлике у зарадама младих жена којих је душло више од мушкараца у категорији најнижих примања, високо учешће младих радника у уговорима на одеђено време (55%), као и њихов висок ниво ангажовања у занимањима нижег образовања.

Према подацима Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, у периоду 2019-2022. године, износ средства опредељених за спровођење мера активне политике запошљавања (у даљем тексту: АПЗ) значајно је повећан, тако је, примера ради, у 2019. години износио 4 милијарде 550 милиона динара, а у 2022. години 6 милијарди и 50 милиона динара.

Такође, како истиче Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, у циљу подстицања запошљавања жена, почев од 2016. године у оквиру политике запошљавања уведено је родно буџетирање, са циљем да бар 51% укључених лица у примену мера АПЗ буду жене, као и да 51% запослених, након примене мера АПЗ, буду жене. Реализација мера АПЗ у 2022. години, одвијала се у складу са приоритетима политике запошљавања, али у мањем обиму и интензитету у 2022. години, у односу на 2019. годину, услед неповољне епидемијске ситуације изаване COVID-19. Удео жена у односу на укупан број лица обухваћених мерама АПЗ у 2022. години је износио **57,7%**. Поред наведеног, значајно је споменути и то да се, почев од 2020. године, реализује и Програм подстицања запошљавања младих под називом „*Моја прва плата*“, који је у 2022. години обухватио 5.637 жена. На основу података

наведених у Табели број 3, уочава се да је учешће жена у финансијским мерама АПЗ у периоду 2019-2022, са прелиминарним подацима за прву половину 2023. године повећава из године у годину. Тачан износ средстава утрошен за мере АПЗ-а, разврстан по полу, у време израде овог Извештаја није био доступан. Ипак, према расположивим подацима Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања ефекат финансијских мера на запошљавање на 180-ти дан по изласку из мере/завршетку уговорне обавезе за лица изашла из мере/уговорне обавезе у периоду од 01.07.2021. године до 30.06.2022. године је 49,7%, а код жена је износио 50,7%.

Табела 3: Упоредни преглед примене мера АПЗ за период од 2019. до прве половине 2023. године

Број укључених лица у мере АПЗ	укупно		жене		укупно		жене		укупно		жене	
	укупно	жене	укупно	жене	укупно	жене	укупно	жене	укупно	жене	укупно	жене
Година	2019.		2020.		2021.		2022.		2023. шест месеци			
Додатно образовање и обука	9.177	6.000	6.337	3.985	5.516	3.528	6.957	4.577	3.634	2.708		
Субвенција за запошљавање	8.726	4.472	7.347	3.648	7.808	4.133	7.951	4.114	4.907	2.984		
Јавни радови	5.293	2.409	4.531	2.118	3.169	1.414	3.381	1.656	1.775	818		
Мере АПЗ за особе са инвалидитетом под посебним условима	50	18	49	24	53	17	68	19	39	13		
Моја прва плата	0	0	8.224	4.852	8.976	5.453	9.387	5.637				
Укупно	23.246	12.899	26.488	14.627	25.522	14.545	27.744	16.003	10.355	6.523		
Удео жена у мерама АПЗ у %		55,5		55,2		57,0		57,7		63		

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и НСЗ

Од укупно укључених 9.386 младих у програм Моја прва плата из 2022. године, тренутно у програму је 7.195 младих (4.681 жена), из разлога што је за 1.561 лице накнадно утврђено да има статус студента, док је остала разлика (око 600 лица) резултат запослења или одустајања кандидата од програма.

Имајући у виду садржај Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године, као и Акционог плана за 2022. и 2023. годину за спровођење поменуте Стратегије, треба посебно истаћи да су међу мерама за спровођење општег и посебних

циљева у поменутиим документима јавних политика, посебно издвојиле две, и то: Мера 1.1. Подршка иновативним програмима и услугама за активацију жена на тржишту рада, и њихову повећану запошљивост и samozapoшљавање, те креирање радних места за жене са додатно отежаним приступом одрживом запошљавању и samozapoшљавању; и Мера 1.4. Успостављање системске подршке за започињање, развој и раст бизниса у већинском власништву жена и повећање профитабилности њихових предузетничких активности. Носилац спровођења Мере 1.1., је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, уз сарадњу са различитим партнерима почев од НСЗ до Републичког завода за социјалну заштиту и надлежних покрајинских и локалних органа јавне власти. А носиоци примене Мере 1.4. су Министарство привреде и Привредна комора Србије (у даљем тексту: ПКС). У вези са ефектима спровођења наведених мера, Министарство привреде је доставило свој прилог и известило ресорно Министарство о начинима на који се подржава женско предузетништво у Републици Србији, кроз развој услуга тренинга, менторства и других облика стручне подршке предузетницама. Тачније, женама је омогућена бесплатна нефинансијска подршка кроз програм: „Стандардизовани сет услуга за микро, мала и средња предузећа и предузетнике”, који се спроводи у сарадњи са Акредитованим регионалним развојним агенцијама – АРРА. Тако је у 2021. и 2022. години, кроз неки од постојећих модула обука, прошло више хиљада полазница.

Како је Министарство привреде известило, на дан 15. септембра 2022. године **заступљеност жена међу привредним субјектима је износила 33,70%.**

Министарство привреде је током 2022. године реализовало низ медијских активности у вези промоције женског предузетништва и активно подржало конференције и кампање партнерских организације које су за циљ имале промовисање женског предузетништва, попут конференција: „Женско предузетништво – повежите се за покретање и унапређује свог бизниса”, „Жене у српској индустрији хране”, „Предузетнице – Развојна снага Србије”, „Две српкиње међу најуспешнијим привредницама у свету”.

Министарство привреде је подсетило да је у сарадњи са UN Women у периоду 2010-2012. године реализовало израду Полазне студије о предузетништву жена у Србији, као документ који је представљао прву свеобухватну анализу карактеристика женског предузетништва и изазова и баријера са којима се жене суочавају. Како би се сагледао остверени напредак, у 2022. години Министарство привреде је поново иницирало израду нове студије о предузетништву жена у Србији, чију израду подржава UN Women. Студија треба и да предложи које мере које у будућем периоду треба спровести и услове које је неопходно створити да би се жене у већем броју укључиле у предузетништво и успешно пословале, што треба да буде уграђено и у нову стратегију развоја МСП и предузетништва, чија израда је такође у току.

Како би најдиректније пружили конкретну финансијску подршку женама предузетницама, 2021. године Министарство привреде је пилотирало први програм намењен овој циљној групи, чија је реализација настављена и у 2022. години. Кроз овај

програм подршке, Министарство привреде је омогућило, незапосленим женама и младима који су тек започели сопствено пословање, али и запосленим женама и младима који су желели да покрену сопствени посао, да дођу до финансијских средстава под повољним условима за започињање пословања. Предложени програм нуди 35%, а за привредне субјекте из неразвијених подручја чак 45% бесповратних средстава за започињање пословања, а остатак улагања се финансира из повољног кредита Фонда за развој Републике Србије. Програмом се подржавао широк спектар како производних тако и услужних делатности, те се дала прилика за започињање пословања лицима свих. Укупно расположива бесповратна средства за реализацију овог програма у 2022. години износила су 200.000.000,00 динара, као и кредитна средства (Табела 4).

Табела 4: Реализација програма подстицања развија предузетништва за жене предузетнице и младе

	Број одобрених средстава	Укупна вредност инвестиција	Одобрена бесповратна средства	Број одобрених захтева -	Укупна вредност инвестиција - Жене	Одобрена бесповратна средства - Жене
2022.	98	303.288.118,07	108.436.605,42	64	191.473.833,48	67.707.125,91
УКУПНО	198	581.060.628,48	208.484364,77	138	395.200.458,00	140.615.94639

Извор: Министарство привреде

Женама је омогућена и бесплатна нефинансијска подршка кроз програме Стандардизованог сета услуга за микро, мала и средња предузећа и предузетнике који се спроводи у сардањи са 17 акредитованих регионалних привредних агенција (АППА) широм Србије. У посебном Пакету услуга за жене предузетнице и младе у 2022. години, од укупно 224 пријаве одобрено је 121 пријава, а од тога су 62 биле жене.

Такође, током 2022. године покренута је и кампања: „Жене су закон”, у оквиру које се и током 2023. године, очекује реализација низа активности ради промовисања женског предузетништва.

Поред наведеног, Министарство привреде је известило да је у 2022. години од укупног броја 162 запослених на неодређено време, било 129 жена и 33 мушкарца. Такође, у овом министарству је именовано лице задужено за родну равноправности на радном месту начелник Одељења за људске ресурсе и опште правне послове. Министарство привреде и Министарство финансија су израдили и донели *Правилник о измени Правилника о додели пореског индетинфикационог броја правним лицима, предузетницима и другим субјектима* за чију је регистрацију надлежан АПР, а којим је извршено додавање података о полу за сва лица која се региструју у Регистру привредних субјеката.

Покрајински Завод за равноправност полова је током 2022. године наставио са финансијском подршком женама у сектору привреде путем Конкурса за финансирање пројеката у области развоја и афирмације женског предузетништва. На конкурс се пријавило 200 предузетница из целе Војводине, што је показало да постоји интересовање за овакву врсту подршке женама у области привреде и оправданости оваквих подстицајних мера државних установа за жене предузетнице. Бесповратна средства добило је 38 привредних субјеката и то за куповину опреме која ће унапредити њихово пословање. Највећи број привредних субјеката, чије власнице су жене, имају услужну делатност, али није мање значајан и број оних које се баве производњом у области дрвне и кожарске индустрије, папирне галантерије, прераде млека, дестилације, пречишћавања и мешања пића, прехранбене индустрије и другог.

Будући да је Законом о родној равноправности по први пут регулисано и питање неплаћеног кућног рада, тако је у оквиру члана 28. став 4. регулисано да „лице које није здравствено осигурано по било ком другом основу, стиче право на здравствено осигурање по основу неплаћеног рада у кући (вођење домаћинства, старање о подизању деце, старање о осталим члановима породице), неплаћеног рада на пољопривредном имању и др”. Тим поводом, Заштитник грађана у свом мишљењу истиче: „Важно је напоменути да одредбе члана 28. Закона о родној равноправности, које се односе на неплаћени кућни рад почињу да се примењују од 1. јануара 2024. године, сходно члану 77. став 2. поменутог закона, осим одредбе става 4. којом је прописано да лице које није здравствено осигурано по било ком другом основу, стиче право на здравствено осигурање по основу неплаћеног кућног рада у кући (вођење домаћинства, старање о подизању деце, старање о осталим члановима породице), неплаћеног рада на пољопривредном имању и др., који већ производи правно дејство од почетка примене Закона о родној равноправности, али још увек није омогућена његова примена у пракси.”

Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог је, у складу са својим могућностима, започело рад на изради методологије за обрачун неплаћеног кућног рада, а што је предвиђено одредбама члана 28. став 3. Закона о родној равноправности. Поводом наведеног, уз *Правилник о вођењу евиденције и извештавање о остваривању родне равноправности* („Службени гласник РС”, број 67/22), који је донело поменуто Министарство 31. маја 2022. године, приложени су Образац 2 и Образац 4 у које је, у тачкама 18. и 5, убачена рубрика о неплаћеном кућном раду на основу које тела за родну равноправност на републичком и покрајинском нивоу и нивоу јединица локалне самоуправе треба да доставе одређене податке како би се дошло до обједињене административне базе у вези са неплаћеним кућним радом на свим нивоима одлучивања у Републици Србији и израдила адекватна методологија.

У Републици Србији у вези са наведеним питањем, чије је решавање у надлежности више органа државне управе, територијалне аутономије и локалне самоуправе, постоји потреба за подршком ЕУ, како би се сагледала страна искуства и напредовало од успостављања система до пуне имплементације политика финансијске и социјалне подршке и бесплатне здравствене заштите лица ангажованих на пословима

неплаћеног кућног рада. У вези са тиме, потребни су нам институционални капацитети на свим нивоима, посебно на локалном нивоу, системско укључивање принципа родне равноправности у читав циклус секторских политика и управљања фондовима ЕУ. Министарство за европске интеграције, ресорно Министарство и Делегација ЕУ упутили су 31.03.2023. године Европској комисији предлог пројекта у оквиру Програма ИПА 24, који би се односио и на унапређење родне равноправности.

4.2. Област социјалне и здравствене заштите

У вези са чланом 36. став 1. *Закон о родној равноправности*, који се односи на област социјалне и здравствене заштите, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је из своје надлежности доставило прилог за овај извештај.

Ресорно Министарство подсећа поменути Акциони план за 2022. и 2023. годину за спровођење Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године, у фокусу има, између осталог и: (1) унапређење капацитета социјалне заштите на локалном нивоу (укључујући у услуге неге); (2) увођење родне перспективе у целокупан циклус секторских политика и управљања фондовима ЕУ; (3) подршку женским организацијама цивилног друштва, укључујући грантове, менторство и подучавање за спровођење иницијатива у заједници и изградњу одрживих капацитета на централном и локалном нивоу за подршку иницијативама за родну равноправност.

Поред наведеног, у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања планиране су следеће активности: Пилотирање интегралног приступа увођења родне перспективе у политику запошљавања, а што подразумева уредњавање политике од фазе концепирања и мапирања потреба, израде стратешких докумената, имплементације, извештавања до евалуације истог (подршка може укључивати и подршку и измени прописа у области рада и запошљавања); Изградњу и јачање капацитета за увођење родне перспективе државних службеника који се баве креирањем и имплементацијом политике запошљавања; Подршку у изради родно сензитивних података у вези са политиком запошљавања; Подршку у развоју механизма за развој социјалних предузећа (укључујући и услуге неге) и континуирано праћење реализације Програма социјалног предузетништва; Подизање капацитета женских организација цивилног друштва у области социјалног предузетништва и социјалне заштите, регистрација социјалних предузећа у Агенцији за привредне регистре; Подршку незапосленим женама са евиденције Националне службе запошљавања да унапреде своја знања и вештине за оснивање сопственог бизниса са акцентом на оснивање социјалних предузећа и организација за пружање услуга социјалне заштите, као и обука радно способних жена које су кориснице права на новчану социјалну помоћ за пружање услуга социјалне заштите у складу са њиховим квалификацијама и интересовањима.

На основу података Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања од 30. јанура 2023. године, а у складу са чл. 164. Закона о социјалној заштити („Службени гласник РС” бр. 24/11 и 117/22 - одлука УС), Министарство за рад,

запошљавање, борачка и социјална питања, такође, истиче да је *Законом о социјалној заштити* („Службени гласник РС”, број 24/11), обезбеђена забрана дискриминације корисника социјалне заштите по основу расе, пола, старости, националне припадности, социјалног порекла, сексуалне оријентације, вероисповести, политичког, синдикалног или другог опредељења, имовног стања, културе, језика, инвалидитета, природе социјалне искључености или другог личног својства. Такође, поменуто министарство наводи да је *Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године*,⁵ донета са циљем да омогући развој услуга социјалне заштите у заједници, што ће допринети да корисници система социјалне заштите којима је потребна интензивнија подршка већину својих потреба задовољавају у природном окружењу. Примарно је усмерена ка особама са интелектуалним и менталним тешкоћама, које су у највећем ризику од институционализације и социјалног искључивања. Овај сет докумената употпуњује и *Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуге СОС телефона за жене са искуством насиља* („Службени гласник РС”, бр. 93/15 и 90/20)⁶, који је донет 13. новембра 2015. године, а измењен и допуњен 26. јуна 2020. године.

Као пример добре праксе наводи се имплементација пројекта под називом: „Сигурност жена и девојчица у јавном простору”, који спроводи Агенција UN Women у сарадњи са КТРП и Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, уз подршку Амбасаде Уједињеног Краљевства у Београду.

У оквиру пројекта организована је глобална кампања „16 дана активизма против насиља над женама”, која се свуда у свету обележава од 25. новембра до 10. децембра. Под именом „Безбедна свуда”, ова кампања је дизајнирана тако да су сви пролазници/е на Калемегдану, у Београду, у периоду од 25. новембра до 10. децембра 2022. године, имали прилику да посете изложбу на којој су могли виде и доживе како би требало да изгледа део јавног простора када би био конципиран по мери жена.

Надлежно министарство известило је да Републички завод за социјалну заштиту (у даљем тексту: РЗСЗ), прати квалитет стручног рада и услуга у области социјалне заштите и израђује анализе и извештаје у области социјалне заштите. Унос и обрада података урађена је путем апликације „Аурора”, који је у јануару 2023. године располагао само базом података који се односе на 2021. годину. Подаци за 2022. годину се у тој бази прикупљају и обрађују, након достављања података установа социјалне заштите и пружалаца услуга социјалне заштите, у марту 2023. године за 2022. годину, па ресорно Министарство упозорава да је наведено у супротности са одредбама Закона о родној равноправности о вођењу евиденције и извештавању и да је поменуто динамику потребно уподобити поменутом закону и подзаконским актима.

⁵ Доступно на Интернету: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sekto-za-socijalnu-zastitu/strategija-deinstitucionalizacije-i-razvoja-usluga-socijalne-zastite-u-zajednici-za-period-2022-2026godine>

⁶ Доступно на Интернету: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2015/93/1/reg>

На основу дописа Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања од 24. јула 2023. године и података обрађених од стране РЗСЗ, долази се до сазнања да се подаци о запосленима у систему установа социјалне заштите, сегрегирани према полу, прикупљају на следеће начине: (а) у форматима центара за извештавање о раду центара за социјални рад (у даљем тексту: ЦСР) само за запослене на неодређено време; (б) у форматима за извештавање о раду установа за смештај у систему социјалне заштите о сви запосленим радницима без обзира на врсту ангажовања односно уговора; (ц) у форматима за извештавање о раду лиценцираних пружалаца услуга социјалне заштите на локалном ниову о свим запосленима, без обзира на врсту ангажовања односно уговора, осим за стручне сараднике.

Од укупно 313 лиценцираних пружалаца услуга у систему установа социјалне заштите у 2022. години, 262 пружаоца је пружало услугу и доставило извештај о раду. Међутим, РЗСЗ наводи да је у 2022. години на евиденцији лиценцираних пружалаца локалних услуга било је 111 стручних сарадника.

На жалост, РЗСЗ је доставио и податак да приликом израчунавања бројчане заступљености жена у укупном броју запослених у систему социјалне заштите, број стручних сарадника није ушао у укупан број запослених, као и да у тај број није ушао и удео запослених, разврстан према полу и према врсти посла, када су у питању руководиоци. Имајући у виду наведена методолошка ограничења у форматима за извештавање ЦСР и лиценцираних пружалаца локалних услуга, важно је истаћи да су подаци које је доставио РЗСЗ делимично репрезентативни за целокупни систем социјалне заштите и да ова методологија прикупљања и обраде података треба да се унапреди.

Дакле, на основу података достављених из Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, на дан 31.12.2022. године **укупан број запослених у систему социјалне заштите износио је 18.884 лица, од којих је 15.567 односно 82,4% жена. Од укупно 839 руководилица у том систему, 545 су жене, што представља удео од 65%.**

Посматрано у односу на укупан број жена запослених у систему социјалне заштите, удео жена руководилица износи 3,5% док је у односу на укупан број запослених мушкараца удео руководилица мушког пола 8,9%. Посматрано у односу на групе пружалаца услуга: удео запослених жена у односу на све запослене, највећи је код лиценцираних пружалаца локалних услуга социјалне заштите и износи 87,8%; удео жена руководилица у укупном броју руководилица највећи је код лиценцираних пружалаца локалних услуга социјалне заштите 76,7%; удео жена на пословима руководилица у односу на укупан број запослених жена највећи је у ЦСР и износи 6,6%, док је тај удео за мушкарце руководиоце 9,8%. Најнижи удео жена на пословима руководилица у односу на укупан број запослених жена је у установама за смештај и износи 2,9%, док је овај удео код мушкараца најнижи код лиценцираних пружалаца локалних услуга и износи 3,2%.

Према подацима Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, које се позива на извор у Комори социјалне заштите (у даљем тексту: КСЗ), укупан број лиценцираних стручних радника у систему социјалне заштите је: 4.023 - од тога су 3.498 особе женског пола, а 525 особе мушког пола. Лиценцу за обављање основних стручних послова укупно има 3.441 стручна радника (од којих је 3.089 жена и 352 мушкараца). Лиценцу за обављање специјализованих послова укупно има 186 стручних радника (од којих је 164 особе женског пола и 22 особе мушког пола). Лиценцу за обављање супевизије на основним стучним пословима има укупно 378 стручних радника (од којих је 352 жена и 26 мушкараца). Лиценцу за обављање супервизије на специјализованим пословима или укупно четири стручна радника (од којих су све особе женског пола). Лиценцу за обављање правних послова има укупно 543 стручна радника (од којих је 378 жена и 165 мушкараца).

У складу са Законом о буџету Републике Србије, у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања сваке године се опредељују финансијска средства у оквиру Програма 0902 – Социјална заштита, и то за: Програмску активност 0003 – права корисника социјалне заштите; Програмска активност 0004 - подршка удружењима и локалним заједницама; Програмску активност 0005 - обављање делатности установа социјалне заштите; Програмску активност 0013 - подршка раду хранитеља; и Програмску активност 0015 - буџетски фонд за установе социјалне заштите (Табела 5).

Јавне услуге и одржива инфраструктура ЦСР, сигурних кућа и прихватилишта за жртве насиља не спадају у надлежност финансирања од стране овог министарства, већ јединица локалних самоуправа. Поверене послове ЦСР, функционисање Националне СОС линије и Центар за заштиту жртава трговине људима финансирају се у оквиру Програмске активности 0005 – обављање делатности установа социјалне заштите (плате, додаци и накнаде запослених, специјализовани уговори, услуге по уговору, стални трошкови, текуће поправке и одржавање, материјал и др.).

Буџетом Републике Србије обезбеђују се средства за наменске трансфере, којима се у складу са Законом о социјалној заштити и прописима јединица локалне самоуправе, финансирају: услуге социјалне заштите које по Закону финансирају јединице локалне самоуправе и то у јединицама локалне самоуправе чији је степен развијености испод републичког просека; услуге социјалне заштите у јединицама локалне самоуправе на чијој територији имају седиште установе за домски смештај у трансформацији, укључујући и трошкове трансформације тих установа; иновативне услуге и услуге социјалне заштите од посебног значаја за Републику Србију.

Табела 5: Издвајања средстава за област социјалне заштите у Републици Србији (2019-2022)

Година	Програм 0902 – Социјална заштита.
2019.	0003 - 248.270.121,99 динара 0004 - 1.262.328.000,00 0005 - 8.504.698.058,14 0013 - 1.743.573.444,97 0015 - 1.493.034.918,80
2020.	0003 - 193.155.197,00 0004 - 1.171.800.000,00 0005 - 8.049.303.895,54 0013 - 1.652.732.834,97 0015 - 794.661.374,10
2021.	0003 - 340.733.019,00 0004 - 1.027.878.000,00 0005 - 7.765.423.373,31 0013 - 1.484.231.710,30 0015 - 939.608.612,46
2022.	0003- 184.130.000,00 0004 - 1.005.900.000,00 0005 - 8.396.331.899,41 0013 - 1.853.686.216,17 0015 - 1.826.494.881,23

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

У ту сврху Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је за финансирање услуга социјалне заштите из надлежности јединица локалне самоуправе издвојило: у 2019. години износ од 751.779.277,92 динара; у 2020. години износ од 604.800.000,00 динара; у 2021. години износ од 556.000.000,00 динара; у **2022. години износ од 500.000.000,00 динара**. Такође, за 2023. годину планиран је износ од 600.000.000,00 динара за финансирање услуга социјалне заштите из надлежности јединица локалне самоуправе и то за: дневне услуге у заједници (услуга дневног боравка, свратишта и помоћи у кући); услуге смештаја у прихватилиште; услуге подршке за самосталан живот, осим услуге становања уз подршку за особе са инвалидитетом; услуге личног пратиоца детету са инвалидитетом као подршка за задовољавање основних потреба у свакодневном животу; услуге персоналне асистенције доступне пунолетним лицима са инвалидитетом са процењеним I или II степеном подршке; саветодавно-терапијске и

социјално-едукативне услуге, осим саветовања и обуке хранитеља и усвојилаца; остале односно друге услуге социјалне заштите, у складу са потребама и приоритетима, јединице локалне заједнице утврђене одлуком о правима и услугама из социјалне заштите донетим од стране јединица локалне самоуправе.

Главни налаз „Анализе трошкова неопходних за стабилно, дугорочно финансирање сигурних кућа у оквиру пројекта у оквиру пројекта „Сигурност жена и девојчица у јавном простору” који реализује UN Women, указује на недостатак довољних смештајних капацитета сигурних кућа, односно прихватилишта за жртве насиља у породици у Србији. Локалне самоуправе не издвајају адекватна средства за финансирање услуга намењених женама родно заснованог насиља, што утиче на одрживост и доступност услуга, као и на постизање одговарајућих стандарда квалитета. Могућност за успостављењем међуопштинске услуге прихватилишта за жртве насиља у породици није развијено, а то је један од начина да се успостави одржива услуга.

Пред наведеног, у овом извештају је већ наведено да Министарство здравља није доставило свој прилог за збирни извештај о родној равноправности ни за 2021. ни за 2022. годину. Стога је на основу увида ресорног Министарства у јавно доступне податке извршена родна анализа за потребе овог Извештаја. Најпре, увидом у *Прављник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места*,⁷ долази се до сазнања да је укупан број систематизованих радних места у Министарству здравља износи 151 са 290 државних службеника и 5 намештеника на неодређено време, од чега 10 државних службеника у Управи за биомедицину у Министарству здравља. Ови подаци нису разврстани по полу, нити је поменуто министарство извршило своју законску обавезу и доставило Извештај о остваривању родне равноправности у 2022. години на прописаном Обрасцу 3 са приложеним Обрасцем 1. На основу јавно објављених података о систематизацији радних места у Министарству здравља, долази се до сазнања о броју, али не и полу лица запослених на позицијама и на извршилачким радним местима, и то: на позицији државних секретара има 4 лица; државних службеника на положају, положај у другој групи има 1 лице, на положају у трећој групи има 7 лица, и на положају у петој групи има 3 лица. На извршилачким радним местима државних службеника има: 24 радних места у звању вишег саветника са 28 запослених државних службеника; 49 радних места у звању самосталног саветника са 58 запослених државних службеника; 45 радних места у звању саветника са 178 запослених државних службеника; 6 радних места у звању млађег саветника са 7 запослених државних службеника; једно радно место сарадника: са једним запосленим државним службеником; 6 радних места у звању референта са 7 запослених државних службеника. Када су у питању радна места намештеника има: 5 радних места у четвртој врсти намештеника са 5 извршилаца. У Кабинету министра систематизовано је 3 радна места извршиоца на одређено време док траје дужност министра (која је

⁷ Доступно на интернет страници Министарства здравља у рубрици „Документа”: https://www.zdravlje.gov.rs/view_file.php?file_id=703&cache=sr. Приступљено 27.09.2023. године.

тренутно особа женског пола) и то: једно радно место у звању вишег саветника на коме је радно ангажован један државни службеник; 1 радно место у звању саветника на коме је радно ангажован један државни службеник; и једно радно место у четвртој врсти намештеника на коме је радно ангажован један извршилац.

У Информатору Министарства здравља наведено је да се у том министарству образују се следеће унутрашње организационе јединице: (1) Сектор за организацију здравствене службе; (2) Сектор за здравствено осигурање; (3) Сектор за јавно здравље и програмску здравствену заштиту; (4) Сектор за управљање дигитализацијом у здравству; (5) Сектор за европске интеграције и међународну сарадњу; (6) Сектор за лекове и медицинска средства, психоактивне контролисане супстанце и прекурсоре; (7) Сектор за инспекцијске послове. Увидом у садржај наведеног Информатора се може сазнати да су у Министарству здравља уместо 4 заправо постављено 5 државних секретара, од којих су 4 мушког пола, а једна је женског пола. Вршилац дужности секретара тог министарства је особа женског пола, а међу 7 руководиоца унутрашњих организационих јединица ранга помоћника министра је 5 особа женског пола и 2 особе мушког пола. Директорка Управе за биомедицину је, такође, особа женског пола.⁸ Подаци о висини плате органа руковођења, односно управљања и руководиоца организационих јединица, појединачно, без додатака и одбитака, показују да су плате без додатака и одбитака државних секретара у том министарству у просеку 114.856 динара; лица на положају ранга помоћник министра и секретар министарства у просеку има 165.756 динара; директора Управе за биомедицину 186.504 динара, а помоћника директора за Управу биомедицине 131.019 динара. У поменутом извору нема података о укупном броју запослених у систему здравствене заштите, разврстаних по полу, степену образовања, врсти послова и са просечном зарадом у 2022. години.

На основу увида Ресорног министарства у јавно доступне податке Републичког фонда за здравствено осигурање (у даљем тексту: РФЗО), долази се до сазнања да је в.д. директорка тог фонда женског пола, а да су председник и заменик председника Управног одбора РФЗО мушкарци, док од укупно два члана Управног одбора један је мушкарац и једна жена. Поред наведеног, председник и три члана Надзорног одбора РФЗО су искључиво мушкарци.⁹

На истом сајту су доступни и подаци о запосленима у РФЗО (Табела 6), који нису разврстани по полу, иако то Закон о родној равноправности изричито прописује (подсећамо да је ову обавезу садржао и претходни, Закон о равноправности полова који је био на снази од 2009. до 2021. године).

Табела 6: Број и структура систематизованих радних места у Републичком

⁸ Доступно на интернет страници Министарства здравља, у рубрици „Информатор“: <https://informatore.poverenik.rs/informator?org=SqeAwQM4sd2pt4iSX&ch=dBC7gKeNDoDSBpYYPF&code=>. Приступљено 27.09.2023. године.

⁹ Доступно на интернет страници РФЗО: <https://www.rfzo.rs/index.php/organizacija-info/organiupravljanja/nadzorni-odbor>. Приступљено 25.09.2023. године.

фонду за здравствено осигурање

НИВО КВАЛИФИКАЦИЈА (СТРУЧНА СПРЕМА)	БРОЈ СИСТЕМАТИЗОВАНИХ РАДНИХ МЕСТА
Нижа	25
Средња	765
Виша	241
Висока	1238
УКУПНО:	2300
СТРУЧНА СПРЕМА	УКУПАН БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ НА НЕОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ И ОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ
Висока	920
Виша	253
Средња	668
Нижа	21
УКУПНО:	1867
ОСНОВ АНГАЖОВАЊА	БРОЈ ЛИЦА АНГАЖОВАНИХ ВАН РАДНОГ ОДНОСА
Лица ангажована по основу уговора о привременим и повременим пословима	72
Лица ангажована по основу уговора о делу	0
Лица ангажована преко омладинске и студентске задруге	0
Лица ангажована по другим основама	137
УКУПНО:	209
Укупан број запослених којима је престао радни однос на неодређено време у 2021. години	91
Укупан број новозапослених на неодређено време и одређено време у својству приправника у току 2021. године	65
Укупан број новозапослених на неодређено време и одређено време у својству приправника у оквиру дозвољеног процента од 70% у текућој календарској години	0
Укупан број новозапослених на неодређено време и одређено време у својству приправника изнад 70% у текућој календарској години	22

Такође, јавно су доступни и подаци о броју осигураника по филијалама РФЗО (Табела 7), али који нису разврстани по полу, па је на основу јавно доступних података немогуће извршити озбиљнију родну анализу стања у области здравствене заштите.

Табела 7: Преглед броја осигураника по филијалама Републичког фонда за здравствено осигурање (РФЗО)

Преглед броја осигураника по филијалама РФЗО, закључно са 31.12.2020	
Назив филијале	Број осигураника по филијалама
Филијала Суботица	168.114
Филијала Зрењанин	165.601
Филијала Кикинда	123.507
Филијала Панчево	266.878
Филијала Сомбор	168.841
Филијала Нови Сад	599.918
Филијала Сремска Митровица	281.167
Филијала Шабац	269.011
Филијала Ваљево	148.837
Филијала Смедерево	177.817
Филијала Пожаревац	151.762
Филијала Крагујевац	275.813
Филијала Јагодина	188.027
Филијала Бор	108.770
Филијала Зајечар	90.370
Филијала Ужице	262.815
Филијала Чачак	192.980
Филијала Краљево	152.034
Филијала Крушевац	204.734
Филијала Ниш	357.502

¹⁰ Доступно на интернет страници РФЗО: <https://www.rfzo.rs/index.php/organizacija-info>. Приступљено 25.09.2023. године.

Филијала Прокупље	79.304
Филијала Пирот	79.301
Филијала Лесковац	192.431
Филијала Врање	199.149
Филијала Приштина	40.466
Филијала Косовска Митровица	46.520
Филијала Гњилане	20.961
Филијала Београд	1.666.067
Филијала Нови Пазар	131.348
Укупно	6.810.045

Извор: Интернет страница РФЗО¹¹

На основу увида ресорног Министарства у јавно доступне податке Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање (у даљем тексту Фонд ПИО),¹² долази се до сазнања да је директор Фонда ПИО, као и заменик директора мушког пола. Такође, иако је међу запосленима у том фонду највећи број жена, на местима помоћника директора су два мушкарца и једна жена. На месту в.д. председника Управног одбора Фонда ПИО је особа мушког пола, в.д. заменика председника Управног одбора је особа женског пола, на 5 места в.д. чланова Управног одбора, као представници Владе (три в.д. члана), затим Савеза самосталних синдиката (један в.д. члан) и Савеза пензионера (један в.д. члан), долази се до сазнања да су свих пет лица особе мушког пола.

На поменутом сајту нема података о постојању и саставу Надзорног одбора, али има података о руководиоцима 31 филијале на територији Републике Србије (без података са територије КиМ на којој делују још четири филијале, али нема података о руководиоцима истих), међу којима је 13 жена и 18 мушкараца.¹³

Истичемо да Заштитник грађана уз финансијску подршку Савета Европе, а у сарадњи са удружењем „Снага пријатељства — Amity”, у периоду од маја до краја новембра 2022. године спровео пројекат јачање капацитета Заштитника грађана у заштити и промоцији економско-социјалних права. Спроведене су активности посвећене успостављању механизма за праћење остваривања економских и социјалних права старијих жена на селу у циљу заштите њихових права, кроз извештавање о спровођењу Ревидиране Европске социјалне повеље. У оквиру пројекта је израђен

¹¹ Исто као претходно.

¹² Интернет страница Фонда ПИО: <https://pio.rs/>. Приступљено 25.09.2023. године.

¹³ Подаци о броју филијала Фонда ПИО и руководиоцима истих садржани су на Интернет страници: <https://informer.poverenik.rs/informer?org=kBXDT7RukeqGrbEWp&ch=dBC7gKeNDoDSBpYPF&code=#pucCbenvY5wFXy2To>. Приступљено: 25.09.2023. године.

Регистар организација цивилног друштва које се баве заштитом и промоцијом економско-социјалних права старијих жена на селу, као и механизам за мапирање распрострањености и праћење квалитета услуге помоћи у кући као услуге социјалне заштите и конкретне услуге здравствене заштите, уз уважавање социо-демографских карактеристика корисница. Организована је и обука за запослене у Стручној служби Заштитника грађана о спровођењу Ревидиране Европске социјалне повеље, затим конференција „Заштита права старијих жена на селу кроз праћење спровођења Ревидиране Европске социјалне повеље”, као и две радионшце са женама на селу.

4.3. Област образовања, васпитања, науке и технолошког развоја

Министарство просвете је у свом извештају за 2022. годину у вези примене Закона о родној равноправности, најпре, истакло да је наставило са унапређивањем родне равноправности у систему образовања. У свом извештају наведено министарство је навело да се напори које овај орган државне управе улаже у циљу остваривања родне равноправности, огледају у унапређивању законског и подзаконског оквира, као и у јачању стручних компетенција запослених у установама образовања и васпитања. У вези са наведеним, Министарство просвете је током 2022. године наставило са реализацијом *Стратегије развоја образовања и васпитања Републике Србије 2030 и пратећег Акционог плана за њену примену (2021-2023)* https://mpn.gov.rs/kategorija_dokumenata/strategije/. Оперативни Акциони план ослања се на досадашње стратешке документе који се баве јачањем родне равноправности у Србији, као и на документа Европске уније у овој области. Стратешки документи у области развоја образовања нарочито истичу важност улагања напора у популаризацију женског спорта у оквиру јачања васпитне функције, а једна од показатеља Акционог плана за примену Стратегије развоја образовања и васпитања Републике Србије 2030 (2021-2023) је управо број девојчица укључених у школска спортска такмичења, које нам ово министарство није доставило.

Министарство просвете има детаљно уређену и континуирано унапређивану законску регулативу која прописује процедуре поступања установа образовања и васпитања у ситуацијама насиља и дискриминације „без обзира на врсте учесника насилне ситуације. *Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање* („Службени гласник РС”, бр. 46/19, 104/20) је од 2010. године неколико пута ревидиран у циљу унапређивања поступања. У фебруару 2022. године донет је нови *Општи протокол о заштити деце од насиља* који обавезује сва министарства, установе и организације на израду посебних протокола и интерсекторску сарадњу. Министарство просвете је активно учествовало у изради поменутог протокола.

Министарство просвете је 2022. године формирало Радну групу за превенцију и спречавање насиља у систему образовања и васпитања коју су чинили представници релевантних министарства, Друштва директора школа Србије и представници репрезентативних синдиката. Радна група је анализирала постојећу законску

регулативу у области заштите од насиља у установама образовања и васпитања и предложила измене прописа из делокруга Министарства просвете, у циљу унапређивања ове области.

Такође, поменута Радна група је према извештају Министарства просвете предложила увећање коефицијента за обрачун и исплату плате за одељенског старешину захтева измену *Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама*, која је у надлежности Министарства државне управе и локалне самоуправе, и потребно је урадити финансијске ефекте, док је у току формирање нове Радне групе за измену *Правилника о протоколу поступања у одговору на насиље, злостављање и занемаривање* и *Правилника о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада*.

Министарство просвете је истакло да је постојећом законском регулативом прописано да свака установа формира **Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања**, као и **Годишњи програм заштите од насиља** са прецизно дефинисаним превентивним активностима. Такође, постојећом законском регулативом је прописана процедура васпитно-дисциплинског поступка, одговорност родитеља, процедуре сарадње са другим системима (центар за социјални рад, здравствене установе, МУП, тужилаштво) као и начин реализације појачаног васпитног рада са ученицима.

Такође, Министарство просвете је у свом извештају навело да стручну основу за израду *Правилника о стандардима компетенција за професију васпитача и његовог професионалног развоја* („Службени гласник Републике Србије – Просветни гласник”, број 16/18), припремио је Завод за унапређивање образовања и васпитања. У складу са чланом 34. став 1. тачка 5), подтачка (1) и тачка б) *Закона о основама система образовања и васпитања* („Службени гласник РС”, бр. 88/17-3, 27/18-3 (др. закон), 27/18-22 (др. закон), 10/19-5, 6/20-20, 129/21-9), *Предлог стандарда компетенција за професију васпитача и њиховог професионалног развоја* (у даљем тексту: предлог стандарда), а који је одобрен је од стране Националног просветног савета. Правилником је прописано да се компетентност васпитача, одређује кроз три подручја, која обухватају непосредни рад са децом, развијање сарадње и заједнице учења и развијање професионалне праксе. Свако подручје компетентности конкретизовано је кроз више компетенција које су дате у димензијама знања, умења и вредности које су међусобно повезане. Посебно се, у оквиру подручја: развијање професионалне праксе, Правилником апострофира вредност демократски и инклузивни приступ предшколском васпитању и образовању којим се уважава различитост, што подразумева знања за рад у контексту различитости, која су на нивоу стандарда компетенција за професију васпитач, артикулисана у категорији умења као нпр: развија педагошки оквир у дечјем вртићу којим се уважавају различитости (културне, језичке, здравствене, социјалне...) и право на једнакост; развија осетљивост на дискриминацију и неправду и начине њиховог превазилажења; развија инклузивну праксу која олакшава учешће и учење деце и укључивање породице; подстиче

интеркултурални дијалог у сарадњи са породицом и локалном заједницом.

Такође, у оквиру подручја: компетентност васпитача у непосредном раду са децом, између осталог су наглашене вредности уважавања различитости и посвећеност инклузивном приступу образовању, као и усмереност на добробит детета, које на нивоу исказаних очекивања у категорији умења подразумевају и компетенције васпитача да између осталог, гради односе повезаности са децом кроз уважавање дететових осећања и иницијативе и развија осећање сигурности код детета кроз односе поверења, предвидљивости, уважавања.

Завод за унапређивање образовања и васпитања је завршио реформу свих програма наставе и учења доуниверзитетског образовања и васпитања. У том смислу, сви реформисани програми, засновани су на општим циљевима образовања и васпитања и потребама ученика, обухваћеним чланом 8. *Закона о основама система образовања и васпитања* („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 - др. закон, 10/19, 27/18 - др. закон, 6/20 и 129/21), односно тачком 15. која се односи на развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости, који се налазе и у уводном наративу програма наставе и учења сваког појединачног разреда. Нешто експлицитнији садржаји заступљени су програму наставе и учења предмета Грађанско васпитање, Српски језик (женски писци), Страни језик (посебно издвојена социокултурна/интеркултурна компетенција и исходи), Историја (жене које су обележиле одређену историјску епоху) и сл. док су сви програми постављени на начин да наставници сами контекстуализују програме у циљу обезбеђивања сигурне, подстицајне и подржавајуће средине за учење у којој се негује атмосфера интеракције и однос уважавања, сарадње, одговорности и заједништва у складу с општим циљевима образовања и васпитања.

Акредитовани програми Завода за унапређивање образовања и васпитања намењени наставницима, такође обухватају и област антидискриминације и јачање свих видова равноправности у систему. Једна од приоритених области је (П1) Примена инклузивног и демократског приступа у васпитању и образовању у циљу обезбеђивања квалитетног образовања за све (индивидуализација и диференцијација, превенција осипања из образовања, пружање додатне образовне подршке ученицима из осетљивих група укључујући и подршку преласку ученика на следећи ниво образовања и васпитања, рад са даровитим ученицима), као и (П5) Јачање васпитне улоге установе/школе у правцу развоја интеркултуралног образовања, формирања вредносних ставова неопходних за живот и рад у савременом друштву. У новом Каталогу програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника за школску 2021/2022, 2022/2023. и 2023/2024. годину акредитовано је 9 програма са темом интеркултуралности, четири програма родне равноправности, а тема дискриминације заступљена је са 7 програма, затим учење о Холокаусту са 6 програма. Из области образовања на језицима националних мањина у новом Каталогу, као и у Каталогу који објављује Педагошки завод Војводине акредитовано је укупно 58

програма на језицима националних мањина. У периоду 2020-2022. године је 800 просветних радника из 60 предшколских установа, основних и средњих школа широм Србије прошло обуку о препознавању и предузимању препоручених активности и мера у вези са превенцијом и заштитом од дискриминације у образовном окружењу.

Како вршњачко насиље представља сложен друштвени феномен који захтева ангажовање не само образовног система, већ и система социјалне и здравствене заштите, тужилаштва, полиције, локалне заједнице и родитеља, Влада Републике Србије је у циљу спречавања насиља, које укључује децу, формирала Националну платформу „Чувам те”, априла 2021. године. Платформа је успостављена управо са циљем јачања интерсекторске сарадње и координиције свих надлежних институција у превенцији и сузбијању насиља, посебно вршњачког насиља. До овог тренутка (јануар 2023) је 39.054 запослених у образовно-васпитним установама прошло едукације које су доступне свим запосленима на овој платформи, као и око 4.120 родитеља и више од 13.103 ученика. Укупан број учесника видео обуке за примену Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање је до 14.000 учесника. У новембру 2022. године завршена је онлајн обука „Примена Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање”, која се налази на листи обука од националног значаја, а планирана је реализација још две обуке и то: „Унапређивање рада СОС саветница за пријаву насиља у школама” и „Примена приручника ка сигурном и подстицајном школском окружењу”. Све три обуке су доступне на Националној образовној платформи Завода за унапређивање образовања и васпитања.

Министарство просвете је реализовало обуке за 20 просветних саветника из школских управа и за 50 саветника спољна сарадника за заштиту од насиља на тему примене ревидираних индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима и примену Водича за примену ревидираних индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима. Саветници континуирано врше дисеминацију знања ка установама образовања и васпитања у сарадњи са просветним саветницима. У оквиру РЕВИС пројекта „Промена друштвених и родних” норми везано за насиље у школама, у сарадњи са Центром за интеграцију младих, одржана је друга консултативна радионица са циљем приказа резултата и планирања даљих активности, а укупно 512 ученика је учествовало у радионицама из овог програма.

Током 2022. године 200 запослених у систему образовања унапредило је своја знања и вештине за примену ових подзаконских аката, а укупно је до сада 800 запослених учествовало у овим обукама. У сарадњи Министарства просвете и Центра за интерактивну педагогију, уз подршку Дечје фондације Песталоци израђен је и Водич за спречавање сегрегације у установама образовања и васпитања и предузимање мера за десегрегацију и представља активност која чини комплетним ресурсе у образовању за примену легислативе којом се стиже до праведног и недискриминативног образовања и друштва у целини.

У току 2022. године обуке за **унапређивање капацитета образовних установа за инклузивно образовање** је похађало 4.056 наставника и стручних сарадника из 203 школе. Обуку „Наставници као носиоци квалитетног образовања за сву децу” успешно је завршило 3.453 наставника и стручних сарадника. Циљ обуке је унапређивање компетенција наставника за инклузивно образовање и примену савремених принципа инклузивне педагогије. Обука под називом „Активности за подршку свим ученицима-диференцијација наставе” је започета у 2022. години, а на исту је уписано 900 наставника и стручних сарадника као учесника. Обе обуке су решењем министра акредитоване као програми обуке од јавног интереса и постављене су на Национални образовни портал Завода за унапређивање образовања и васпитања као трајни ресурс за унапређивање компетенција запослених у области инклузивног образовања.

Током 2022. године реализована је „Обука за планирање, спровођење и праћење мера за **спречавање осипања ученика**”, која се налази на листи обука од јавног интереса, а обухватила је 257 запослених у систему образовања из 15 школа. До сада је кроз ову обуку 2.098 наставника и стручних сарадника унапредило своја знања и вештине у овој области.

У другој половини 2022. године реализована је **обука за педагошке асистенте за децу и ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом** за укупно 120 полазника, који ће бити ангажовани када се стекну услови за активирање овог вида подршке деци и ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом. Према *Правилнику о педагошком асистенту и андрагошком асистенту* („Службени гласник РС”, бр. 87/19), педагошки асистент за децу и ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом пружа помоћ и додатну подршку групи деце и ученика у установи, у складу са њиховим развојним, образовним и социјалним потребама и помоћ наставницима, васпитачима и стручним сарадницима у наставним и ваннаставним активностима у циљу унапређивања њиховог рада са децом и ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и сарађује са родитељима.

Подстицање демократске културе у формалном образовном систему доприноси унапређивању квалитета образовања. Примена Референтног оквира компетенција за демократску културу Савета Европе – РОКДК, од двадесет компетенција за демократску културу, ствара безбедан и занимљив школски амбијент, оснажујући истовремено компетенције запослених у образовању за отклањање насилних, дискриминаторних и антидемократских структура у школи и школском окружењу, унапређујући етос у школи и пружајући подршку ученицима. Ове активности школа значајно доприносе промовисању мултикултуралне, вишејезичне и интеркултуралне перспективе у образовању. Са циљем подршке променама образовних политика на системском нивоу, креиран је пакет материјала у овој области, као што је Приручник са примерима добре праксе примене компетенција, Развијање компетенција за демократску културу у дигиталном добу, Подучавање компетенција за демократску културу кроз онлине наставу, као и Смернице за наставнике Приручници „Смернице за интеграцију референтног оквира компетенција за демократску културу” у школама.

Кроз наведене активности код ученика се подстиче свест о значају родне и сваке друге равноправности, ученици освешћују своје предрасуде и стереотипе, а ове теме се обрађују кроз часове одељенског старешине, грађанског васпитања и друге наставне и ваннаставне активности. Такође, у школама су спроведене и активности на тему хоризонталног подучавања наставника о родној равноправности у оквиру оснаживања Компетенције вредновања људског достојанства и људских права. Министарство просвете је у сарадњи са партнерима реализовало низ пројеката и програма у оквиру којих су израђени различити ресурси за школе, а који се односе на превенцију и сузбијање дискриминације и унапређивање равноправности, као и на промоцију демократске културе у систему образовања.

Током 2022. године ангажовано је нових 20 саветника-спољних сарадника за примену РОКДК у школама, а 937 наставника и стручних сарадника је, током 2022. године унапредило своја знања и вештине за примену РОКДК у школама, **од тога 759 жена и 178 мушкараца.**

Министарство просвете је током 2022. године реализовало Јавни конкурс за доделу средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса значајних за образовање која реализују удружења. Пратећи Акциони план за примену Стратегије развоја образовања и васпитања Републике Србије 2030 који доноси мере и активности које подржавају образовно-васпитне установе у јачању васпитне функције и популаризације женског спорта, Министарство просвете подржало је више пројеката организација цивилног друштва у 2022. години који се баве унапређивањем родне равноправности. Током 2022. године приоритетне области Јавног конкурса за финансијску подршку ОЦД у 2022. години су следеће: (1) Унапређивање образовања за одрживи развој **кроз** образовање за људска права, родну равноправност, промовисање културе мира и ненасиља и примену компетенција за демократску културу прописаних Референтним оквиром компетенција за демократску културу; (2) Образовање за подршку развоју активности **превенције ризичних облика понашања и родних стереотипа** кроз оснаживање деце и младих за учешће у спортским и ваннаставним активностима; (3) Очување и неговање српског језика, историје и традиције српског народа унапређивањем компетенција васпитача и наставника за реализацију програма и активности; (5) Унапређивање наставе на језицима националних мањина или програма из области образовања националних мањина повећањем компетенција васпитача и наставника односно деце и ученика за реализацију програма и активности програма и активности на мањинским језицима односно српском као нематерњем језику; (6) Унапређивање образовања и васпитања деце/ученика из осетљивих друштвених група (припадници ромске националне мањине, деца/ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом и др.) применом активности подршке осетљивим групама.

Министарство просвете посебну пажњу посвећује мерама подршке за децу и ученике ромске националне мањине, као што су афирмативни упис у предшколску установу, затим упис у основну школу и без законом прописаних докумената, потом

мере афирмативне акције уписа у средње школе. До сада уписано применом ове мере подршке укупно 16.287 ученика (од тога 55% девојчица), а у школску 2022/23. годину афирмативном мером уписано је 3.860 ученика у средње школе. Ефекти мера подршке на унапређивање образовања ученика и студената ромске националности су следеће: 7,4% ромске деце до 5 година похађају ПВО (51м и 49ж); за 20% повећано учешће ромске деце у Припремном предшколском програму (ППП) (52м и 48ж); 85,4% ромске деце уписује ОШ (49%м и 51ж%); бруто стопа уписа у 8. разред ОШ је 62%, док је стопа завршавања ОШ 64%; смањен је дроп-оут за 7%; стопа преласка у средњу школу за ромске ученике повећана је за 20%; од тога 27% ромских девојчица у СШ, што је повећање за 12%. Једна од значајних мера подршке ромској заједници је стипендирање. За последњих 8 школских година укупно је додељено 7.615 стипендија ромским ученицима, од чега је 65% девојчица. У школској 2021/2022. години одобрено је 1.114 стипендија ученицима средњих школа у Републици Србији, који су припадници ромске националне мањине, а исплаћују се из буџета Министарства просвете. За школску 2022/2023. годину, ученицима који су припадници ромске националне мањине, одобрено је 1.082 ученичке стипендије. Последње две школске године ове стипендије се исплаћују из буџета Министарства просвете и део су Финансијског плана Министарства просвете за сваку буџетску годину. Менторска подршка је значајан подстицај остајању у систему, а ангажовано је 150 ментора. Педагошки асистент (ПА) као мера подршке препознатљив је пример добре праксе. У складу са *Правилником о педагошком асистенту и андрагошком асистенту* („Сл. гласник РС”, број 87/19), којим су уређени опис посла, стручна спрема/образовање, додатна знања/испити/ратно искуство педагошких асистента, за последње две школске године ангажовано је 33 нова ПА, укупно их је у систему 260.

Пројекат „Премошћавање дигиталног јаза у Србији за најугроженију децу” спроводи Министарство просвете у сарадњи са УНИЦЕФ-ом. Циљ пројекта у коме учествује 30 школа у Србији, је смањење дигиталног јаза и побољшање квалитета образовања за ученике из сиромашних породица, али и јачање компетенција наставника и педагошких асистената у пружању подршке у учењу на даљину деци из угрожених група и свеукупном повећању квалитета образовања за све ученике. Кључни резултати пројекта су: у 30 школа подржане активности клубова за учење, 1.103 ученика је добило подршку за учење, од чега је 661 ученик ромске националности (60%). У оквиру рада библиотека дигиталних технологија 530 ученика је изнајмљивало дониране таблете на коришћење код куће, од чега је 318 ученика ромске националности. Психосоцијална подршка ученицима и њиховим родитељима у пројектним школама пружена је за 10.600 ученика и 1.900 родитеља. Формирани су локални активи стручних сарадника у 10 општина где је обухваћено кроз различите активности преко 3.000 ученика и 500 родитеља а обезбеђено је и стручно усавршавање запослених у 30 школа које учествују на пројекту (укупно 965 наставника) кроз програм обуке за унапређивање педагошких и дигиталних компетенција.

Подаци из Националног извештаја о инклузивном образовању (2022) показују значајан напредак у имплементацији инклузије у образовању. Од 2019. године ступила су на снагу два важна правилника: *Правилник о педагошком асистенту и андрагошком асистенту* и *Правилник о ресурсном центру*, чиме су унапређени прописи значајни за инклузивно образовање. Напредак је видљив и кроз повећање броја деце и ученика који су остварили право на додатну подршку. Према подацима Министарства просвете, који нису разврстани по полу, у школама за образовање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом и одељењима за образовање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом у редовним школама уочава се тренд смањивања броја ученика. У школској 2020/2021. године уписано је 515 ученика мање у односу на 2018/2019. годину. Са друге стране континуирано се повећава број ученика који се образују по индивидуалном образовном плану (ИОП) у редовним основним и средњим школама. У основним школама се у 2020/21. години по ИОП1 образује 8.890 ученика, по ИОП2 5.435 ученика, а у средњим школама по ИОП1 образује се 494, а по ИОП2 1699 ученика. Преко 1.800 деце има подршку личног пратиоца, око 2000 деце из редовних школа добија подршку од запослених у школама за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, 260 педагошких асистената пружа подршку ученицима из осетљивих друштвених група, висок проценат ученика из популације миграната је укључен у образовање. Комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком функционишу у свим општинама. Континуирао се ради на подизању компетенција запослених у образовању за примену принципа савремене педагогије и рад са децом и ученицима из осетљивих друштвених група, што показује и број од скоро 10.000 запослених који су учествовали у акредитованим обукама у области ИО у последње три године.

Поред просветних саветника из школских управа, подршку школама у домену инклузивног образовања пружа и 37 саветника спољњих сарадника. У оквиру програма „Бесплатни уџбеници” спроведена је јавна набавка путем које су обезбеђени бесплатни прилагођени уџбеници за ученике основних школа које су кроз базу „Доситеј” исказале потребе за прилагођеним уџбеницима, укупно 2622 уџбеничке јединице (у pdf 155 у doc. 95, doc.x 54, mp3 464, фонт 18 – 473, фонт 24 – 1124 и Брајево писмо – 257). У оквиру истог програма обезбеђени су и уџбеници на језицима националних мањина за ученике који целокупну наставу похађају на једном од 8 језика националне мањине, а испуњавају услове да буду корисници програма „Бесплатни уџбеници”. Број уџбеника на језицима националних мањина додељених у оквиру овог програма је 62.452.

Министарство просвете је доставило податке и о образовању деце из осетљивих друштвених група, коју чине мигранти, избеглице и тражиоци азила, а који такође нису разврстани по полу. Та деца, према подацима из Министарства просвете, се уписују у основну школу, и без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације, са достављеним доказом о здравственом прегледу детета. Избегла лица и мигранти у средњу школу се уписују у оне средњошколске профиле у којима има места после завршеног другог круга уписа, док се страни држављани у средњу школу, која није

обавезна, уписују преко броја одређеног за упис ученика у текућој школској години. Уколико је ученик страни држављанин и жели да настави образовање у Србији, родитељ односно други законски заспутник покреће поступак нострификације и еквиваленције признавања дипломе о завршеној основној или средњој школи, односно о завршеном поједином разреду у иностранству у Агенцији за квалификације. Током првог полугодишта школске 2022/2023. године у систем образовања и васпитања Републике Србије, установе образовања похађа 182 ученика мигранта, што чини 85%-87% школске мигрантске популације. Од овог броја, њих 68 су ученици из Украјине. Ученици мигранти су укључени у 33 основне и 16 средњих школа. Бележи се пораст ученика из Руске федерације, више од 500 је укључено у основне школе, а средњошколско образовање похађа више од 60 ученика. Већина ученика и ученица похађају први циклус основног образовања. Најзаступљеније су школе у школским управама Београд и Нови Сад, затим школе у школским управама Ваљево и Зрењанин. Додатна подршка укључивању деце и ученика избеглица и миграната/тражилаца азила у редован систем образовања и васпитања у Републици Србији остварује се и у складу са Стручним упутством за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања, којим је ближе уређена процедура уписа и мере подршке како на нивоу школе тако и кроз план подршке ученику мигранту/тражиоцу азила.

Подаци Министарства просвете о уделу жена и мушкараца, студената и студенткиња, на високошколским установама на којима су мање заступљени, разврстано по региону, универзитетима, степену високошколског образовања, су следећи: 57% уписаних студената су жене; 44% дипломираних студенткиња у подручју ИКТ; 39% дипломираних студенткиња у области инжињерства производње и грађевинарства; 59% уписаних студенткиња; 46% дипломираних студенткиња у областима ИКТ; 41% дипломираних студенткиња у области инжињерства производње и грађевинарства; 62% уписаних студената су жене; 49% дипломираних студенткиња у подручју ИКТ; 44% дипломираних студенткиња у области инжињерства производње и грађевинарства.

Заштитник грађана је достављајући мишљење о овом Извештају, заправо ивестио о својим активностима који се односе на младе. У вези са наведеним, Заштитник грађана је ивестио да кроз активности са Панелом младих саветника овај независни институт наставио да промовише право детета на изражавање мишљења и тако подстиче партиципацију деце у доношењу одлука које се тичу њихових права. У оквиру заједничког пројекта Савета Европе и Европске уније под називом „Промоција различитости и равноправности у Републици Србији” , Заштитник грађана је током 2022. године спровео истраживање у школама о насиљу над осетљивим друштвеним групама. Истраживање међу вршњацима спровели су чланови Панела младих саветника Заштитника грађана који су претходно прошли обуку на којој су имали прилику да од еминентних стручњака из различитих области сазнају о положају припадника различитих осетљивих група у нашој земљи. На предавањима и интерактивним радионицама панелисти су се упознали са проблемима и изазовима са

којима се сусрећу особе са инвалидитетом, особе ромске националне мањине, старије особе и припадници ЛГБТИ популације. Такође, обучени су да спроведу анкету у школама, међу својим вршњацима, на тему вршњачког насиља у односу на припаднике ових осетљивих друштвених група. Анкета је спроведена и међу наставницима, а главни налази и резултати истраживања биће представљени у оквиру Посебног извештаја Заштитника грађана о насиљу у школама са препорукама упућеним надлежним институцијама, који ће бити објављен у току 2023. године. На овај начин Заштитник грађана ће упоредити закључке овог извештаја са закључцима до којих је дошао у сличном истраживању које је спровео пре више од 10 година, што ће му дати одговор на питање да ли се нешто променило и у којој мери када је у питању заштита деце од насиља.

Такође, Заштитник грађана је наставио спровођење пројекта „Деца деци - упознајте се са својим правима” који је финансиран из средстава Бугарске развојне помоћи, у оквиру којег је одржана Летња школа о правима детета у Новом Саду, од 12. до 16. септембра 2022. године. Летњу школу је похађало 18 полазника — ученика основних и средњих школа из Београда, Ирига, Деспотовца, Јагодине, Врања, Лесковца, Шапца, Смедеревске Паланке, Прибоја, Крагујевца, Свилајнца, Трстеника, Ђићевца и Чачка. Летња школа је организована у циљу унапређења знања и разумевања деце и младих о њиховим правима и доступним механизмима заштите, као и промоције партиципације као једног од четири основна принципа Конвенције Уједињених нација о правима детета. На Летњој школи учествовала су и четири члана Панела младих саветника Заштитника грађана који су полазницима представили Конвенцију Уједињених нација о правима детета као најзначајнији међународни документ у области права детета, као и активности Панела младих саветника Заштитника грађана, а једна од вршњачких радионица била је посвећена насиљу над детдом, односно упознавању полазника са различитим облицима насиља и начинима заштите. Током пет дана еминентни предавачи, које је Заштитник грађана ангажовао за ову прилику, упознали су учеснике Летње школе са различитим темама у области права детета, па је тако било речи о положају деце припадника националних мањина, деце која живе и раде на улици, заштити деце од свих облика насиља и злостављања, посебно сексуалног насиља и насиља у школама, као и препознавању и заштити од трговине људима. На Летњој школи је било речи и о правима особа са инвалидитетом и старијих, као посебно осетљивих друштвених група. У циљу промоције вршњачке едукације као вида учења, као и самог Панела младих саветника Радио-телевизија Србије је о Летњој школи израдила прилог који је приказан почетком фебруара 2023. године. По завршетку Летње школе, неколико полазника је у својим школама вршњацима пренело стечена знања, уз подршку и менторство запослених у Стручној служби Заштитника грађана.

Према подацима Министарства науке, технолошког развоја и иновација успостављен је Регистар иновационе делатности, односно Регистра физичких лица – иноватора, који је до 31. децембра 2022. године вођен у Министарству науке,

технолошког развоја и иновација, и од укупно 45 уписаних лица, 11 лица су особе женског пола, односно 24%.

Министарство науке, технолошког развоја и иновација реализовало је бројне активности у циљу промоције научница и иноваторки у друштву и пружања позитивног примера девојчицама и младим женама. С тим у вези, а у оквиру пројекта Центра за промоцију науке (ЦПН) у 2022. години, реализовано је 10 школских радионица и јавних представљања у циљу промоције научница и иноваторки у друштву.

Такође, Фонд за иновациону делатност током 2022. године имао је посебене програме подршке (Табела 8). На основу података наведених у приложеној табели, ресорно Министарство предлаже да Министарство науке, технолошког развоја и иновација предвиди посебне подстицајне мере за веће учешће жена у иновационим програмима, који ће бити подржани од стране Фонда за иновациону делатност у наредном периоду.

Табела 8: Програми подршке женама и мушкарцима од стране Фонда за иновациону делатност током 2022. године

Програм раног развоја	Број пријава	Број пријава у %	Број грантова	Број грантова у %	Однос грантова према броју пријава
Жена	58	38%	22	19%	4%
	3				
Мушкарац	90	59%	87	74%	10%
	8				
Подједнако власништво	24	2%	3	3%	13%
Друго	19	1%	5	4%	26%
Укупно	1534	100%	117	100%	

Програм суфинансира иновација	Број пријава	Број пријава у %	Број грантова	Број грантова у %	Однос грантова према броју пријава
Жена	36	11%		0%	0%
Мушкарац	25	77%	27	75%	10%
	8				
Подједнако власништво	14	4%	7	19%	50%
Друго	29	9%	2	6%	7%
Укупно	337	100%	36	100%	

Програм сарадње науке и	Број пријава	Број пријава у %	Број грантова	Број грантова у	Однос грантова према броју

привреде				%	пријава
Жена	17	9%	4	11%	24%
Мушкарац	141	75%	24	69%	17%
Подједнако власништво	24	13%	3	9%	13%
Друго	7	4%	4	11%	57%
Укупно	189	100%	35	100%	

Иновациони ваучери	Број пријава	Број пријава у %	Број грантова	Број грантова у %	Однос грантова према броју пријава
Жена	104	20%	71	16%	68%
Мушкарац	366	69%	329	74%	90%
Подједнако власништво	20	4%	18	4%	90%
Друго	39	7%	26	6%	67%
Укупно	529	100%	444	100%	

Извор: Министарство науке, технолошког развоја и иновација

Према подацима Министарства привреде достављеним за овај Извештај, на основу података Завода за интелектуалну својину, у 2022. години број жена у заштити интелектуалне својине и патената је следећи: од укупног броја пријава патента: 134, жена подносиоца пријава је: 9, док је жена проналазача: 66. Од укупног броја пријава малог патента: 77, жене подносиоци пријава су 12, а жена проналазача: 47. Од укупног броја пријава индустријског дизајна: 99, жене подносиоци пријава су: 6, док је жена аутора: 7. Од укупног броја пријава жига: 2391, жене подносиоци пријава су: 127.

Министарство привреде је известило да је од 934 полазника, на 28 догађаја намењених едукацији и промоцији у вези са правима интелектуалне својине, за повећано коришћење заштите права интелектуалне својине у развоју иновација, истраживањима или у пословним активностима, а које је одржао Завод за интелектуалну својину у 2022. години, око 60% учесника (око 560) биле су жене.

Такође, Министарство привреде је известило да ће у наредном периоду Завод за интелектуалну својину успоставити сарадњу са Фондом за иновациону делатност, универзитетима и научним и истраживачким институтима у циљу успостављање евиденције о иноваторима и иноваторкама. Сви регистри у вези са правима интелектуалне својине које води Завод за интелектуалну својину су јавни и могу се претраживати по имену подносиоца односно по имену подносиоца или проналазача за патенте и мале патенте. Завод за интелектуалну својину у сарадњи са Светском организацијом за интелектуалну својину (WIPO), први пут је доделио награду у 2022. години. Манифестацију су заједнички организовали Удружење пословних жена и Завод за интелектуалну својину, 9. новембра 2022. године. Награда је додељена предузетници која је захваљујући примени права интелектуалне својине остварила најбољи успех у пословању.

Треба истаћи и потписани Протокол о сарадњи КТРР са Удружењем научница Србије СРНА. Циљ потписивања овог документа је био да се унапреди положаја жена и девојака у науци и просвети, ради повећања видљивости научница и просветних радница у друштвеној заједници, унапређења родне равноправности у свим аспектима научног и просветног рада, као и ради промоције активности успешних научница и просветних радница у Србији.

Завод за равноправност полова АПВ известио је да расписује конкурс за објављивање докторских дисертација, магистарских теза, специјалистичких радова, научних студија и других истраживачких радова у области родне равноправности. С тим у вези, у 2022. години објављене су две публикације, и то: „Кроз трње и цвеће: питање еманципације жена у Краљевини Југославији (1918-1941)” и „Положај жена у проституцији у Републици Србији”.

4.4. Родна равноправност у области информационо-комуникационих технологија и информационог друштва

Прошлогодишњи извештај о родној равноправности у области информационо-комуникационих технологија и информационог друштва је ресорно Министарство сачинило на основу извештаја Министарства трговине, туризма и телекомуникација. Међутим, будући да је ова област припала новообразованом Министарству информисања и телекомуникација, ово министарство доставило је дописом од 3. фебруара попуњене обрасце 1 и 3, као и податак о одређивању лица задуженог за родну равноправност од 27. јануара 2023. године, које је женског пола и шефица Одсека за људске ресурсе у том Министарству.

На основу попуњеног Обрасца 1, произилази сазнање да је број запослених у Министарству информисања и телекомуникација укупно 57, од којих је 39 жена (68,42%) и 18 мушкараца (31,58%). Као разлоге зашто је у том министарству на извршилачким радним местима знатно више жена у односу на мушкарце, Министарство је навело да поштује позитивне законске прописе тако што омогућава подједнако учешће жена и мушкараца, као и припадника осетљивих друштвених група на конкурсима за запошљавање и радно ангажовање, без обзира на њихов пол односно род. Међутим, није дато објашњење зашто је у Министарству информисања и телекомуникација у којем су већински заступљене жене, на положајима од укупно три лица, само једна жена, а два мушкарца, укључујући и министра који је особа мушког пола. При том, нису наведени ни подаци о просечним месечним зарадама лица на извршилачким радним местима и лица на положајима, разврстани по полу, на основу чега би се платни јаз између запослених и радно ангажованих лица могао боље сагледати. На основу података о квалификацијама запослених и радно ангажованих лица, долази се до сазнања да је у том органу запослено и радно ангажовано 5 лица која имају 4. ниво квалификације (ССС), од којих су две жене и три мушкарца; укупно два лица имају 5. ниво квалификације (ВШСС), од којих је једна жена и један

мушкараца; а највећи број запослених и радно ангажованих, тј. њих 50 има 6. ниво квалификације (ВСС), од којих је 39 жена и 11 мушкараца. Структура запослених и радно ангажованих лица у Министарству информисања и телекомуникација на основу старосне доби и по полу је неочекивано неповољна (с обзиром на очекивања да областима информисања и телекомуникација буде више младих) и она је следећа: три жене и два мушкараца је у доби од 21 до 30 година; 10 жена и три мушкараца је у доби од 31 до до 40 година; 15 жена и пет мушкараца је у доби од 41 до 50 година; 10 жена и пет мушкараца је у доби од 51 до 60 година и три жене и један мушкарац су у доби са преко 60 година живота.

Министарство информисања и телекомуникација је, након ургенције ресорног Министарства задуженог за област родне равноправности, 22. септембра 2023. године доставило и податке о примени члана 38. став 1. тачка 2. Закона о родној равноправности у области информационо-комуникационих технологија и информационог друштва, која се односи на обезбеђење уравнотежене заступљености полова и једнаких могућности за бављење информационо-комуникационим технологијама, као и на спровођење поступка уродњавања приликом финансирања ових мера и активности. Министарство информисања и телекомуникација је ову меру остварило кроз спровођење нормативних и стратешких мера, током 2022. године, тако што је припремило *Предлог акционог плана за примену Стратегије развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, у периоду од 2023. до 2024. године*, којим су, између осталог, утврђене активности усмерене ка унапређењу равноправности у сфери употребе и доступности информационо-комуникационих технологија. У том смислу, препознате су активности које се ослањају на текуће пројекте изградње мреже широко појасног интернета у руралним подручјима, у циљу минимизације рањивости становника руралних предела од социјалне искључености када је реч о употреби информационо-комуникационих технологија. Утврђен је низ мера које се односе на дигитализацију у области образовања, почев од активности у склопу реализације пројекта: *Повезане школе као предуслова за успостављање једнаких прилика и уједначених услова за образовање широм земље*, преко активности усмерених на унапређење и дигитализацију образовних алата и дигиталних компетенција наставног кадра. Предвиђен је и један број активности који се односи на јачање индивидуалних капацитета деце и малолетних лица. њихових родитеља, старатеља и наставника у сфери безбедног коришћења интернета. Одређени део активности односи се на унапређење дигиталних компетенција жена, а посебно у смислу њихове запошљивости у области информационо-комуникационих технологија. Предвиђено је и креирање програма обука за старија лица, лица која нису запослена и нису у процесу образовања (NEET), маргинализована малолетна лица и лица погођена сиромаштвом или у ризику од сиромаштва. Предлог поменутог Акционог плана је упућен у процедуру и усвојен почетком 2023. године („Службени гласник РС”, број 8/23).

Примену одредби члана 38. став 1. тачка 1. Закона о родној равноправности, родна равноправиост у области информационо-комуникационих технологија и информационог друштва, која обухвата промовисање и информационо-комуникационих технологија и предности употребе савремених технологија међу женама, девојкама и девојчицама, Министарство информисања и телекомуникација је остварило кроз промоцију укључивања младих, нарочито девојчица и девојака у Science, Technology, Engineering and Mathematics (у даљем тексту: СТЕМ науке) и Сектора за информационо-комуникационе технологије (у даљем тексту: ИКТ).

Међународни Дан девојчица у ИКТ сектору установљен је на иницијативу Републике Србије, на нивоу УН и обележава се сваког четвртог четвртка у априлу, почевши од априла 2010. године, када се у целом свету и код нас слави *Дан девојака у ИКТ-у* (Girls in ICT Day). У пројекту Глобалне мреже жена у ИКТ-у, успостављене под окриљем Међународне уније за телекомуникације, осим Министарства информисања и телекомуникација учествују институције, сектори, универзитети, установе и компаније у области нових технологија из целог света. Циљ акције је да се девојчицама и девојкама приближе информационе и комуникационетехнологије, тј. у области у којој жене професионално нису довољно заступљене. Међународни дан девојчица у ИКТ сектору у Републици Србији је реализован по 13. пут. До 2022. године је у манифестацији учествовало више од 9.100 ученица завршних разреда основне школе кроз различите активности као што су посете ИКТ компанијама и фирмама чије су власнице жене. Резултати досадашњих одржаних манифестација указују да су девојчице веома заинтересоване за овај тип активности, што упућује на развој девојчица и већи одзив у избору технолошких занимања.

Министарство информисања и телекомуникација и Удружење пословних жена Србије обележили су овогодишњи Међународни дан девојчица у информационо-комуникационим технологијама (ИКТ) у Дому Народне скупштине Републике Србије, проглашењем школа победница у такмичењу „Ухвати идеју”. У Србији расте број девојака које уписују студије у области СТЕМ наука. **У претходне четири године број запослених жена у ИКТ сектору у Србији је порастао три пута, са 10.815 у 2019. години на 31.880 у 2022. години.** Такође, у Канцеларији за информационе технологије и електронску управу, која је изнела највећи део посла дигитализовања електронске управе, више од 65% чине жене.

На основу члана 38. Закона о удружењима („Службени гласник РС”, бр. 51/09, 99/11 - др. закони и 44/18 др. закон), члана 23. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 47/18 и 30/18-др.закон) и члана 6. став 1. *Уредбе о средствима за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма одјавног интереса која реализују удружења* („Службени гласник РС”, број 16/18), министар је донео Одлуку о расписивању јавног конкурса за доделу средстава за програме у области развоја информационог друштва у Републици Србији 2022. године. На основу поменуте Одлуке расписан је и Јавни конкурс за доделу средстава за програме у области развоја информационог друштва у

Републици Србији 2022. године, на тему: „Реализација програма који за циљ имају подизање нивоа дигиталне писмености и дигиталних компетенција жена из руралних области”. Непосредни циљеви реализације програма унапређења дигиталних вештина жена из руралних подручја, које треба да им омогући: дигиталну писменост и примену знања и вештина у пословима којимасе баве или желе да покрену (е-трговина, туризам и угоститељство, предузетништво, преквалификације), ново економско оснаживање, умањење дигиталног јаза, на релацији село-град, јаснију друштвену препознатљивост у локалној заједници, већи степен изборене родне равноправности, умањење дискриминације, личну информациону безбедност и адекватну бригу о безбедности деце. На основу испуњености критеријума право на доделу средстава по основу поменуте Уредбе, на тему: „Реализација програма који за циљ имају подизање нивоа дигиталне писмености и дигиталних компетенција жена из руралних области”, реализовало је 22 удружења.

Поред наведеног, када су у питање кампање у области родне равноправности ресорно Министарство истиче да је у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и уз подршку Немачке организације за међународну сарадњу – ГИЗ, у оквиру пројекта „Подршка социјалном укључивању у Србији” планирало спровођење две кампање, које треба да се реализују у 2023. и 2024. години, на тему: „Унапреди родни равноправност” и „Стоп фемициду” у Републици Србији, уз подршку медија. Ове кампање су усмерене ка подизању нивоа свести грађана и грађанки о овом питању и на оснаживању осетљивих категорија становништва.

4.5. Родна равноправност у области одбране и безбедности

У погледу примене члана 39. *Закона о родној равноправности* Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова доставили су благовремено прилоге из своје надлежности за овај Извештај, као и податке о примени мера политика једнаких могућности и унапређења родне равноправности, које доприносе уклањању родних стереотипа приликом остваривања права и обавеза лица оба пола у области одбране и безбедности, а у овом извештају садржани су и подаци о раду Националног механизма за превенцију тортуре, као и Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде. **Министарство одбране и Војска Србије** (у даљем тексту: МО и ВС) обезбеђује континуирано примену политика једнаких могућности и унапређења родне равноправности, и у складу са својим специфичностима и могућностима теже достизању високих стандарда, уважавајући сопствена искуства, наслеђено стање и испољене трендове у другим земљама са уважавањем примера добре праксе у овој области.

Када се анализира процентуална заступљеност жена у МО и ВС у 2022. години, једну четвртину од укупног броја запослених чине жене, тј. 25%, док мушкарци чине 75% запослених (Табели 9). Процент заступљености жена од 25% у 2022. години представља повећање од 1% у односу на податке из 2021. године.

Табела 9: Преглед запослених и радно ангажованих лица у Министарству одбране и Војсци Србије, изражен у процентима, према стању у 2022. години

МО и ВС	Жене	Мушкарци
Заступљеност	25%	75%
Σ	100%	

Извор: Министарство одбране

Тренд повећања заступљености жена забележен је у свим категоријама запослених припадника МО и ВС у 2022. години (Табела 10). Међу официрима, проценат заступљености жена у 2022. години износи 9,7%, што представља повећање од 1% у односу на 2021. годину. Међу подофицирима жене су чиниле 3,6% од укупног броја, односно 0,6% више од претходне године. Међу професионалним војницима у 2022. години жене су чиниле 17,3%, што представља повећање од 1% у односу на 2021. годину. Процент заступљености жена међу цивилним лицима је на највишем нивоу, и у 2022. години износи 54,01%, односно 0,5% више него у 2021. години.

Жене запослене у МО су у 2022. години чиниле 51,8% од укупног броја запослених, што представља уравнотежену заступљеност полова прописану Законом о родној равноправности. У ВС жене су присутне са 14,2%, што, такође, представља бољи резултат у односу на прошлу годину, с тим да се при анализи ових резултата мора узети у обзир улога ВС у систему националне одбране и националне безбедности и неопходност да се дужности разврставају према компетенцијама, знању и вештинама.

МО и ВС бележе континуирани пораст броја жена и на командним и руководећим радним местима, што је посебно значајно за оцену напретка по питању родне равноправности (Табела 13). Заступљеност жена на командним и руководећим радним местима у МО и ВС у 2022. години укупно износила 10,5%, што представља повећање од 1% у односу на 2021. годину. Уколико посматрамо само МО, број жена на руководећим позицијама је износио 26,8%, док је за исти период у ВС износио 5,9%. Важно је истаћи да МО и ВС кроз имплементацију постојећег система праћења, усавршавања и напредовања кадрова, дужности не разврставају према полу или роду, већ према компетенцијама лица којима се додељују радне активности. Узевши у обзир чињеницу да су жене у систему школовања Војне академије од 2007. године, њихов проценат се сразмерно увећава сваке године у свим организационим јединицама, као и на командним и руководећим дужностима.

У МО и ВС постоји политика нулте толеранције на мобинг и сексуално узнемиравање и примењују се интерне процедуре превенције, са интенцијом континуираног подизања свести и знања из предметне области.

Током 2022. године у МО забележена су обраћања запослених, углавном лица женског пола интерном механизму „Особџ од поверења”, ради добијања савета и помоћи у вези спорних питања која се односе на родну равноправност.

У току 2022. године, у МО није било судских спорова који за предмет имају дискриминацију по основу пола, односно рода.

МО и ВС као једно од својих стратешких опредељења прихватили су политику родне равноправности и током 2022. године плански су се спроводиле мере за повећање заступљености жена и обезбеђивање услова за њихово равноправно учешће у реализацији свих задатака, водећи рачуна о специфичностима деловања тежишних функција заштите одбрамбених интереса. Сходно напред наведеним резултатима у МО и ВС, може се констатовати пораст заступљености жена у свим категоријама кадра. Поред унапређења овог параметра, континуирано су се предузимале активности како би се унапредили резултати и у осталим сегментима родне равноправности у МО и ВС.

Министарство одбране је у 2022. години године, као носилац израде Националног акционог плана (у даљем тексту: НАП) за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Републици Србији координисало активности у вези са израдом Извештаја Политичког савета Владе за спровођење НАП-а за примену Резолуције 1325 СБ УН – Жене, мир и безбедност у Републици Србији за период 2017-2020, који је усвојен на седници Владе одржаној 20. октобра 2022. године, Закључком 05 Број 337-8030/2022. Усвајање наведеног извештаја део је свеобухватно предузетих активности у 2022. години у вези са израдом трећег НАП-а, током 2023. године. Имајући у виду развијену сарадњу Владе Србије и појединачних институција са Агенцијом Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women), израда трећег НАП-а за примену ове резолуције подржана је од стране ове агенције (као и израда поменутог извештаја о спровођењу другог НАП-а). С тим у вези, током 2022. године, вршена је координација припремних активности у циљу израде трећег НАП-а са овом агенцијом, као и са представницима Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) у Републици Србији.

У складу са досадашњим активностима које се односе на примену Резолуције СБ УН 1325 – Жене, мир и безбедност, у МО су и у 2022. години функционисали посебни механизми у вези са питањем спровођења родне равноправности и то: **Саветник/ца министра одбране** за спровођење НАП-а, механизам за увођење родне перспективе у политике и програме органа државне управе који се стара о стварању потребних предуслова за реализацију циљева овог плана; **Аналитичка група** за анализу спровођења НАП за примену Резолуције СБ УН 1325, коју чине представници организационих јединица МО и ВС; „**Особџ од поверења**” тј. лица која пружају примарну колегијалну помоћ у случајевима родно засноване дискриминације; **Родно одговорно буџетирање**, као додатни алат којим се родна анализа примењује приликом планирања буџета. Наведени механизми функционишу у МО и ВС и кроз континуитет у постојању, доприносе имплементацији родне равноправности у систему одбране.

У прилог одређености МО ка уважавању значаја политике једнаких могућности је и податак да је у априлу 2022. године у Сектору за људске ресурсе МО формирана **самостална организациона јединица – Канцеларија за родну равноправност** чији је основни задатак даља афирмација, промовисање и имплементација принципа родне равноправности и једнаких могућности за све запослене.

МО и ВС су јачали су капацитете за унапређење родне равноправности и кроз сарадњу са међународним и домаћим цивилним организацијама, кроз учешће у различитим пројектима у 2022. години. У том контексту реализовани су: учешће на регионалним тренинзима тренера за родну равноправност са циљем повећања стручности у овој области; почетак Програма *Менторство за родну равноправност*, са циљем унапређења знања и вештина високо позиционираних припадника МО и ВС, како би се подстицале промене у интегрисању родне перспективе у овој области; учешће у изради регионалне *Студије полазног стања - интеграција родне перспективе у образовање и обуке система одбране земаља Западног Балкана*, која је издата у 2022. години; учешће у ревизији *Приручника за обуке из области родне равноправности у Министарству одбране Републике Србије и Војсци Србије*. Наведене активности реализоване су кроз регионални пројекат Канцеларије UNDP SEESAC у Београду „Јачање регионалне сарадње у области родне равноправности у реформи сектора безбедности (SSR) на Западном Балкану (Фаза II).

Министарство одбране посебну пажњу посвећује укључивању жена у све облике војног образовања, тако да не постоје ограничења у погледу школовања и усавшавања жена у војно-образовним институцијама. Женама је од почетка њиховог школовања на Универзитету одбране било омогућено да упишу све смерове и студијске програме. Критеријуми за упис су јединствени осим у провери физичких способности, где су тражене вредности нешто ниже за жене.

Интересовање припадница женског пола за различите нивое образовног система повећан је протеклих година. На школовању на **Војној академији**, закључно са децембром 2022. године налазило се **34% кадеткиња**, а на **Медицинском факултету Војномедицинске академије**, који од почетка оснивања 2009. године уписује већи проценат жена, било је **71% проценат уписаних жена**, од укупног броја студената. **Војна гимназија**, на крају претходне године бележи **45% уписаних особа женског пола** од укупног броја уписаних, а у **Средњој стручној војној школи** уписано је **33% ученица**.

Добровољно служење војног рока са оружјем у ВС омогућено је под условима који су прописани Законом о војној, радној и материјалној обавези: регрутима, женама и лицима у резервном саставу која су извршила цивилну службу или одслужила војни рок без оружја. У 2022. години, од укупног броја кандидата преко 18% чиниле су жене што представља пораст у односу на 2021. годину.

Учешће у међународним мировним мисијама представља још један параметар који се рефлектује у оцени примене родне равноправности у МО и ВС. Током 2022. године упућено је **18,9% припадница МО и ВС у мултинационалне операције УН и ЕУ**, од укупног броја упућених, што представља повећање од преко 5% у односу на 2021. годину. МО и ВС више од деценије у континуитету имају преко 10% жена у мировним мисијама и операцијама, што представља изузетан успех.

Центар за мировне операције током израде програма обуке свих облика усавршавања које реализује, додатну пажњу посвећује темама које се тичу родно и сексуално заснованог насиља, како у оквиру контингента, тако и оног које је повезано са конфликтом у зонама ангажовања.

Један од механизма који укључује принципе родне равноправности у све сегменте рада Министарства одбране је родно одговорно буџетирање, као интегрални део буџетског процеса. Будући да је Министарство одбране на основу Закона о буџетском систему, укључено у примену поменутог алата приликом пројектовања буџета, израђена је инструкција са смерницама за израду Предлога финансијског плана за 2023. годину која дефинише обавезу примене родно одговорног буџетирања у поступку припреме и доношења буџета Министарства одбране за 2023. годину. Сходо томе, приликом израде финансијског плана у 2022. години за 2023. годину у МО и ВС примењивала се родна анализе буџета и пројектована су средства за програмске активности са циљем унапређења родне равноправности, са аспекта овог механизма.

У складу са Законом о родној равноправности Правилником о изради и спровођењу плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности, у МО у 2022. години покренута је процедура за израду и усвајање Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности. МО и ВС наставиће и у 2023. години са унапређењем постојећег стања у области родне равноправности према предвиђеном Плану рада Министарства одбране за 2023. годину, уз доследну примену законског оквира којим је регулисана ова област.

Министарство унутрашњих послова (у даљем тексту: МУП) известило је да је, након ступања на снагу Закона о родној равноправности, предузело низ активности у циљу благовремене организације и успостављања процеса рада, који ће одговорити захтевима из поменутог закона. Тако је, у складу са чланом 64. наведеног закона, Одлуком министра 01-69/21-31 од 4. јануара 2022. године, именовано лице задужено за родну равноправност, које је начелница Одељења у Сектору за људске ресурсе.

Имајући у виду да МУП броји више од 42.000 запослених, а у циљу ефикаснијег рада, лицу за родну равноправност подршку пружаће тим сачињен од запослених у организационој јединици надлежној за спровођење политика једнаких могућности. Поред тима за подршку, предузете су активности којима је одређено да свака организациона јединица у овом министарству има контакт особу, која ће на нивоу уже организационе јединице бити надлежна за сарадњу са интерним тимом Сектора за људске ресурсе, које ће по захтеву достављати све потребне податке и свакодневно

сарађивати на реализацији активности у вези са испуњавањем обавеза наведеног закона. С тим у вези, у МУП-у расписана је депеша, и одређена су лица испред свих организационих јединица која ће бити контакт особе и одговорна лица на нивоу својих организационих јединица за спровођење одредби Закона о родној равноправности. Како је МУП известило у више наврата током 2022. године, контакт особе су обавештаване о активностима које се односе на област родне равноправности, између осталог и о организовању обуке на ову тему коју спроводи Национална академија за јавну управу.

Такође, током 2022. године се приступило новом виду промовисања интерних докумената из области родне равноправности и антидискриминације и то: *Упутства са смерницама за превенцију и заштиту од родно засноване дискриминације и дискриминације засноване на другим личним својствима у Министарству унутрашњих послова, Приручника за превенцију и заштиту од родно засноване дискриминације и дискриминације засноване на другим личним својствима у Министарству унутрашњих послова Републике Србије и Смерница за имплементацију мера за остваривање родне равноправности у Министарству унутрашњих послова кроз систем управљања људским ресурсима*. Наведена документа су ради упознавања свих запослених у МУП-у приказана путем вебинара под називом „Презентација усвојених докумената”, који је до сада похађало 4.251 запослених, од којих 1.104 жене и 3.147 мушкараца.

Сажет статистички преглед структуре запослених у МУП-у показује да **жене чине 27,37% од укупног броја запослених**. Број лица на положају у 2022. години је **5, и то све особе мушког пола, укључујући и министра унутрашњих послова, а што представља смањене броја жена у односу на 2021. годину**.

МУП примењује родно одговорно буџетирање у оквиру свог финансијског плана од 2018. године, односно ово министарство има дефинисане родно одговорне циљеве и показатеље успеха у оквиру програмске структуре буџета, при чему се на основу достављених података организационих јединица, у чијој је надлежности праћење тих циљева и показатеља, врши извештавање о учинку у оквиру Годишњег извештаја о учинку програма.

Према извештају МУП-а, **Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ)** је током извештајног периода наставио да обавља посете полицијским управама и полицијским станицама у њиховом саставу ради праћења поступања према доведеним и задржаним лицима у вези са поштовањем основних права које су уједно и гаранција против злостављања: права на приступ адвокату и лекару, права да се блиска особа обавести о лишењу слободе и упознавање са правима. Истовремено, НПМ је обилазио просторије за задржавање ради провере да ли су у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима. Све обављене посете биле су ненајављене, а сарадња полицијских службеника са тимом НПМ-а у свим посетама била је потпуна и професионална.

Такође, НПМ је током посета заводима за извршење кривичних санкција

обављао разговоре и са притвореницима који су на извршење мере притвора доведени након полицијског задржавања, а у циљу прикупљања информација о поступању полицијских службеника према њима током задржавања, као и приликом примене других полицијских овлашћења.

Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде наставила је и у овом извештајном периоду да ради на унапређењу материјалних услова смештаја лица лишених слободе и повећању капацитета завода за извршење кривичних санкција. Такође, иако охрабрују напори Управе усмерени на развијање капацитета заводских службеника за спровођење нових програма рехабилитације, даље напоре потребно је усмерити на ангажовање довољног броја службеника третмана и унапређење третманског рада чиме би се, између осталог, обезбедило остваривање сврхе извршења казне затвора и омогућио механизам напредовања у третману који би олакшао прелазак осуђених у повољније васпитне групе.

4.6. Родна равноправност у области саобраћаја

На основу података достављених из Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре за овај извештај (Табела 17), долази се до сазнања да је укупан број запослених на извршилачким радним местима у том министарству у 2022. години износио 293 и то: 97 мушкарца (33,1%) и 196 жена (66,9%).

Табела 17: Подаци о запосленим лицима на извршилачким радним местима у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре у 2022. години

Укупан број запослених на неодређено и одређено време разврстан по полној структури и исказан процентуално, на дан 31.12.2022. године		
Мушкарци	97	33,1%
Жене	196	66,9%
Укупно	293	100,00%

Извор: Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Такође, укупан број лица на положају односно постављених лица у оквиру Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре је у 2022. години износио 10, и то: 7 мушкараца (70%) и 3 жене (30%) (Табела 18).

Табела 18: Подаци о лицима на положају у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре у 2022. години

Укупан број лица на положају/постављених лица, разврстан по полној структури и исказан процентуално, на дан 31.12.2022. године		
Мушкарци	7	70%
Жене	3	30%

Укупно	10	100,00%
---------------	----	---------

Извор: Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Поред наведеног, подаци о променама у погледу кретања кадра у поменутом министарству, показују да је број лица на извршилачким радним местима, са пресеком стања на дан 31.12.2022. године, износио 293, а што у односу на исти период претходне године (264), што представља повећање за 29 лица, при чему је број особа женског пола повећан од 171 у 2021. години на 196 у 2022. години, а број особа мушког пола је повећан са 93 у 2021. години на 97 у 2022. години. Број постављених лица на дан 31.12.2022. године, у односу на исти период претходне године је смањен за 6 лица, и то женског пола, са 10 у 2021. години на 3 у 2022. години, док је број лица на положају мушког пола повећан за један и износио је 7 лица (Табела 19).

Како је истакнуто, *Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре* нису системтизована радна места за која се прави разлика по полу нити постоји разлика у платама на основу пола.

Из наведеног министарства нису достављени подаци предвиђени чланом 40, став 2. *Закона о родној равноправности* у вези обавезе тог министарства да приликом планирања, управљања и спровођења планова, пројеката и политика развоја и унапређења саобраћаја и инфраструктуре спроводи поступак уродњавања и интегрисе родну перспективу у планирање саобраћајне политике и развоја инфраструктуре у циљу повећања мобилности и унапређења безбедности.

Табела 19: Подаци о кретању кадра у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре на дан 31.12. 2022. години у односу на 31.12.2021. године

Подаци разврстани по полу и укупно	Стање на дан: 31.12.2021. године	Стање на дан: 31.12.2022. године
Мушкарци	Извршиоци – 93 Постављена лица – 6	Извршиоци – 97 Постављена лица – 7
Жене	Извршиоци – 171 Постављена лица – 10	Извршиоци – 196 Постављена лица – 3
Укупан број запослених и постављених лица	Извршиоци – 264 Постављена лица – 16	Извршиоци – 293 Постављена лица – 10

Извор: Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

4.7. Родна равноправност у области енергетике

На основу попуњеног Обрасца 1, **Министарства рударства и енергетике** произилази сазнање да је број запослених у том министарству у 2022. години износио укупно 96 лица, од којих је 66 жена (68,75%) и 30 мушкараца (31,25%). У Министарству рударства и енергетике четири лица су на положајима, од тога је једна жена и три мушкарца. Када је реч о извршилачким радним местима од укупно 92 лица, 65 су женског пола, а 27 мушког пола. Структура запослених и радно ангажованих лица у Министарству рударства и енергетике, на основу старосне доби и по полу, следећа је: 5 жена и четири мушкарца је у доби од 21 до 30 година; 14 жена и 8 мушкараца је у доби од 31 до до 40 година; три жене и четири мушкараца је у доби од 41 до 50 година; две жене и ниједан мушкараца је у доби од 51 до 60 година и једна жена и два мушкарца су у доби са преко 60 година живота.

Министарство рударства и енергетике није доставило податке ресорном Министарству о стању у области за коју је надлежно у 2022. години, на основу члана 41. Закона о родној равноправности, иако је претходни годишњи збирни извештај доставило веома исцрпне податке и има именовано лице задужено за родну равноправност.

Међутим, Министарство науке, технолошког развоја и иновација доставило је податак да је пројекат: *Еразмус+ FemPower (2022-24)*, посвећен учешћу жена у енергетским истраживањима и енергетској транзицији.

4.8. Родна равноправност у области заштите животне средине

Министарство за заштиту животне средине, (без органа у саставу министарства) према подацима достављеним у Обрасцу 1, на дан 30.12.2022. године има укупно 333 запослених и радно ангажованих лица (100%), од тога 237 жена (71,17%) и 96 мушкараца (28,83%). Као разлоге зашто је у том министарству на извршилачким радним местима знатно више жена у односу на мушкарце, ово министарство је у извештају у обрасцу 3 навело навело да се се запошљавање и радно ангажовање врши путем јавних конкурса, уз спровођење процедура прописаних законом и подзаконским актима, кроз више обавезних фаза односно провера општих функционалних компетенција, провера посебних функционалних компетенција, провера понашајних компетенција и интервју са конкурсном комисијом), те да министарство нема утицај на полну структуру лица која се пријављују на конкурсе и учествују у конкурсном поступку. У прилог том образложењу иде и чињеница да је у оквиру конкурса који су оглашавани за пријем у радни однос у поменутом министарству у 2022. години, од укупно 125 пријављених кандидата, било 98 жена (78%) и 27 мушкараца (22%).

Именована и лица на положају у том министарству поставља Влада, па је од укупно 12 постављених лица у Министарству заштите животне средине идеалан

баланс, тј. 6 жена (50%) и 6 мушкараца (50%), док је на челу министарства особа женског пола. У Министарству заштите животне средине укупно има 321 лице на извршилачким радним местима (96,40%) на којима је распоређена 231 (69,37%) жена и 90 мушкараца (27,03%).

Просечна месечна (нето) зарада лица на извршилачким радним местима у том органу у 2022. години износила је 77.732, 21 динара, од чега је 76.059,82 динара за жене и 79.404,60 за мушкарце, док су лица на положају имала просечну месечну (нето) зараду 144.547,52 динара, од чега 140.305,91 динара за жене, а 148.789,13 динара за мушкарце. Напомињемо да у извештају није садржано објашњење из којих разлога је присутан наведени платни јаз који је присутан између полова, али је у Плану управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности тог министарства наведено да се обрачун за исплату плата постављених лица и лица на извршилачким радним местима врши у складу са коефициентима који су утврђени законом којим се уређују плате државних службеника и намештеника.

На основу података о квалификацијама запослених и радно ангажованих лица, долази се до сазнања да је у том органу запослено и радно ангажовано 29 лица који имају 4. ниво квалификације, тј. лица са ССС, од којих је 21 жена и 8 мушкараца; укупно 6 лица има 5. ниво квалификације, тј. лица са завршеним струковним студијама, тј. вишом стручном спремом од којих су две жене и четири мушкарца; док 298 лица има 6. ниво квалификације са завршеним академским студијама, тј. ВСС, од којих је 214 жена и 84 мушкарца.

Структура запослених лица у Министарству заштите животне средине (у извештају је дата напомена да овом анализом нису обухваћена и радно ангажована лица у том министарству у 2022. години), на основу старосне доби и по полу је следећа: 12 жена и 5 мушкараца је у доби од 21 до 30 година; 23 жене и 5 мушкараца је у доби од 31 до 40 година; 8 жена и 5 мушкараца је у доби од 41 до 50 година; 3 жене и 2 мушкарца је у доби од 51 до 60 година и 1 жена и 1 мушкарца је у доби са преко 60 година живота.

У извештају ово министарство је нагласило да је у 2022. години започело израду више докумената јавних политика у које је планирало да угради родну перспективу (нпр. израда *Стратегије заштите животне средине са Акционим планом*, који је један од кључних докумената у оквиру тзв. **Зелене агенде у Србији**, израда *Стратегије за примену Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине (Архурска конвенција) са пратећим Акционим планом*; израда *Програма прилагођавања на измењене климатске услове са пратећим Акционим планом*; израда *Националног извештаја о напретку у имплементацији Конвенције Уједињених нација за борбу против дезертификације (UNCCD)*, израда *Анализе социо-економских утицаја циркуларне економије* и сл.

Министарство заштите животне средине наставља активности сарадње са КТРП, као и са међународним организацијама и спровело више активности: са Агенцијом UN

Women у вези родно одговорног буџетирања, са Економском комисијом УН за Европу (UNECE) – Одељењем за животну средину у вези са оквирима политике родне равноправности и практичним поступањима на укључивању родних питања у политике заштите животне средине, у оквиру пројекта: *Успостављање оквира транспарентности у Републици Србији (CBIT)*, у вези са чиме је развијен је оквир за мониторинг родно осетљивих података у области климатских промена, што ће послужити и приликом израде Акционог плана за род и климатске промене (GAP) за Републику Србију, према UNFCCC смерницама, а у чију израду је укључено ресорно Министарство, итд.

Радам Министарства заштите животне средине у 2022. години је руководила жена, која је на позицији министарке, а у поменутом министарству постоји именовано лице задужено за родну равноправност, као и **Група за промоцију родне равноправности, укључивања особа са посебним потребама и интеграције маргинализованих друштвених група у процесе заштите животне средине.**

Поред наведеног, на основу извештаја КТРО, током 66. заседања Комисије за статус жена (CSW66) под називом: „Жене воде пут ка праведнијим и одрживијим решењима за климатске промене”, пратећи догађај организован је од стране КТРО заједно са Саветом за регионалну сарадњу и Делегацијом Европске уније у Републици Србији, уз подршку UN Women. Овај догађај је организован са циљем да се идентификују изазови и могућности у вези са положајем жена у процесима доношења одлука везаних за климатске промене на Западном Балкану и пружио увид у везе између жена и климатских промена и значај равноправне заступљености у борби против климатске кризе на локалном, националном и регионалном нивоу.

4.9. Родна равноправност у области културе

Када је реч о активностима **Министарства културе**, важно је истаћи да је у 2022. години, изменама и допунама *Закона о министарствима* („Службени гласник РС”, бр. 128/20 и 116/22) утврђен нови делокруг рада Министарства културе.¹⁴

Поменуто министарство је доставило ресорном Министарству Извештај Министарства културе о спровођењу Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности за период од 1. јануара до 31. децембра 2022. године.

¹⁴ Чланом 22. Закона о министарствима („Службени гласник РС”, бр. 128/20 и 116/22) Министарство културе обавља послове државне управе који се односе на: развој и унапређење културе и уметничког стваралаштва; праћење и истраживање у области културе; обезбеђивање материјалне основе за делатности културе; развој и унапређење књижевног, преводилачког, музичког и сценског стваралаштва, ликовних и примењених уметности и дизајна, филмског и стваралаштва у области других аудио-визуелних медија; заштиту непокретног, покретног и нематеријалног културног наслеђа; библиотечку, издавачку, кинематографску и музичко-сценску делатност; успостављање дигиталне истраживачке инфраструктуре у области културе и уметности, задужбине и фондације; сарадњу у области заштите културне баштине, културног стваралаштва и информисања на језику и писму припадника српског народа у региону; стварање услова за приступ и реализацију пројеката из делокруга тог министарства који се финансирају из средстава претприступних фондова Европске уније, донација и других облика развојне помоћи, као и друге послове одређене законом.

Када је реч о структури запослених у Министарству културе и информисања, на основу достављеног прилога за овај Извештај на обрасцима 1 и 3, долази се до сазнања да је ситуација у том министарству знатно боља него раније јер је, примера ради, у децембру 2021. године било укупно запослених на неодређено време је 59 (од тога 47 жена и 12 мушкараца) док је у децембру 2022. године укупан број запослених и радно ангажованих лица 77, од којих 58 жена и 19 мушкараца. Број државних службеника на положају је смањен са 5 у 2021. години (два мушкарца и три жене) на четири у 2022. години, од тога су два мушкарца и две жене. Просечне месечне зараде лица на положају у том министарству у 2022. години износе 186.475,04 динара, од чега је просечна зарада жена 186.475,05, а мушкараца 186.475,04, дакле, потпуно избалансирана. Од укупног броја запослених, постављених лица и радно ангажованих лица у Министарству културе у 2022. години чак 70 лица (91%) има стечену ВСС (53 жене и 17 мушкараца); два лица имају ВС (3%) (1 жена и 1 мушкарац) и 5 лица ССС (6%) (4 жене и 1 мушкарац).

Министарство културе је у свом извештају истакло да је *Законом о култури* („Службени гласник РС”, бр. 72 /09, 13/16, 30/16 - испр, 6/20, 47/21, 78/21), као кровним законом уређује се област рада у култури. Законом је предвиђено могућност свим актерима да остваре општег интереса у култури (члану 6. став 1. тач. 24-до 27. и тач. 31), а који између осталог обухвата: подстицање младих талената у области културног и уметничког стваралаштва; да се стварају услови за подстицање самосталног културног и уметничког стваралаштва; подстицање аматерског културног и уметничког стваралаштва; подстицање дечијег стваралаштва и стваралаштва за децу и младе у култури; подстицање културног и уметничког стваралаштва друштвено осетљивих група.

Такође, чланом 15. Законом о култури предвиђено је образовање Националног савета за културу, који се „образује као стручно-саветодавно тело, ради обезбеђивања сталне стручне подршке у очувању, развоју и ширењу културе.” Приликом формирања Националног савета за културу, који бира Народна скупштина, на предлог министра културе, предвиђено је (члан 16а. став 3. Закона) да треба да се обезбеди заступљеност од најмање 40% представника мање заступљеног пола. Међутим, Министарство културе у свом извештају за 2022. годину није доставило и податке о саставу Националног савета за културу, разврстане по полу.

Затим, чланом 42. став 4. Закона предвиђено да у установама културе чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, у органима управљања при предлагању чланова за састав управног одбора треба да се обезбеди заступљеност од најмање 40 % представника мање заступљеног пола.

Будући да на предлог министарства задуженог за послове културе, именовање чланова управних и надзорних одбора у установама културе чији је оснивач Република Србија врши Влада, приликом достављања предлога за именовање Влади, Министарство културе се позива на наведени члан Закона о култури, и на тај начин указује на прописану обавезу органа власти везану за остваривање равномерне

заступљености мање заступљеног пола у органима управљања у установама културе које су основане на републичком нивоу.

Овим принципом руководе се и јединице локалне самоуправе и аутономне покрајине при избору угледних стручњака у органе управљања установа културе које су основане на нижим нивоима власти.

У прилогу који је поменуто министарство доставило за збирни Извештај садржан је податак да Министарство културе прати рад 43 установе културе чији је оснивач Република Србија и то: Народни музеј Србије; Музеј Николе Тесле; Историјски музеј Србије; Етнографски музеј; Музеј савремене уметности; Музеј примењене уметности; Музеј позоришне уметности; Природњачки музеј; Музеј науке и технике; Музеј жртава геноцида: Музеј Југославије; Музеј наивне и маргиналне уметности у Београду; Музеј на отвореном „Старо село“ Сирогојно; Музеј афричке уметности - збирка Веде и др Здравка Печара; Галерија Матице српске Нови Сад; Библиотека Матице српске Нови Сад; Народна библиотека Србије; Југословенска кинотека; Републички завод за заштиту споменика културе; Архив Србије; Архив Југославије; Републичка установа филмске новости; Меморијални центар „Старо сајмиште“; Народно позориште у Београду; Београдска филхармонија; Ансамбл народних игара и песама Србије „КОЛО“; Филмски центар Србије; Завод за проучавање културног развика; Архив Косова и Метохије у Приштини; Архив града Приштине- Вранић; Историјски архив Гњилана; Међукомунални архив Пећ; Међуопштински историјски архив Призрен; Музеј у Приштини; Историјски архив Косовска Митровица; Покрајински завод за заштиту споменика културе - Лепосавић; Народна и универзитетска библиотека „Иво Андрић“ - Приштина; Музеј Приштина; Галерија уметности Приштина; Народно позориште у Приштини; Ансамбл народних игара Косова и Метохије „Венац“ Грачаница; Културно просветна заједница Косово и Метохија и Покрајински културни центар Приштина - Лепосавић. Међутим, Министарство културе је доставило табеларне податке само за 12 установа културе које имају преко 50 запослених и радно ангажованих лица и то за: народну библиотеку Србије; Библиотеку Матице српске; Архив Србије, Народни музеј, Југословенску кинотеку, Етнографски музеј, Републички завод за заштиту споменика културе Београд, Архив Југославије, народно позориште у Београду, Београдску филхармонију, Ансамбл народних игара „КОЛО“, Ансамбал народних игара и песама КиМ „Венац“ у којима су наведени подаци о заступљености мушкараца и жена у органима управљања.

На основу родне анализе достављених података, коју је извршило Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, долази се до сазнања да је у поменутих 12 установа културе укупан број запослених (нема података о радно ангажованим лицима) 1.864 лица (нема података колико је жена и колико мушкараца међу запосленим лицима). **Број директора тих установа културе је 12, од којих је 4 жена и 8 мушкараца. Број лица у управним одборима сваке од поменутих установа је 5, што за 12 установа културе укупно износи 60 лица, од којих је 29 жена и 31 мушкарац. У надзорним одборима има по три лица што за 12 установа**

културе укупно износи 36 лица, од којих је 19 жена и 17 мушкараца.

Министарство културе истакло је у свом извештају да спроводи своју политику једнаке доступности културних садржаја, рањивим и свим другим друштвеним групама. Такође, Министарство културе врши надзор над програмима установа културе које се финасирају преко раздела Министарства културе и на тај начин настоји да омогући и спроведе родно осетљиво буџетирање. Међутим, нису достављени и конкретни показатељи о ефектима спроведеног надзора и показатељи о резултатима примене родно осетљивог буџетирања у установама културе.

Постављени циљ Министарства културе је постизање једнаких могућности и професионалног развоја свих учесника у вршењу културне делатности. Такође, Министарство културе се стара да обезбеди, равномерно учешће мушкараца и жена који су запослених у култури, при учешћу на стручним скуповима, бијеналома, службеним путовањима и стручним гупама.

Поред наведеног и у документима јавних политика у области родне равноправности, Министарство културе је препознато као партнер у спровођењу мера везаних за остваривања политике и мера за унапређење родне равноправности у области културе, као чиниоца који подстиче целокупни развој друштва у Републици Србији.

4.10. Родна равноправност у области јавног информисања

Ресорно министарство напомиње да је за прошлогодишњи збирни извештај податке је доставило Министарство културе и информисања, а са образовањем новог **Министарства за информисање и телекомуникације**, податке који се односе на примену члана 44. Закона о родној равноправности тј. на ефекте унапређења родне равноправности у области јавног информисања, достављени су из надлежности Сектора за информисање и медије Министарства информисања и телекомуникација. На основу достављених података долази се до сазнања да је конкурсима у области јавног информисања у 2022. години, од стране поменутог министарства подржана је реализација 18 пројеката на тему родне равноправности, и то за следеће подносиоце пројеката и теме: (1) Прва телевизија ДОО Београд, „Живот сеоских жена“; (2) Удружење „Форум жена Пријепоља“, „Културни обрасци и родна равноправност“; (3) Комитет знања Србије, „Фифти-Фифти“; (4) Уметничка продукцијска група ShockART, „Жртва и њено право на достојанство“; (5) Фондација „021“ Нови Сад, „Значај и улога жена у развоју науке и цивилног друштва“; (6) Културно информативно просветно удружење Просперитет, „Интерес нашег друштва је дасе жене економски оснаже“; (7) Мирослав Чер ПР Рекламна агенција „Герила АДВ“, Крагујевац, „Старост је женског рода“; (8) Удружење Форум жена Пријепоље, „Жене у медијима за жене у Советима месних заједница“; (9) Глас грађана Шумадије, „Женско наслеђе Крагујевца и Панчева“; (10) „Adria Media Group“ доо Београд (Стари Град), „Храбре. снажне и одважне“; (11) Покрет за једнакост и равноправност „Исти смо“, „Фер је само ако смо исти. Спортот оснаЖЕНЕ!“; (12) Gloria Media д.о.о. Београд – Палилула, Женски

рукописи у музеју; (13) Друштво за информисање Ал прес д.о.о., Алексинац, „Изузетне, само кад су равноправне (О значају родне равноправности за развој заједнице у друштвеном, економском и културолошком смислу)”; (14) Акционарско друштво Слобода, Ниш (Град), „Како бити успешна жена”; (15) ФоНет новинско-издавачко друштво д.о.о. Београд, „Стигма”; (16) Моника Берчек ПР Агенција за консултантске активности Cross Media Consulting, Бечеј, „Бечејке за сва времена ”; (17) Друштво са ограниченом одговорношћу за маркетинг трговину и услуге Студио Џокер, Чачак, „Женски глас”; (18) Зона плус д.о.о. Ниш, „Женска историја Ниша”.

Као и претходних година, нема података достављених од стране овог надлежног министарства о заступљености жена и мушкараца у средствима јавног информисања нити на руководећим радним местима, као ни у управним и надзорним одборима у средствима јавног информисања.

У погледу ширег информисања јавности о остваривању родне равноправности у Републици Србији, ресорно Министарство истиче да је у 2022. години, на интернет страници Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог, у рибрици „Документа”, подрубрици „Извештаји” јавно објављен *Закључак Владе 05 Број: 56-6556/2022 У Београду, 25. августа 2022. године о усвајању Извештаја о остваривању родне равноправности у Републици Србији за 2021. годину*, са приложеним извештајем.¹⁵

4.11. Родна равноправност у области спорта

Ресорно министарство напомиње да је за прошлогодишњи збирни извештај податке је доставило Министарство омладине и спорта, а са образовањем новог **Министарства спорта** поменуто министарство је поднело Годишњи извештај о остваривању родне равноправности за 2022. годину и доставило податак да, на основу *Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места (у некадашњем) Министарству омладине и спорта број: 110-00-00010/2021-02 од 9. марта 2021. године*, на који је Влада дала сагласност Закључком 05 Број: 110-2836/2021 од 1. априла 2021. године и који је ступио на снагу 10. априла 2021. године, систематизовано је укупно: 67 радних места, од којих за 78 извршиоца (државних службеника, намештеника) и 5 извршилаца у Кабинету министра спорта, као и 2 радна места државних секретара.

Међутим, према пресеку стања на дан 31. децембар 2022. године, Министарство спорта је имало: 63 државних службеника и намештеника (запослених на неодређено време) и четири лица на положају. Број и проценат запослених и радно ангажованих лица у поменутом министарству, разврстан по полу, показује да је од укупно 63 лица, 48 жена, односно 71,64% запослених и 19 мушкараца, тј. 28,36% запослених. Министарством руководи мушкарац (министар).

¹⁵ Доступно на интернет страници Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог: <https://www.minlmpdd.gov.rs/doc/izvestaji/ZakljucakVlade-o-usvajanjuIzvestaja-o-ostvarivanju-rodne-ravnopravnosti-uRS%D1%95a2021.god.pdf>. Приступљено 15.09.2022.

Старосна структура запослених и радно ангажованих лица у Министарству спорта, разврстана по полу, је следећа: до 30 година: три жене (нема мушкараца у овој категорији); у доби од 30 до 60 година има 42 жена и 15 мушкараца; и у доби преко 60 година има три жене и четири мушкарца.

Министарство спорта наводи податаке о квалификацијама које поседују запослена и радно ангажована лица у том министарству, на основу којих се долази до сазнања да завршено средње стручно образовање имају: пет жена и два мушкарца; основне академске студије 180 ЕСПБ има: четири жене и један мушкарац; основне академске студије 240 ЕСПБ имају: 39 жена и 16 мушкараца.

Што се тиче броја и процента запослених и радно ангажованих лица на извршилачким радним местима и на положајима, који су разврстани по полу, они показују да међу државним службеницима има 47 жена (74,60%) и 16 мушкараца (25,40%); међу лицима на положајима има једна жена (25%) и три мушкарца (75%).

Плате и друге накнаде запослених и радно ангажованих лица, исказане у просечном номиналном износу, али нису разврстане по полу, у категоријама за извршилачка радна места и за положаје (Табела 20 и Табела 21). Иако наведени подаци нису разврстани по полу, а што је обавеза тог органа на основу Закона о родној равноправности, дата је напомена из Министарства спорта да су плате државних службеника и намештеника, као и лица на положају су идентичне, без обзира на пол, и одређене су у складу са законом којим се уређују плате државних службеника и намештеника.

Табела 20: Преглед највиших и најнижих плата државних службеника и намештеника у 2022. години, по звањима, у Министарству спорта

Државни службеник (звање)	Најниже исплаћена плата у 2022. години	Највише исплаћена плата у 2022. години
Виши саветник	101.644,77 РСД	129.853,52 РСД
Самостални саветник	73.669,14 РСД	103.742,94 РСД
Саветник	58.981,54 РСД	82.994,35 РСД
Млађи саветник	47.325,43 РСД	57.350,03 РСД
Сарадник	-	-
Млађи сарадник	-	-
Референт	36.135,18 РСД	50.822,38 РСД
Млађи референт	-	-

Намештеник	39.865,26 РСД	45.693,52 РСД
------------	---------------	---------------

Извор: Министарство спорта

Што се тиче отказа, истакнуто је да нико није добио отказ уговора о раду у претходној две године. Као разлог због којих су на поједина радна места запошљавани, односно распоређивани у већем броју припадници одређеног пола ово министарство је навело да у државној управи се на оглашене јавне конкурсе у знатно већем проценту јављају лица женског пола.

Број и проценат кандидата пријављених на конкурсе за попуњавање положаја или извршилачких радних места у Министарству спорта показују да је током 2022. године на оглашени јавни конкурс поднето 44 пријаве, на које се пријавило: 24 жене са основним академским студијама 240 ЕСПБ и 14 мушкарца са завршеним основним академским студијама 240 ЕСПБ; затим две жене са основним академским студијама 180 ЕСПБ и четири жене са средњим стручним образовањем. Наведено министарство је доставило податак да у 2022. години није било пријава запослених и радно ангажованих лица због изложености узнемиравању, сексуалном узнемиравању или уцењивању или неком другом поступању које има за последицу дискриминацију на основу пола, односно рода, као ни судских спорова по том основу, нити тражилаца и корисника бесплатне правне помоћи, као ни пријављених случајева насиља заснованог на полу, односно роду.

У погледу оцене стања по питању родне равноправности у Министарству спорта постоји осетна неуравнотежена заступљеност полова из разлога што је заступљеност једног пола (мушкарци) на извршилачким радним местима нижа од 40% у односу на други пол (жене), а ситуација је обринута када су у питању заступљеност полова на руководећим радним местима и положајима на којима доминирају мушкарци. Ова неравнотежа узрокована је неједнаком заинтересованошћу полова за рад у органима државне управе. Приликом запошљавања и радно ангажовања лица, Министарство спорта доследно и у потпуности примењује прописе којима се уређују радни односи, права и обавезе државних службеника и намештеника, интерни и јавни конкурс у државним органима, плате државних службеника и намештеника, као и остале прописе који уређују ову област.

Министарство спорта је истакло да пружа једнаке могућности за запошљавање особама оба пола и не врши дискриминацију лица по било ком основу. Могућности за запошљавање и радно ангажовање су једнаке за оба пола, а плате и накнаде се не разликују у односу на пол лица које се запошљава односно радно ангажује. Међутим, ресорно Министарство запажа да разлика по полу, ипак, постоји јер су на боље плаћеним местима лица на положају у том министарству доминирају особе мушког пола (Табела 21).

Табела 21: Преглед основних плата за лица на положају у Министарству спорта, у 2022. години, без увећања по основу минулог рада, за државне секретаре и

државне службенике на положају

ФУНКЦИЈА	ПЛАТА
Државни секретар	114.856,25 РСД
Помоћник министра и секретар министарства	165.755,57 РСД

Извор: Министарство спорта

Када се ради о стручном усавршавању или обукама запослених и радно ангажованих лица, Министарство спорта током 2022. године упутило је на стручно усавршавање или обуку, пет лица женског пола.

На основу података АПР-а, достављеним за овај Извештај, долазимо до сазнања да је на дан 31. децембар 2022. године у Регистру спортских удружења било укупно 15.528 спортских удружења (што је повећање за 300 удружења у односу на 2021. годину), а међу законским заступницима тих удружења је било 2.433 жене и 15.858 мушкараца, што показује несмањени родни јаз међу половима, тј. на знатну бројнију заступљеност мушкараца у овој области у односу на жене, а та ситуација је непромењена у 2022. години у односу на 2021. годину.

4.12. Родна равноправност у органима управљања и надзора и њиховим телима

Као што је истакнуто у прошлогодишњем извештају за 2021. годину, на основу података из РЗС о статистици политичких избора из 2020. године жене и мушкарци у Републици Србији нису равноправно заступљени у органима управљања и њиховим телима. Примера ради, у Народној скупштини, након избора у 2020. години, било је заступљено 38,8% жена и 61,2% мушкараца, што је испод прописане законске квоте о заступљености жена у проценту од 40 до 50%. Међутим, према подацима Министарства државне управе и локалне самоуправе, достављеним за збирни Извештај, након избора за народне посланике одржаних 3. априла 2022. године, у **Народној скупштини Републике Србије од укупно 250 народних посланика и посланица има 90 жена, односно народних посланица.** Председник Народне скупштине и председник Републике Србије су особе мушког пола.

Такође, приметно је назадовање у погледу заступљености жена и у органима управљања и њиховим телима, јер је, примера ради, у саставу Владе Републике Србије у 2020. години била на снази примена квоте 50:50 (12 министара и 12 министарки), а у **2022. години, након поменутих избора, у 25 министарских ресора било је заступљено 9 жена и 16 мушкараца,** с тим што је председница Владе особа женског пола.

Након одржавања локалних избора на кључним позицијама тренутно има **21 председнице градова или општина и 34 жена на местима председница скупштина градова или општина.**

За овај извештај нису достављени подаци Министарства државне управе и локалне самоуправе о активностима Мреже жена градоначелница и председница општина у Србији у 2022. години, која је успостављена у 2021. години, управо на иницијативу поменутог министарства и уз подршку UNDP-а, да би се унапредила заступљеност жена на локалном нивоу на најодговорнијим дужностима.

Када је у питању независни надзор над спровођењем Закона о родној равноправности, посебно су значајни извори садржани у редовним извештајима Повереника за заштиту равноправности и Заштитника грађана, који се односе на 2022. годину.

Тако је у *Редовном годишњем извештају Повереника за заштиту равноправности Републике Србије за 2022. годину*, је наведено да **када је реч о поступању по препорукама мера за унапређење равноправности које је Повереник упутио органима јавне власти и другим лицима, поступљено је у 87,8%, што у просеку са поступањем по препорукама датим уз мишљења износи 88,4%.** Дакле, и даље је настављен тренд поступања по препорукама Повереника. У случајевима у којима није поступљено по датим препорукама претежно се радило о дискриминаторном говору у јавном простору односно на друштвеним мрежама по основу пола, сексуалне оријентације, родног идентитета и политичких убеђења што говори о високом нивоу толеранције на овакву врсту недозвољеног и непримереног говора.¹⁶

У погледу области друштвених односа у 2022. години највише притужби поднето је у поступку пред органима јавне власти, следе притужбе поднете у поступку запошљавања или на послу, затим област пружања јавних услуга или коришћења објеката и површина, јавна сфера/општа јавност, област образовања и стручног оспособљавања, здравствене заштите, јавног информисања и медија, приватних односа, социјалне заштите, правосуђа, област културе, уметности, спорта, и другим областима у мањем проценту. Оно што се може уочити у 2022. години је да је повећан број притужби које су поднете у области јавног информисања и медија и области јавне сфере/опште јавности због дискриминаторног говора како на друштвеним мрежама тако и у јавном простору (спортски и други јавни догађаји, иступања јавних личности).¹⁷

Највише притужби поднето је због дискриминације на основу националне припадности или етничког порекла, старосног доба, здравственог стања, инвалидитета, пола, брачног и породичног статуса, након чега следе лична својства по основу којих је поднет мањи број притужби – друго лично својство, чланство у политичким, синдикалним и другим организацијама, верска или политичка убеђења, сексуална

¹⁶ Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности Републике Србије за 2021. годину, доступан на интернет страници: https://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2023/03/RGI-2022_15.3.pdf, стр. 43.

¹⁷ Исто, стр. 43-44.

оријентација, имовно стање, изглед и др.¹⁸

Поред редовног годишњег извештаја Повереник је током 2022. године израдио *Извештај о мониторингу спровођења Националног акционог плана за притену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – жене, мир и безбедност у Републици Србији (2017-2020)*, издате су публикације *Положај жена и девојчица у руралним областима Златиборског, Моравичког и Рашког округа*, *Аутентичне приче из живота жена на селу*, брошура *Дискриминација ЛГБТИ особа на тржишту рада*, као и брошура *Мост разумевања - међугенерациска солидарност*. Током 2022. године је, као и претходних година, а ради редовног сагледавања положаја жена у јавном и политичком животу у Републици Србији и континуираног праћења напретка у овој области, сачињена *Анализа учешћа жена у јавном и политичком животу*. Све публикације, као и извештаји и истраживања налазе се у електронском облику на интернет презентацији Повереника и доступни су на линку: <http://ravnopravnost.gov.rs/izvestaji-i-publikacije/publikacije/>.¹⁹

У Редовном годишњем извештају Заштитника грађана за 2022. годину се наводи: „Општа оцена стања људских права у Републици Србији у 2022. години јесте да су људска права у великом проценту поштована, али да има и простора и потребе за даљим унапређењем рада надлежних органа у различитим областима, на шта је Заштитник грађана у овом извештају и указао. Као и у претходном извештајном периоду, највећи број предмета које је Заштитник грађана разматрао односио се на повреде економских, грађанских и социјалних права, као и повреде принципа добре управе, пре свега права на ефикасно поступање органа и на право на добијање одлуке у законском року. Неповољан економско-социјални положај посебно је уочљив код припадника осетљивих друштвених група те је Заштитник грађана посебну пажњу посветио заштити права деце и младих, жена, породиља, жртава насиља у породици, старијих и ЛГБТИ особа, припадника националних мањина, миграната и тражилаца азила на државним границама.

У 2022. години Заштитнику грађана се обратило 13.841 грађана, од чега је контакт остварен са 8.595 грађана; на разговор је примљено 1.645 грађана, а број примљених предмета износи 3.601 од чега је било 3.530 притужби и 71 предмет покренут по сопственој иницијативи. И у овој извештајној години највећи број притужби грађана односио се на област економских и имовинских права (42,24%), област грађанских и политичких права (близу 23%), област социјалних и културних права (око 14%) и заштиту права детета (9%).

Истовремено, у 2022. години је разматрано и 1.417 предмета из ранијих година, од чега је окончан рад на 1.099 предмету. Сходно томе, Заштитник грађана је у извештајном 2 периоду разматрао укупно 5.018 предмета од којих је окончао рад на 4.419 предмета, односно 88,06%.

¹⁸ Исто, стр. 46.

¹⁹ Исто, стр. 57.

У току 2022. године Заштитник грађана је упутио укупно 904 препоруке органима управе, и то 344 у контролном поступку, а 560 у скраћеном поступку, док је у оквиру своје превентивне функције Независни механизам за превенцију тортуре упутио 205 препорука. Од укупног броја упућених препорука, највећи број - 237 (око 65%) односи се на ресоре управе. У области права лица лишених слободе упућено је 60 препорука, **у области родне равноправности 19**, у области права особа са инвалидитетом 19 препорука, у области права детета 16 и у области права националних мањина четири препоруке. Органи су поступили у року у 94 препоруке (63,09%), по 55 препорука није поступљено, док код 194 препорука још није истекао рок остављен органима за поступање или се поступање према њима прати.

Заштитник грађана је током 2022. године упутио органима јавне власти 28 мишљења, од чега 19 на основу законске одредбе да давањем савета и мишљења о питањима из своје надлежности делује превентивно у циљу унапређења рада органа управе и унапређења заштите људских слобода и права, и 8 мишљења на основу законске одредбе да у поступку припреме прописа даје мишљење Влади и Народној скупштини на предлоге закона и других прописа.

У циљу заштите и унапређења права грађана Заштитник грађана је у извештајном периоду упутио 4 законодавне иницијативе, које су и даље у процедури.

Успешност Заштитника грађана у извештајној години огледа се и непрекидном интересовању медија за извештавање о активностима ове независне државне институције за заштиту људских права. Електронски, штампани и интернет медији су о људским правима и поступању Заштитника грађана током извештајне године објавили 5.688 извештаја, што је за неколико десетина објава више него 2021. године када је објављено 5.657 медијских извештаја. У извештајној години пажњу медија највише су заокупљале области промоције људских права, заштита права детета, заштита жена од насиља у породици и заштита права националних мањина. Највећи број објава (5.324) о активностима Заштитника грађана и људским правима имао је афирмативни карактер. Извештавање медија о људским правима и раду Заштитника грађана је значајно јер доприноси бољој информисаности грађана о надлежностима Заштитника грађана и препознавању ситуација у којима могу да му се обрате за заштиту права.²⁰

Такође се у поменутом извештају наводи да је: „**У области родне равноправности и права ЛГБТИ особа, Заштитник грађана је у 2022. години разматрао 80 предмета, од чега је било 60 притужби грађана и 20 предмета по сопственој иницијативи, и окончао рад на 63 предмета као и на 18 предмета из ранијих година.** Заштитник грађана је упутио девет препорука органима од којих је седам доспело на извршење у извештајном периоду од чега су органи управе поступили по пет препорука што чини 71% прихваћених препорука. Највећи број повреда права у овој области се односи на породично насиље, права трудница и

²⁰ Извор: Редовни годишњи извештај Заштитника грађана за 2022. годину. Доступно на интернет страници: <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/7685/Redovan%20GI%20za%202022.%20god.pdf>, стр. 1-4.

породиља и право на накнаду зараде за време одсуства због трудничког боловања, породилског одсуства и неге детета, односно говор мржње и насиље над ЛГБТИ особама.²¹

4.13. Родна равноправност у области политичког деловања и јавних послова

Када је реч о родној равноправности у области политичког деловања, о томе ће бити више речи у делу овог извештаја који се бави радом политичких странака, а из домена јавних послова, као илустрацију у овом Извештају, посебно издвајамо делове из извештаја Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и Службе Координационог тела Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа.

Треба истаћи да је **Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде** у свом извештају навело да је у току израда *Националног програма руралног развоја за период 2022-2024. године*, као и да је у програму предвиђено да приликом подношења захтева з аоставривање подстицаја жене имају приоритет као подносиоци захтева. *Правилником о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава* („Службени гласник РС”, бр. 84/17, 12/17, 78/18, 67/19, 53/21, 10/22 и 18/22) предвиђено је да се, у случају да износ расположивих средстава по јавном позиву није довољан за све поднете захтеве за одобравање пројеката, спроводи поступак бодовања и рангирања, у којем подносилац захтева остварује додатних 15 бодова уколико је женског пола.

Правилником о ИПАРД подстицајима за диверзификацију пољопривредних газдинстава и развој пословања („Службени гласник РС”, бр. 76/20, 87/21 и 1/22) предвиђено је да се, у случају да износ расположивих средстава по јавном позиву није довољан за све поднете захтеве за одобравање пројеката, спроводи поступак бодовања и рангирања у којем се са додатних 20 бодова бодују захтеви за одобравање пројекта ако је подносилац захтева женског пола, у случају физичког лица односно предузетника или привредно друштво које у својој структури запослених има најмање 30% запослених лица женског пола.

Жене, носиоци пољопривредних газдинстава, као осегљива категорија корисника ИПАРД подршке, са укупно поднетим 801 захтевом и износом захтеваних трошкова за инвестицију од 248,6 милиона EUR, оствариле су учешће од 25,2% у укупном броју поднечих захтева, а у укупном износу захтеваних трошкова 30%.

Како ово министарство наводи, до краја 2022. године донето је 358 решења о одобравању пројекта, са износом одобрених прихватљивих трошкова од 46,1 милиона EUR и 185 решења о исплати пројекта, са исплаћеним износом јавне подршке од 8,4 милиона EUR (допринос ЕУ: 6,3 милиона EUR).

У оквиру ИПАРД Мера 1 (Инвестиције у физичку имовину пољопривредних

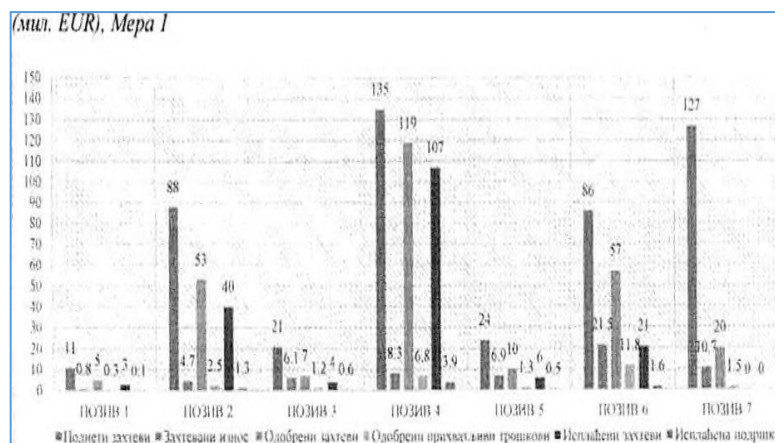
²¹ Исто, стр. 3.

газдинстава) жене су поднеле 492 захтева (61% од укупног броја захтева) са укупно захтеваним трошковима у износу од 59,1 милион EUR, односно 23,8% од укупног износа захтеваних трошкова. Од тога је корисницама ИПАРД подстицаја одобрен 271 захтев (75,7% од укупног броја одобрених захтева за жене), са износом одобрених прихватљивих трошкова од 25,4 милиона EUR (55,1% укупно одобрених прихватљивих трошкова за жене). У том процесу подржано је 181 пројекат (97,8% од укупног броја исплаћених пројеката за жене), са износом исплаћене јавне подршке у износу од око 8 милиона EUR, што представља 95% укупно исплаћене јавне подршке за жене (Графикон 1).

Према подацима овог министарства у укупном броју поднетих захтева највеће учешће жене су оствариле у Четвртом позиву (27,4%), док су, с друге стране, највеће учешће у укупно захтеваним трошковима оствариле у оквиру Шестог позива (36,3%).

Када је реч о одобравању захтева, убедљиво највећи број захтева за жене одобрен је у оквиру Четвртог позива (119, односно 43,9%), уз истовремено највеће учешће, и у укупном износу одобрених прихватљивих трошкова у оквиру Шестог позива (учешће од 46,5% за око 11,8 милиона EUR одобрених прихватљивих трошкова).

Графикон 1: Поднети и исплаћени захтеви ИПАРД подстицаја за жене из Мере 1, са припадајућим трошковима

Извор: Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

Са становишта исплате пројеката за жене, за Меру 1 Четврти јавни позив је доминантан, и то како са аспекта учешћа у укупном броју исплаћених захтева (59,1% за 107 исплаћених пројеката), тако и са аспекта учешћа у укупно исплаћеној јавној подршци (49,5% за око 4 мил. EUR исплаћене укупне јавне подршке).

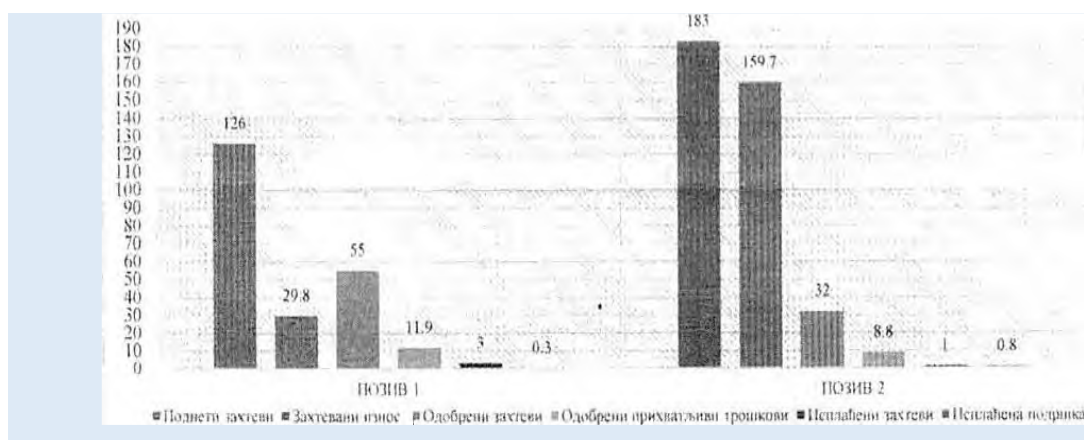
У оквиру ИПАРД Мера 7 (Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања) жене потенцијалне кориснице ИПАРД подстицаја поднеле су укупно 309 захтева (38,6% од укупног броја), са укупно захтеваним трошковима у

износу од 189,6 милиона EUR (76,3% од укупно захтеваног износа трошкова за инвестицију). За жене кориснице ИПАРД подстицаја, одобрено је 87 захтева (24,3% од укупног броја одобрених захтева за жене), са износом одобрених прихватљивих трошкова од 20,7 милиона EUR (44,9% укупно одобрених прихватљивих трошкова за жене) и исплаћено је четири пројекта (2% од укупног броја исплаћених пројеката за жене), са износом од 422.457 EUR, што представља 5% укупно исплаћене јавне подршке за жене (Графикон 2).

Учешће Првог позива у укупном броју поднетих захтева од стране жена за Мере 7 (126), је 40,8%, а Другог позива 59,2% (за 183 поднетих захтева од стране жена). Када је реч о учешћу захтеваних трошкова од стране жена према позиву доминантно је учешће Другог у односу на Први позив (84,2% за 159,7 милиона EUR захтеваних трошкова за инвестицију од стране жена).

Када је реч о одобравању захтева, највећи број захтева за жене одобрен је у оквиру Првог позива (55 захтева, односно 63,2%), уз истовремено највеће учешће и у укупном износу одобрених прихватљивих трошкова (57,5% за 11,9 милиона EUR одобрених прихватљивих трошкова).

Графикон 2: Поднети и исплаћени захтеви ИПАРД подстицаја за жене из Мере 7, са припадајућим трошковима

Извор: Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2022. године од стране жена поднето је 310 захтева, износ захтеваних трошкова износио је 172.522.658 EUR, одобрено је 136 пројеката са укупним износом одобрених прихватљивих трошкова од 29.788.029 EUR и исплаћено је 33 пројекта са исплаћеном јавном подршком у износу од 2.508.925 EUR (Табела 22).

Табела 22: Преглед података о подстицајима у пољопривреди Управе за аграрна плаћања

ПОДСТИЦАЈИ	МУШКАРЦИ		ЖЕНЕ		УКУПНО	
	Број газдинстава	Исплаћени износ	Број газдинстава	Исплаћени износ	Број газдинстава	Исплаћени износ
Основни подстицаји у биљној производњи (конвенционална производња)	239.613	11.249.229.294,80	81.826	3.653.214.663,30	321.439	14.902.443.958,10
Подстицаји за органску биљну производњу	873	135.088.002,70	176	21.551.247,55		156.639.250,25
Премија осигурања усева, плодова, вишегодишњих засада, расадника (биљна производња)	22.371	1.146.996.023,42	6.936	301.461.309,95	29.307	1.448.457.333,37
Премија осигурања животиња	867	173.258.805,40	211	45.491.690,39	1.078	218.750.495,79
УКУПНО	263.724	12.704.572.126,32	89.149	4.021.718.911,19	352.873	16.726.291.037,51

Извор: Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

На основу података из Службе **Координационог тела Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа**, садржаних у ПУР-у, који је донет у 2022. години за 2023. годину, истиче да је у тој служби укупно запослено и радно ангажовано 21 лице, од којих је по полној структури 14 жена и 7 мушкараца. Сва запослена и радно ангажована лица која су мушког пола (7) су са ВСС, док је од укупно 14 жена, 10 жена са ВСС, једна жена са ВШСС и три жене са ССС. По старосној структури, једна жена и три мушкарца су у доби од 31 до 40 година; 12 жена и четири мушкарца је у доби од 41 до 50 година и једна жена је у доби од 71 до 80 година. Службом руководи жена, тј. в.д. директорка, а две помоћнице су, такође, жене (а барем један помоћник би могао да буде мушког пола).

4.14. Сексуално и репродуктивно здравље и права

КТРР Владе Републике Србије је известило да је **Национална коалиција за окончање дечијих бракова у Србији** (у даљем тексту: Национална коалиција), која је основана у Републици Србији (на иницијативу тог тела и UNICEF-а 2019. године), наставила да остварује свој циљ и у 2022. години, кроз усмерену и координисану

акцију релевантних актера допринесе окончању дечијих бракова у Србији, а нарочито у ромској популацији. Током 2022. године Национална коалиција је одржавала редовне састанке на којима су чланови и чланице те коалиције обезбедили реализацију договорених мера за спречавање и сузбијање раних бракова, а што је допринело и повећане медијске видљивости проблематике дечијих бракова.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја, као и ресорно Министарство активно учествују у раду *Националне коалиције за окончање дечијих бракова у Србији*, у оквиру које је реализовано и више медијских кампања за подизање свести о штетности традиционалних пракси дечијих и малолетничких бракова.

Током 2022. године, Национална коалиција за окончање дечијих бракова у Србији је, уз подршку УНИЦЕФ-а, припремила је и дистрибуирала три броја Информатора са прегледном кључних активности свих актера у овој области, са уводним обраћањима председнице КТРО и потпредседнице Владе Р. Србије. Такође, Национални савет ромске националне мањине је у марту 2022. године усвојио *Декларацију о укидању дечијих бракова*, чиме је дечије бракове јасно дефинисао као кршење права детета које угрожава животе и будућност девојчица и дечака. Ово је посебно значајан документ јер га је по први пут донело репрезентативно тело Рома на националном нивоу, а усвојен је консензусом ромских лидера. Према Декларацији, дечији бракови се сматрају праксом која деци ускраћује могућност одлучивања о свом животу, одузима им могућност да се школују и тако их ставља у додатан ризик од насиља и дискриминације.

Одржана је и конференција „Дечији брак није ромска традиција” и то 7. јуна 2022. године и на њој су представљени резултати рада Ромске женске мреже у овој области (РЖМ), али и изазови са којима се РЖМ суочава у својој борби против ове штетне праксе. На конференцији је представљено Истраживање о распрострањености дечијих бракова у Србији, које је спроведено у 3.000 ромских породица на територији 26 градова и општина у Србији, а представља полазну основу за лакше праћење и сузбијање дечијих бракова на територији 15 градова и општина.

Поред наведеног, КТРО је известило ресорно Министарство да је упутило иницијативе за измене три кључна закона у овој области и то: *Кривичног законика* – да се дечији бракови дефинишу и препознају као облик трговине људима, као и да се санкционишу трећа лица која уговарају или омогућују уговарање ванбрачне заједнице, као и они који наводе малолетника на заснивање овакве заједнице или посредују у томе; *Породичног закона* - укидање могућности склапања брака малолетним лицима испод 18 година (тренутно се може закључити брак и са 16 година уз дозволу суда), као и да навођење или принуђивање заснивања ванбрачне заједнице детета се третира као део насиља у породици; *Закона о спречавању насиља у породици* – да се и принудно закључење брака и ванбрачна заједница са малолетником третирају као насиље у породици.

Завод за социјалну заштиту доставио је прилог ресорном министарству у вези са

дечијим браковима. Закључци темељног истраживања, које је Завод спровео у 2022. године, довели су до података да је у односу на претходни извештајни период опао број идентификоване деце (у 2021. је било 235 деце, а у 2022, рађено са 203 детета) у дечијим браковима. Иако, међу децом има и дечака (4,4%), значајно је већи број девојчица које су жртве дечијег брака (95,6%), што јасно указује да се ради о родно заснованом виду насиља које најчешће погађа девојчице. Подаци и даље указују да је у ромској популацији највећи број дечијих бракова (63%). Већина идентификоване деце је под родитељским старањем (92,6%), што јасно говори да је неопходан рад са породицом, на мењању ставова у односу на дечији брак, те да су кампање усмерене на ширу јавност од великог значаја, али и све форме превентивног рада у локалној заједници. Како је Завод навео, центар за социјални рад је веома важна институција у раду са децом жртвама дечијег брака, али његово укључивање је у већини случајева већ када је дете у дечијем браку (у 62% случајева дете се у моменту пријаве већ налазило у партнерској заједници), што знатно смањује могућност превентивног рада са конкретним дететом и породицом. Наведене интервенције би представљале „гашење пожара”, а не рад у смислу отклањања ризика по дете. Иако се информативно и саветодавно ради са децом и породицама, ове интервенције су усмерене на ублажавање штете које је дете претрпело и тиче се евентуално повратка у процес образовања и материјалне подршке, а већина активности је фокусирана на мере породично правне заштите и покретање различитих поступака код других органа. Много већи ефекти којима треба тежити, постижу се отклањањем ризика, а центар за социјални рад, као институција има мање интервенција примерених овој фази, а много више у фази када се дечији брак већ десио.

Посматрајући образовни статус деце жртава може се закључити да 4,1% деце је средњешколског узраста, али не похађа средњу школу. Сиромаштво јесте један од узрока дечијег брака, али ту је свакако присутан и фактор образовања мајки и њиме условљен економски зависан положај мајки деце, која су актуелно жртве дечијег брака. Посебно је драматична ситуација у ромској популацији где је очито неопходно радити на смањењу осипања деце, посебно девојчица, из образовног процеса, али и на различитим мерама подршке за излазак из сиромаштва и зависног економског положаја жене.

Такође, потписан је споразум о сарадњи између КТРП и Популационог фонда Уједињених нација (UNFPA). Споразум би требао да олакша сарадњу у имплементацији мера за достизање родне равноправности и унапређењу положаја жена и девојака у вези са сексуалним и репродуктивним здрављем, елиминацијом родно заснованог насиља и промоцијом телесног интегритета, како уживо тако и у онлајн простору, популационом политиком, као и економским, грађанским и политичким учешћем и ангажовањем. Мере ће укључити заједничко заговарање, развој политика и програма, спровођење истраживања за обезбеђивање података и доказа, генерисање и размену знања, организацију тематских догађаја, активности ради промене свести грађана и грађанки о овој теми, као и кампање.

Током 2022. године Центар за заштиту жртава трговине људима је на основу пријава Заштитника грађана, идентификовао три малолетне жртве трговине људима и пружио им адекватну помоћ и подршку. Достављањем информација о могућим жртвама трговине људима, које је прибавио у поступцима покренутим по сопственој иницијативи, Заштитник грађана је дао значајан допринос благовременом предузимању мера у заштити деце од овог тешког облика насиља и оправдао улогу посебног тела које штити, промовише и унапређује права детета.

5. ОСТВАРИВАЊЕ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ КОД ПОЛИТИЧКИХ СТРАНАКА, СИНДИКАТА И УДРУЖЕЊА

Нема значајније промене када је у питању остваривање родне равноправности код политичких странака, синдиката и удружења у односу на прошлогодишњи извештај. С обзиром на укупан број регистрованих политичких странака и синдикалних организација у 2022. години, може се закључити да је релативно мали број тих субјеката доставио своје извештаје за 2022. годину ресорном Министарству. Поред тога, у достављеним извештајима политичких странака и синдикалних организација мали број садржи и анализу заступљености жена и мушкараца у управним, извршним и надзорним телима тих организација, као и на функцијама које су са највишим зарадама, иако је родни јаз у Републици Србији најзаступљени управо у домену новца.

5.1. Политичке странке

У складу са Законом о родној равноправности своје прилоге, односно извештаје са посебним мерама за подстицање и унапређивање родне равноправности ресорном Министарству је у 2021. години, као и у 2022. години доставило **само 11 политичких странака** и то: Демократска унија Рома, Грађански савез Мађара, Македонска странка Србије, Русинска демократска странка, Санџачка народна партија, Савез војвођанских Мађара, Српска народна партија, Странка истина, Странка слободе и правде, Странка Црногораца и Уједињена партија Рома. Наведене политичке странке своје извештаје нису доставиле на прописаним обрасцима које чини саставни део Правилника о вођењу евиденције и извештавању о остваривању родне равноправности.

Имајући у виду да у Републици Србији делује 101 регистрована политичка странка или покрет, од којих 33 са националним програмом и 68 странака националних мањина, достављених 11 извештаја политичких странака не представљају поуздани узорак за оцену стања по питању родне равноправности у том домену јер недостају подаци највећих политичких страники у Републици Србији.

Према достављеним подацима, само Македонска странка Србије и Русинска демократска странка и, донекле, Демократска унија Рома имају уравнотежени број жена и мушкараца у органима одлучивања и надзора, док се у осталим политичким партијама проценат учешћа жена креће од 30% до 35%.

5.2. Синдикалне организације

У вези са чл. 48, 66. и 74. *Закона о родној равноправности*, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је, у складу са *Законом о министарствима* и *Законом о раду* надлежно за регистрацију синдиката, али не и за вршење надзора над радом и пословањем синдиката, као посебних правних лица.

Такође, указујемо да је у Регистар синдиката тренутно уписано 25.491 синдикат, а према сазнањима којима Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања располаже, већина синдиката не располаже интернет сајтом.

Ипак, податак о броју достављених извештаја синдикалних организација за 2022. годину донекле охрабрује, имајући у виду да је у 2022. години своје извештаје доставило **244 синдикалних организација**, што чини увећање од 100% у односу на 2021. годину када је своје извештаје доставило 122 синдикалне организације.

5.3. Удружења

На основу података у регистрима које води АПР, долази се до сазнања да у 2022. години жене нису бројније од мушкараца, ни у регистру који се односи на домаћа удружења и савезе, у којем има 36.472 регистрованих удружења и савеза, а међу њиховим законским заступницима има 12.901 жена и 27.214 мушкараца, као ни у регистру представништава страних удружења у Републици Србији којих има укупно 83, од тога међу законским заступницима има 33 жене и 40 мушкараца, док за 10 лица разлике међу заступницима нисмо добили објашњење од стране АПР-а. Подци разврстани по полу добијају се индиректно, захваљујући „читљивој” структури ЈМБГ-а, додељеног сваком домаћем физичком лицу, и ти подци не укључују страна физичка лица и избеглице.

Као пример добре праксе у овом Извештају, истиче се сарадња органа јавне власти са удружењима, у оквиру већ споменутог пројекта у овом Извештају, под називом: „Сигурност жена и девојчица у јавном простору”, који реализује UN Women у партнерству са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјалне питања, уз донаторску подршку Амбасаде Уједињеног Краљевства, у периоду од октобра 2021. до октобра 2023. године. У оквиру овог пројекта је израђен *Предлог правилника о ближим условима и функционалним стандардима за пружање и остваривање услуге смештаја у прихватилиште за жене и девојчице са искуством родно заснованог насиља*. У оквиру поменутог пројекта у Републици Србији реализоване су следеће активности, које за циљ имају унапређење заштите жена и девојчица: (1) Национално истраживање под називом: „Насиље према женама и девојчицама у јавном простору”; (2) Анализа „Специјализована услуга Сигурне куће у Србији - потребе, капацитети и средства за дугорочно и несметано функционисање”; (3) Анализа затеченог стања „Функционисање и рад прихватилишта за жене жртве насиља у Србији” (носилац активности организација цивилног друштва „Атина”); (4) Извештај о процени

постојећих капацитета сигурних кућа у 6 градова у Србији под називом: „Унапређење безбедности жена и девојчица повећањем учинка сигурних кућа за жртве родно заснованог насиља и насиља у породици” (носилац активности организација цивилног друштва „SeCons”); (5) Процена потреба и планови унапређења безбедности и приступачности у прихватилиштима за жене са искуством насиља (носилац активности организација цивилног друштва „Атина”). Како би се унапредили капацитети сигурних кућа у оквиру овог пројекта додељена су два гранта двома невладиним организацијама („Атина” и Центар за подршку женама Кикинда) који су искоришћени за унапређење стандарда рада сигурних кућа.

Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог је и током 2022. године наставило да пружа подршку организацијама цивилног друштва и активно је учествовало на свим догађајима које су организације цивилног друштва реализоване у овом извештајном периоду. Имајући у виду значај сарадње са невладиним организацијама представници ресорног министарства су поносни што су учествовали на завршној конференцији пројекта „Сигурна на мрежи” коју је организовао Фонд социјалне и демократске иницијативе, затим, на конференцији „Живот је писта једнака за све” у организацији Удружења жртава насиља „ХАЈР”, као и на конференцији Женске парламентарне мреже под називом „Институционални одговор на феминизам”.

Према подацима Министарства просвете, поменуто министарство сваке године реализује Јавни конкурс за доделу средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса значајних за образовање која реализују удружења. Пратећи Акциони план за примену Стратегије развоја образовања и васпитања Републике Србије 2030, садржи мере и активности за удружења, која подржавају образовно-васпитне установе у јачању васпитне функције и популаризације женског спорта.

6. СПРЕЧАВАЊЕ И СУЗБИЈАЊЕ РОДНО ЗАСНОВАНОГ НАСИЉА

У поменутом извештају *Извештају Европске комисије за Републику Србију за 2022. годину* наводи се следеће: „Акциони план и финансирање стратегије у вези са насиљем над женама и насиљем у породици из априла 2021. требало је да се реализује у јулу 2021. и сада значајно касни. Нови акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН о женама, миру и безбедности тек треба да буде усвојен након истека претходног 2020. године. Потребно је унапредити спровођење Закона против насиља у породици. На пример, мора се успоставити интегрисани систем за прикупљање и праћење случајева насиља разврстаних по врсти насиља и односу између починиоца и жртве. У свом основном извештају о Србији за 2019. годину, Група експерата за акцију против насиља над женама и насиља у породици (ГРЕВИО) је дала препоруке које тек треба да буду решене. Једна таква препорука је да се измени дефиниција силовања у Кривичном законнику како би се ускладила са Истанбулском конвенцијом. **Потребан је свеобухватнији одговор на свако насиље над женама обухваћено Истанбулском конвенцијом, а не само насиље у породици већ и**

силовање, ухођење, сексуално узнемиравање и присилни брак. Веома мали број услуга подршке за ове случајеве насиља углавном воде организације цивилног друштва (у даљем тексту: ОЦД) и раде са ограниченим буџетом. Полицијски протоколи не налажу сарадњу са специјализованим службама за подршку или рутинско упућивање жртава, што доводи до недовољног коришћења постојеће експертизе ОЦД. Акциони план националног програма за очување и унапређење сексуалног и репродуктивног здравља не садржи буџет. Потребно је адекватно финансирање да би се осигурао бољи приступ квалитетним услугама у овој области.”²²

У вези са наведеним, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања истиче да *Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити*²³, дефинише заштиту од родно заснованог насиља и заштиту репродуктивног здравља девојчица и жена и којим се забрањује сваки облик насиља према девојчицама и женама, гарантује смештај жртве насиља у сигурној установи, односно код пружаоца услуге, као и бесплатна правна помоћ и услуге здравствене заштите, у складу са законом. *Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године*,²⁴ је донета у Републици Србији 2021. године и овим стратешким документом се унапређује стратешки оквир у овој области, јачају капацитети институција и организација цивилног друштва које пружају услуге женама које су преживеле насиље, побољшава координација кључних актера и подиже ниво свести свих грађанки и грађана, као и доносилаца одлука о неприхватљивости било којег вида насиља. Такође, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања организовало је консултативни састанак са представницима надлежних ресора у Влади ради отпочињања рада на изради Акционог плана за спровођење *Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године*, а Министарство одбране је образовало Радну групу за израду Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН - Жене, мир и безбедност у Републици Србији.

Поред наведеног, *Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године*,²⁵ је донета са циљем да омогући развој услуга социјалне заштите у заједници, што ће допринети да корисници система социјалне заштите којима је потребна интензивнија подршка

²² European Commission, Serbia 2022 Report, Brussels, 12.10.2022. Доступно на Интернет страници: <https://europa.rs/godisnji-izvestaj-o-srbiji-2022/>. Приступљно 27.04.2023. године, стр. 43-44.

²³ Доступно на Интернету: <https://www.propisi.net/zakon-o-pravima-korisnika-usluga-privremenog-smestaja-u-socijalnoj-zastiti/>

²⁴ Доступно на Интернету: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sektor-za-socijalnu-zastitu/strategija-za-sprecavanje-i-borbu-protiv-rodno-zasnovanog-nasilja-prema-zenama-i-nasilja-u-porodici-za-period-2021-2025-godine>

²⁵ Доступно на Интернету: <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sektor-za-socijalnu-zastitu/strategija-deinstitucionalizacije-i-razvoja-usluga-socijalne-zastite-u-zajednici-za-period-2022-2026godine>

већину својих потреба задовољавају у природном окружењу. Примарно је усмерена ка особама са интелектуалним и менталним тешкоћама, које су у највећем ризику од институционализације и социјалног искључивања. Овај сет докумената употпуњује и *Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуге СОС телефона за жене са искуством насиља* („Службени гласник РС”, бр. 93/2015 и 90/2020)²⁶, који је донет 13. новембра 2015. године, а измењен и допуњен 26. јуна 2020. године.

Такође, пројекат „Интегрисани одговор на насиље над женама и девојчицама у Србији III” је заједнички пројекат КТРП Владе Републике Србије и агенција Уједињених нација: Програм Уједињених нација за развој (УНДП), Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women), Дечији фонд Уједињених нација (УНИЦЕФ) и Популациони фонд Уједињених нација (УНФПА). Пројекат је усмерен ка унапређивању законодавног и стратешког оквира за заштиту жена и девојчица од насиља у породици, пружању ефикасније заштите и подршке жртвама насиља кроз мултисекторску сарадњу надлежних институција, као и широко информисање јавности са циљем веће видљивости проблема насиља и смањивања толеранције на ову појаву. Пројекат је оријентисан на пружање континуиране подршке поступајућим професионалцима у спровођењу Закона о спречавању насиља у породици, са посебним нагласком на унапређивање пријављивања насиља, унапређење процене ризика од ескалације и понављања насиља у породици, обезбеђивање дугорочне заштите жртава и унапређење кривично-правног одговора на насиље. Пројекат ће настојати да утиче на промену друштвених норми које доприносе томе да се насиље над женама и девојчицама и даље оправдава и подстиче. У оквиру поменутог пројекта је током 2022 године: израђен Приручник за поступање тужилаца у процесуирању кривичног дела насиље у породици у односу на Истанбулску конвенцију је у финалној фази (лектура, дизајн); спроведено истраживање о препрекама и разлозима непријављивања насиља у породици са којима се суочавају жене, нарочито из рањивих група; одржане обуке за представнике тужилаштва, полиције и центара за социјални рад са подручја основних јавних тужилаштва у Београду. Током 2022. године, ову обуку је прошло 260 професионалаца који поступају у складу са Законом о спречавању насиља у породици, из пет округа у Републици Србији; израђен Програм рада са починиоцима насиља, заједно са приручником за будуће спроводиоце ове услуге је акредитован крајем октобра 2022. од стране министарства надлежног за социјалну заштиту, Одбор за акредитацију програма обуке и Републички завод за социјалну заштиту; на захтев Вишег јавног тужилаштва одржана обука медија и ПР-ова у тужилаштвима о медијском извештавању о насиљу према женама, последицама неетичког извештавања, не само по достојанство жртава, већ и негативан утицај на судске поступке.

²⁶ Доступно на Интернету: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2015/93/1/reg>

<https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2015/93/1/reg>

Поред наведеног, током 2022. године организован је семинар „Ефективан институционални одговор на насиље у породици”, који је организовало Министарство правде Републике Србије у сарадњи са Развојним фондом Уједињених нација УНДП и Популационим фондом Уједињених нација УНФПА. Министарство правде је од почетка примене Закона о спречавању насиља у породици посебну пажњу посветило обуци чланова Групе за координацију и сарадњу. Циљ семинара је био да се укаже на круцијални значај мултисекторске сарадње надлежних институција у унапређењу заштите свих жртава насиља у породици, те да се одговори на изазове у имплементацији свих релевантних закона и стратегија у овој области. У циљу успостављања Централне евиденције о случајевима насиља у породици, 16. августа 2022. године је у Министарству правде одржан састанак представника институција надлежних у вези са свим облицима родно заснованог насиља и насиља у породици: Министарства унутрашњих послова, Министарства правде, тужилаштва, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Министарства здравља. На састанку је представљена анализа постојећих евиденција о насиљу у породици у различитим системима, а израђени су индикатори релевантни за креирање централне евиденције, у складу са Законом о спречавању насиља у породици.

Према подацима Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања на челу Сектора за социјалну заштиту у том министарству налази се особа женског пола. На дан 31.12.2022. године, укупан број запослених у систему социјалне заштите износио је 18.884 од чега је 15.567 односно 82,4% жена. Од укупно 839 руководилица 545 су жене, што представља удео од 65%. Посматрано у односу на укупан број жена запослених у систему социјалне заштите, удео жена руководилица износи 3,5% док је у односу на укупан број запослених мушкараца удео руководилица мушког пола 8,9%.

Посматрано у односу на групе пружалаца услуга: удео запослених жена у односу на све запослене највећи је код лиценцираних пружалаца локалних услуга социјалне заштите - 87,8%; удео жена руководилица у укупном броју руководилица највећи је код лиценцираних пружалаца локалних услуга социјалне заштите је 76,7%; удео жена на пословима руководилица у односу на укупан број запослених жена највећи је у центрима за социјални рад је 6,6%, док је тај удео за мушкарце руководиоце 9,8%. Најнижи удео жена на пословима руководилица у односу на укупан број запослених жена је у установама за смештај је 2,9% док је овај удео код мушкараца најнижи код лиценцираних пружалаца локалних услуга и износи 3,2%.

Према подацима Коморе социјалне заштите: укупан број лиценцираних стручних радника у систему социјалне заштите је: 4023 - од тога су 3498 особе женског пола, а 525 особе мушког пола. Лиценцу за обављање основних стручних послова укупно има - 3441 стручна радника (од којих је 3089 жена и 352 мушкараца). Лиценцу за обављање специјализованих послова укупно има - 186 стручних радника (од којих је 164 особе женског пола и 22 особе мушког пола). Лиценцу за обављање супевизије на основним стручним пословима има укупно - 378 стручних радника (од којих је 352 жена и 26 мушкараца). Лиценцу за обављање супервизије на специјализованим пословима

или укупно 4 стручна радника (од којих су 4 особе женског пола). Лиценцу за обављање правних послова има укупно 543 стручна радника (од којих је 378 жена и 165 мушкараца).

Статистички подаци **Центра за заштиту жртава трговине људима** (у даљем тексту: Центар), који делује у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, указују на то да је трговина људима облик родно заснованог насиља. Већина претпостављених и идентификованих жртава већ годинама су жене, тако да Центар већину својих активности усмерава на жене.

У току 2022. године, Центар је формално идентификовао 62 жртве трговине људима, што представља повећање од 35% у односу на претходну годину. Као и претходних година, већину идентификованих жртава чине жене, чак 79% што говори о томе да трговина људима има компоненту родно заснованог насиља.

Сексуална експлоатација је и даље најдоминантнији вид, чији се удео додатно повећао и чини чак 55%. На другом месту је принуда на просјачење са 12,9 %, затим вишеструка експлоатација са 11.3%, принудни бракови са 9,5% и радна експлоатација са 6,4%. Процент деце међу жртвама је изузетно висок и износи 40% и забрињавајући су његов пораст као и узраст жртава.

Када су у питању жене жртве трговине људима, апсолутно је доминантан облик сексуална експлоатација у чак 68% случајева, потом експлоатација кроз принудне бракове, са учешћем 12%. Све жртве међу страним идентификованим држављанима су жене. Оне су, углавном, експлоатисане ван Србије (у 5 од укупно 6 случајева) и то, најчешће, на мигрантској рути (у 4 од укупно 6 случајева). Значајан је и податак да је половина њих у једном тренутку била смештена у Прихватилишту Центра за заштиту жртава трговине људима у Републици Србији, где је збринута.

Током 2022. године Центар за заштиту трговине људима је унапредио статистички извештај и почео са уносом додатних података са посебном компонентом родне осетљивости, који указују на додатно неповољан положај жена жртава трговине људима.

Постоји значајна разлика између жена и мушкараца када се ради о томе да ли су имали деце у периоду експлоатације, који показују да чак 70% жена и 30% мушкараца су имали деце. И ови проценти се односе само на пунолетне жртве. Када су у питању малолетне жртве, само једна девојчица је имала дете. Статистика за оне жртве за које су имали податке указује на изузетно неповољан положај у тренутку почетка њихове експлоатације, као и додатно неповољнији статус жена у односу на мушкарце. Само 9% жена је имало приходе, док ни једна жена није имала у свом власништву кућу, нити стан.

Када су у питању приходи, нису узимани у обзир они приходи који су стечени од трафикера, односно приходи који су остваривани бавећи се пословима на које су их принудили експлоататори. Остале активности Центра за заштиту трговине људима

имале су снажну родну компоненту: Светски дан борбе против трговине људима, 2022. године, Центар је обележио кроз више активности. 25. јула одржана је обука: „Улога центара за социјални рад у прелиминарној идентификацији и пружању подршке жртвама трговине људима” у Новом Саду, на којој је учествовало 20 стручних радника из области социјалне заштите. 27 и 28. јула одржан је састанак са представницима Локалног тима за борбу против трговине људима у Лесковцу и трибина за волонтере ЦСР Лесковац, 29. јула 2022. године у сарадњи са члановима Црвеног крста Србије, одржано је предавање за штићенике Дечјег села у Сремској Каменици, на којој је присуствовало око 30 деце. Док 30. јула 2022. године, стручни радници Центра су као предавачи учествовали у обуци за волонтере Црвеног крста, у просторијама Црвеног крста у Београду, на којој су представили рад Центра и савремене изазове у борби против трговине људима.

Европски дан борбе против трговине људима 2022. године, овај Центар је обележио са више догађаја. Најпре, 17. октобра, 2022. године у Београду, уз подршку Канцеларије Савета Европе у Београду, организован је округли сто под називом „Савремени изазови и идеје за унапређење борбе против трговине људима”, на којем је учествовало 25 стручњака из различитих области, на коме су представљени резултати рада Центра и предложене су идеје за даљу сарадњу. А 18. октобра 2022. године представници Центра су учествовали на скупу који је организовао Црвени крст Србије. Представник Центра је 20. октобра 2022. године учествовао у панел дискусији „Идентификација жртва трговине људима из мигрантске популације”. Од 19. до 21. октобра представници Центра су учествовали на обуци здравствених радника.

Центар је, уз подршку Црвеног крста Србије, 26. децембра 2022. године, организовао стручни скуп: „Заштита жртва трговине људима из 2022. у 2023. годину”, на коме су учествовали представници 15 релевантних установа и организација, укључујући државне установе, међународне организације и домаћа удружења грађана. На скупу је представљен статистички извештај за 2022. годину, као и резултати остварени у овој години, а након тога је одржана дискусија о савременим изазовима и будућој сарадњи. На наведеном скупу је организована прва дискусија у оквиру јавне расправе на тему унапређења правилника и процедура о стручним поступцима у Центру.

У току 2022. године, остварена је сарадња Центра са Канцеларијом за младе Ваљева, у овом граду је одржано предавање на тему превенције и препознавања случајева трговине људима за 30 активиста канцеларија за младе из целе Србије.

У оквиру РАСТ пројекта, који спроводи Немачка организација за међународни развој GIZ, 2022. године је у Београду одржана обука за 23 учесника из здравственог сектора, на тему прелиминарне идентификације жртва трговине људима у систему здравства.

Центар за заштиту жртва трговине људима је уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији у току 2021. и 2022. године одржао 8 едукација на тему: „Улога центара за социјални рад у прелиминарној идентификацији и пружању подршке жртвама трговине

људима“ у Београду, Суботици, Новом Саду, Новом Пазару, Ужицу, Крагујевцу, Зајечару и Нишу за укупно 200 стручних радника.

У току 2022. године лиценцирано је Прихватилиште за жртве трговине људима, које је у априлу примило нове кориснице. Испуњени су сви услови прописани од стране Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Оно је намењено женским особама старијим од 16 година и њиховој деци. У току 2022. године је било смештено 8 корисница и 2 њихове деце. За све кориснице је обезбеђена бесплатна здравствена заштита и психотерапија.

Центар за заштиту жртава трговине људима је у фебруару 2022. године почео да спроводи пројекат „Ментално здравље жртава трговине људима и пружаоца услуга“, под покровитељством Немачке организације за међународну сарадњу ГИЗ. У оквиру њега, обезбеђена је психотерапија за све кориснице Прихватилишта и супервизија све за стручне раднике Прихватилишта (6 радника). Израђене су и 4 специјално прилагођене радионице за кориснице Прихватилишта на теме самопоуздања, доношења одлука, превенције аутоагресивног понашања и успостављања функционалних социјалних релација. Радионице ће се спроводити у Прихватилишту са све будуће кориснице.

Центар за заштиту жртава трговине људима је 2022. године одржао трибину о превенцији трговине људима у Дому за децу без родитељског старања Дечје Село „Др Милорад Павловић“ за све штићенике ове установе.

Центар је реализовао трибину „Ниси сам“, у организацији Канцеларије за младе Ваљево, на којој смо одржали предавање за око 250 ученика ваљевских основних и средњих школа на тему превенције трговине људима.

Комора социјалне заштите је кроз послове из своје надлежности организовала током 2022. године стручне едукације за запослене у систему социјалне заштите без провере знања, округле столове, трибине, националне и међународне конференције и остале активности које су за циљ имале да се унапреде компетенције стручних радника у установама социјалне заштите и пружаоцима услуга социјалне заштите на сузбијању родно заснованог насиља према женама и насиља у породици.

Едукације без провере знања 14 (ове скупове похађало је укупно 247 стручних радника): Тим града Новог Сада за борбу против трговине људима – 1; Центар за заштиту одојчади, деце и омладине – 5; Удружење грађана за борбу против трговине људима и свих облика насиља над женама Атина - 3 теме по 2 термина; SECONS - група за развојну иницијативу (у суорганизацији са међународном организацијом рада) – 1, Удружење криминалистичких профјелера - ЦПА – 1; Удружење стручних радника социјалне заштите – 1; Удружење грађана „Витезови осмеха” – 2.

Округле столове 22 (ове скупове похађало је укупно 322 стручних радника): Центар за породични смештај и усвојење Београд – 2; Градски центар за социјални рад у Београду - 9 (супервизијски састанци); Женски центар Ужице – 1; Центар за социјални рад Велика Плана – 1; Центар за социјални рад Ражањ – 1; Центар за социјални рад Лучани – 1; Центар за социјални рад Смедерево – 1; Центар за социјални

рад Нови Бечеј – 1; Центар за социјални рад Деспотовац – 1; Градски центар за социјални рад Јагодина -1; Центар за социјални рад Горњи Милановац – 1; SECONS - група за развојну иницијативу -1 Стручни радник - физичко лице -1.

Трибине: 6 (ове скупове похађало је укупно 195 стручних радника): Центар за социјални рад Чачак – 1; Аутономни женски центар – 3; Центар за социјални рад Нови Сад – 1; Стручни радник - физичко лице – 1.

Националне конференције: 1 (овом скупу присуствовао је 61 стручни радник) и Покрајински завод за социјалну заштиту – 1.

Међународна конференција: 2 (ове скупове похађало је укупно 333 стручна радника) Центар за права детета – 1; Удружење грађана „Витезови осмеха” – 1.

Комора социјалне заштите је учествовала у организацији и реализацији четири обуке, заједно са УНДПом, намењене представницима центара за социјални рад, основних јавних тужилаштава као и представницима полиције.

Реализоване су обуке на тему: „Унапређење међусекторске сарадње - примена Закона о спречавању насиља у породици” На овим обукама је било укупно **150** представника ових институција, од тога **68 стручних радника** из центара за социјални рад.

У складу са Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС”, број 8/19) у сарадњи са РСЈП примењен је Тест утицаја прописа на родну равноправност, на Нацрт закона о радној пракси, Нацрт закона о изменама и допунама закона о јавном информисању и медијима, Закон о социјалној заштити („Службени гласник РС”, бр. 24/1 1 и 1 17/22) и Уредби о наменским трансферима („Службени гласник РС”, бр. 8/16 и 38/21). Кроз овај тест су дати и предлози мера за отклањање негативних ефеката што ћемо свакако имати у виду приликом израде нацрта измена и допуна ова четири документа.

У складу са *Стратегијом за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године*, спроведена је Анализа примене стандарда у сигурним кућама за жене са искуством родно заснованог насиља у Републици Србији и урађен је *Предлог правилника о ближим условима и функционалним стандардима за пружање и остваривање услуге смештаја у прихватилиште за жене и девојчице са искуством родно заснованог насиља*. Акциони план за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици још увек није донет, као ни нови Посебни протокол за заштиту деце од насиља у установама социјалне заштите усклађен са новим Општим протоколом за заштиту деце од насиља. Они су у плану за 2023. годину.

Заштитник грађана се дописом број 322-289/21 од 20.12.2021. године обратио Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, са захтевом да инспекција социјалне заштите изврши инспекцијски надзор над лиценцираним

пружаоцима услуге социјалне заштите- прихватилиште за жртве насиља у породици, злостављања и занемаривања.

Током 2022. године инспектори социјалне заштите Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова и Секретаријата за социјалну заштиту града Београда извршили су ванредни инспекцијски надзор у шест прихватилишта за жртве насиља у породици.

Том приликом контролисан је рад Прихватилишта за жене и децу угрожене породичним насиљем Центра за социјални рад града Новог Сада, Прихватилишта за жене и децу жртве породичног насиља Центра за социјални рад „Сава” Сремска Митровица, Прихватилишта за децу, младе и одрасле жртве насиља у породици, злостављања и занемаривања Центра за социјални рад „Солидарност” Панчево, Установе „Сигурна кућа за жене и децу жртве породичног насиља“ Ниш, Прихватилишта за жртве насиља у породици Установе - Ју Центар за развој локалних услуга социјалне заштите Враће и Прихватилишта за жртве насиља у породици „Саветовалиште против насиља у породици“ Београд.

Поред наведених инспекцијских надзора, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Сектор за социјалну заштиту, Одељење за инспекцијски надзор, врши ванредни инспекцијски надзор код наведених пружалаца услуге у поступку обнове лиценце као и у случају евентуално поднетих представки на рад наведених пружалаца услуга.

Лиценцу за пружање услуге прихватилишта за жртве насиља у породици поседују 6 пружаоца услуге на територији Републике Србије.

Лиценцу за пружање услуге СОС телефона за жене са искуством насиља поседују 10 пружаоца те услуге.

Лиценцу за пружање услуге прихватилишта за жртве трговином људима поседују има само Центар за заштиту трговине људима, Немањина 22/2, Београд. Списак лиценцираних пружалаца наведених услуга налази се на сајту Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

Посебна пажња се посвећује сарадњи са организацијама које окупљају или заступају интересе жена са инвалидитетом на основу чега се планирају мере које ће допринети унапређењу њиховог друштвеног положаја. Унапређене су процедуре за реализацију конкурса за унапређење положаја особа са инвалидитетом и, у складу са принципима родно одговорног буџетирања, посебно су препознате жене.

Мрежа из круга Србија, организација која окупља искључиво жене са инвалидитетом, је један од 33 савеза којима се пружа континуирана подршка путем конкурса које реализује Сектор за заштиту особа са инвалидитетом овог министарства, доприносећи на тај начин социјалној укључености, самосталности и стварању једнаких могућности за жене са инвалидитетом у Србији. Овај савез окупља четири локална

удружења жена са инвалидитетом у Београду, Крагујевцу, Зајечару и Бору, са преко 700 чланова.

Такође, подржавамо и друге савезе који реализују активности намењене женама са инвалидитетом. Тако су подржане активности које организује кровна организација особа са инвалидитетом у Републици Србији, Национална организација особа са инвалидитетом Србије, а која за циљ има оснаживање и јачање потенцијала жена са инвалидитетом реализацијом иновативне активности психосоцијалне подршке.

Поред редовне финансијске подршке која је обезбеђена за рад савеза и удружења у саставу, путем конкурса које Сектор за заштиту особа са инвалидитетом овог министарства реализује обезбеђена су додатна средства организацијама жена са инвалидитетом, и то у Зајечару - за реконструкцију просторија удружења и Нишу - за реализацију активности које за циљ имају унапређење положаја жена у овој локалној самоуправи.

Такође, и у 2022. години подржана је реализација Кампање за оснаживање жена у руралним срединама „Жене са инвалидитетом на селу!”, која за циљ има оснаживање жена у руралним срединама, унапређење положаја жена са инвалидитетом које живе на селу, борба против породичног насиља, као и подизање свести о значају превентивних здравствених прегледа.

Укупна подршка која је обезбеђена за реализацију наведених програма у 2022. години износи око 7,3 милиона динара.

У оквиру планиране активности које се односе на организовање јавних кампања и догађаја (округлих столова, конференција, трибина и дебата) за промену свести и ставова јавности о родно заснованом насиљу прама женама и насиљу у породици, посебно из друштвено осетљивих група, Покрајински завод за социјалну заштиту АПВ (у даљем тексту: Завод) је спровео више различитих активности у 2022. години. Примера ради, Завод је учествовао у раду Радне групе за припрему *Програма за заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима и других облика родно заснованог насиља за период од 2023. до 2026. године у АП Војводини.* са општим циљем: Обезбеђена ефикасна превенција и заштита од свих облика родно заснованог насиља према женама и девојчицама и насиља у породици и развијен родно одговоран систем услуга подршке жртвама насиља.

Завод је учествовао у раду Координационог тима мреже „Живот без насиља” - ревизија Стратешког плана Мреже и планови даљих активности Мреже са фокусом на обележавању кампање: „16 дана активизма против насиља над женама”, а у циљу подизања друштвене свести о проблему насиља над женама.

У оквиру кампање „16 дана активизма против насиља над женама”, у новембру месецу ове године, одржана је конференција под називом „Неопходност међусекторског приступа у заштити Жртве насиља у породици”, која је имала за циљ да подстакне ефикаснију и делотворнију сарадњу надлежних државних органа и центара за социјални рад на територији АП Војводине који су задужени за спречавање

насиља и пружање заштите и подршке жртвама насиља у породици. Конференција је организована у организацији Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова и поменути Завод.

Представник Завода је 25. новембра 2022. године учествовао у конференцији под називом: „Заједно у борби против насиља над женама”, у организацији Женске парламентарне мреже Скупштине АП Војводине и имао излагање на тему родне равноправности.

Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, на основу надлежности прецизираних чланом 12. *Законa о министарствима* („Службени гласник РС”, број 128/20), нема непосредну надлежност у примени *Законa о спречавању насиља у породици* („Службени гласник РС”, број 94/16) у смислу учешћа у Групи за координацију и сарадњу. Међутим, имајући у виду родни аспект феномена насиља у породици, као и надлежност Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалогу вези заштите и надзора над применом људских и мањинских права и остваривања и унапређења родне равноправности, поменуто Министарство, почев од 2021. године, партиципира у саставу Савета за сузбијање насиља у породици Владе и учествује у његовом раду, тако што је чланица овог Савета из састава Сектора за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности, а заменица чланице је из састава Сектора за људска права. Исте чланице учествују и у раду Оперативног тима Савета, коме стручну подршку пружа Министарство правде.

Такође, Министарство правде је известило да у казнено-поправним установама, Служба за третман годинама уназад спроводи програме контроле беса и асертивне комуникације који су намењени починиоцима кривичних дела насиља у породици, учесницима у тучама и починиоцима других кривичних дела. Како је ово министарство навело Заводи организују за осуђена лица и системску породичну психотерапију у коју се укључују и чланови њихових породица. Осуђена лица имају могућност да учествују у специјализованим програмима који се односе на индивидуални и групни и рад са зависницима од наркоманије и алкохолизма.

Заштитник грађана је известио да је поступајући по сопственој иницијативи, водио више поступака у случајевима фемицида и породичног и партнерског насиља. у циљу унапређења рада органа у систему заштите од насиља у породици, превенције насиља и ефикасније заштите жртава, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруке и мишљење о томе да је неопходно унапредити комуникацију надлежних органа приликом рада на заштити жртава породичног насиља укључивањем здравствених установа, односно лекара психијатријске сгруке у рад Група за координацију и сарадњу које су образоване при основним јавним тужилаштвима, у циљу смањења ризика од насиља; да је потребно да се жртве позивају и охрабрују да учествују у раду Група за координацију и сарадњу када год је то могуће; да је неопходно да се у рад на заштити жртава насиља укључе органи из области здравства, образовања, али и Управа за извршење кривичних санкција посебно у случајевима када насилник завршава са издржавањем казне затвора због кривичних

дела у вези са насиљем у породици о чему би надлежни центар за социјални рад требало да има сазнања; да обезбеде мултисекторске обуке поступајућих службеника о садржају и обавезама које проистичу из Закона о спречавању насиља у породици и Општег и посебних протокола, са посебним освртом на процену ризика. Заштитник грађана и Форум судија Србије били су партнери на вишегодишњем пројеклу Аутономног женског центра „Ефикасне политике и усаглашена пракса у пружању подршке и помоћи жртвама насиља у породици” који финансира Амбасада Кралевине Холандије и чији је циљ да допринесе пуном спровођењу законског оквира и побољшању институционалне праксе у вези са заштитом жртва насиља у породици. у оквиру пројектних активности у току 2022. године, на основу прикупљених података о раду група за координацију и сарадњу на подручју Вишег јавног тужилаштва у Нишу и фокус групних дискусија са предгавницима центара за социјални рад из Дољевца, Гациног Хана, Алексинца, Ниша, Ражња, Сокобање и Сврљига, Заштитник грађана је израдио Посебан извештај Заштитника грађана о раду група за координацију и сарадњу на подручју Вишег јавног тужилаштва у Нишу, који је објављен и представљен у јулу 2022. године у Нишу. У Посебном извештају су надлежним органима упућене препоруке у циљу унапређења рада група за координацију и сарадњу, превенције насиља и ефикасније заштите жртва. У циљу подизања свести старијих жена о различитим облицима насиља у породици и родно заснованог насиља и о његовој штетности, као и о механизмима заштите који су им на располагању у случају кршења њихових права, укључујући надлежности и могућности обраћања Заштитнику грађана, Заштитник грађана и удружење „Снага пријатељства — Amity” су и у 2022. години спроводили трибине на којима су учествовале старије жене из сеоских средина.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА ОСТВАРИВАЊЕ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

На основу одредби члана 59. Закона о родној равноправности креирање, спровођење, праћење и унапређивање политика за остваривање родне равноправности обављају: 1) Влада; 2) министарства, други органи државне управе у чијем су делокругу области у којима се одређују и спроводе опште и посебне мере за остваривање и унапређивање родне равноправности; 3) КТРО; 4) органи аутономне покрајине; 5) органи јединице локалне самоуправе; 6) други органи јавне власти, организације и установе који у складу са својим овлашћењима учествују у спречавању дискриминације на основу пола, односно рода и спречавању родно заснованог насиља.

Органи јавне власти који имају више од 50 запослених и радно ангажованих лица, дужни су да из реда својих запослених одреде лице задужено за родну равноправност у складу са својим актом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места, а руководиоца органа јавне власти за поменуто лице одређује руководиоца организационе јединице у чијој надлежности су послови који се односе на вођење евиденција у области рада (члан 64. ст. 1. и 2. Закона).

У складу са наведеним, у ресорном Министарству је у тренутку подношења овог Извештаја регистровано **укупно 505 лица задужених за родну равноправност** у органима јавне власти са 50 и више запослених и радно ангажованих лица, што представља повећање за 130 лица у 2022. години, у односу на 375 именованих у 2021. години.

7.1. Органи Владе Републике Србије за креирање политика и унапређивање родне равноправности

Као што је у уводу овог извештаја наведено, на републичком нивоу се образују два тела за родну равноправност и то: Савет за родну равноправност и КТРО. Влада је Одлуком 05 број 02-8671/2022 од 31. октобра 2022. године образовала КТРО, којим председава потпредседница Владе и министарка културе, а чији је члан и министар за људска и мањинска права и друштвени дијалог. Конститутивна седница тог тела одржана је 15. новембра 2022. године у Влади Републике Србије у новом мандату, док је ресорно Министарство у 2022. години започело процедуру образовања Савета за родну равноправност Владе која је успешно окончана у првом кварталу 2023. године.

КТРО, доставило је ресорном Министарству податке у вези спровођења више пројекта којима је руководило у извештајном периоду, о чему је у овом Извештају у претходним поглављима било више речи.

Што се тиче пројекта под називом: „*Кључни кораци ка родној равноправности у Србији*”, треба истаћи да овај пројекат спроводи КТРО у сарадњи са Министарством за европске интеграције и UN Women, уз подршку Делегације ЕУ у Србији, чији је циљ програма је пружања подршке и јачање капацитета механизма за родну равноправност на републичком, покрајинском и локалном нивоу и омогућавање спровођења стратешких циљева у овој области (унапређења положаја жена на тржишту рада, женског предузетништва, економског оснаживања жена на селу и сл.).

У вези са наведеним, ради унапређења родне равноправности на локалном нивоу, 10 локалних самоуправа са успостављеним механизмима за родну равноправност је током 2022. године добило наменска, бесповратна финансијска средства и техничку подршку за реализацију пројекта који обухватају следеће активности: израду и усвајање локалних акционих планова за родну равноправност (у даљем тексту: ЛАПРО) и спровођење минимум једне активности у складу са ЛАПРО; спровођење планираних мера и активности из важећих ЛАПРО; промовисање и примену Европске повеље о равноправности жена и мушкараца на локалном нивоу. Укупан износ одобрених средстава за реализацију одабраних пројеката износи **преко 4,8 милиона динара** и додељен је за активности у следећим областима: положај жена на тржишту рада; женско предузетништво; и економско оснаживање жена из руралних подручја.

Такође, Покрајински Завод за равноправност полова известио је ресорно министарство да је у 2022. години, у складу са својом делатношћу и Законом о родној равноправности, наставио са прикупљањем и ажурирањем података о раду и функционисању тела за родну равноправност у јединицама локалних самоуправа у АП

Војводини. У складу са тим, креиран је упитник о раду и функционисању тела за родну равноправност на локалном нивоу са намером да се утврди испуњеност одредби чланова 63. и 64. Закона о родној равноправности, а који се односе на обавезе локалних самоуправа када је у питању формирање родних механизма у АП Војводини. На основу добијених података и стања на терену, Завод за равноправност полова је расписао Конкурс за доделу бесповратних средстава јединицама локалних самоуправа са територије АП Војводине за финансирање израде Локалних акционих планова и реализације активности из Локалног акционог плана за унапређење родне равноправности у 2022. години. Право учешћа на Конкурсу имале су оне општине и градови са територији АП Војводине са успостављеним неким од тела за родну равноправност у складу са члановима 63. и 64. Закона о родној равноправности (савет, комисија, лице задужено за родну равноправност), чиме су на овај начин били мотивисани и охрабрани да убрзају процес испуњавања законских обавеза и остваре право на добијање бесповратних средстава за даљи ангажман у домену остваривања политике једнаких могућности у својој локалној заједници.

КТРР је доставило податке и о спровођењу пројекта „*Родно одговорно управљање – Прерасподела неплаћеног рада*”. Овај пројекат се спроводи у сарадњи са UN Women, уз подршку Владе Уједињеног Краљевства и Британске амбасаде у Београду и за општи циљ има јачање капацитета националних механизма за родну равноправност при развијању политика и мера као и вођења дијалога о родно одговорном управљању. Током трајања пројекта подржане су иницијативе које су за циљ имале јачање спровођење иновативних мера које су допринеле редистрибуцији родних улога у економији неге. У оквиру овог пројекта КТРР и UN Women су израдили прву *економску анализу неплаћених послова у области старања*. Основни циљ ове анализе био је да израчуна вредност неплаћеног рада као и удео неплаћених послова у БДП-у Републике Србије. Сама анализа представља први корак ка признању вредности неплаћеног кућног рада као и стварању политика и услуга у заједници које ће умањити негативне последице неравномерно распоређеног кућног рада и тиме допринети бољем положају жена у друштву. Додатно, у оквиру истог пројекта израђена је и *Родна анализа правних норми у области економије неге у Републици Србији* која је испитала уродњеност прописа и правне недостатке које доприносе продубљивању родних неједнакости у области економије неге. Обе анализе представљене су 24. фебруара 2021. године, када су представљене и активности свих партнерских организација које су учествовале на овом пројекту. Конкретно, на самом пројекту учествовало је 36 женских организација, а остварен је контакт са 370.000 жена и мушкараца где је приближно 2.500 жена и мушкараца директно имало користи од пројекта.

У оквиру пројекта КТРР под називом: „*Упослимо 1000 жена у руралним подручјима*”, у сарадњи са Националном алијансом за локални економски развој (НАЛЕД) и Етнорежом кроз куповину традиционалних рукотворина које израђују жене са села пружа се подршка економском оснаживању жена и младих на селу. У оквиру овог пројекта одржан је завршни догађај „*Друштвено-економска афирмација жена у условима пандемије*”, током којег су уручени сертификати о завршеном радном оспособљавању укупно 25 жена. У оквиру овог пројекта је одржана и изложба под

називом: „*Сто жена, сто минијатура*”, као јединствена манифестација која женама које се професионално баве израдом рукотворина даје прилику да се усавршавају и такмиче у традиционалним техникама и тако чувају културно наслеђе Србије. У оквиру овог пројекта до сада је 915 жена добило прилику да изради и прода своје рукотворине и да на тај начин оствари додатну зараду, чиме се побољшава њихов положај и омогућава се додатни приход њиховим домаћинствима.

Када је у питању родно одговорно буџетирање, КТРП истиче да, у сарадњи са Министарством финансија, а уз подршку UN Women континуирано ради на јачању капацитета буџетских корисника у примени родно одговорног буџетирања, изради родних анализа, итд. У оквиру пројекта: „*Трансформативно финансирање за унапређење родне равноправности: ка транспарентнијем, инклузивнијем и одговорнијем управљању на Западном Балкану*”, који спроводи агенција UN Women, а који финансира Шведска агенција за међународни развој и сарадњу – SIDA, предвиђено је да UN Women у периоду од 2022. до 2024. године пружи свеобухватну техничку подршку за увођење родно одговорног буџетирања у 9 јединица локалне самоуправе. У оквиру истог пројекта, КТРП и UN Women организовали су радионицу посвећену смањењу родног јаза и побољшању квалитета живота жена на селу кроз примену родно одговорног буџетирања. Циљ ове радионице је био да се представи стање у вези са економским положајем жена на селу и приоритета који су добијени кроз консултације са сеоским женама и женским организацијама које раде на селу, као и то да се размотре могуће врсте интервенција које су неопходне како би се смањило родни јаз у економском положају жена на селу. Укупно 68 буџетских корисника на националном (42) и покрајинском (свих 26) нивоу је укључило родну перспективу у своје буџете за 2022. годину, кроз 109 буџетских програма, 315 буџетска циља и 584 родно осетљива индикатора, у складу са годишњим Планом увођења родно одговорног буџетирања у поступак припреме и доношења буџета Републике Србије за 2021. годину, на основу Закона о буџетском систему.

Поред наведеног, потпредседница Владе Републике Србије и председница КТРП присуствовала је свечаном отварању међународног форума „Генерација за равноправност” (*Generation Equality Forum*), посвећеном глобалном унапређењу родне равноправности. Форум је одржан од 30. јуна до 2. јула 2022. године у Паризу, у организацији UN Women и влада Француске и Мексика и окупио је високе званичнике, председнике и премијере држава које су се кроз конкретне активности обавезале да у наредном периоду заједнички раде на унапређењу родне равноправности, пре свега кроз теме: (1) сузбијање родно заснованог насиља; (2) правда и економска права; (3) репродуктивно здравље жена; (4) лидерство, технологије и иновације у служби једнакости жена и мушкараца.

Такође, представници КТРП учествовали су на скупу на којем су представљени резултати истраживања о феномену „стакленог плафона”, који је организован уз подршку компаније „Филип Морис“ и Конгреса српско-америчког пријатељства. На скупу су представљени резултати истраживања спроведеног у циљу стицања додатних

увида и подизања свести о положају жена на тржишту рада у Републици Србији. Истраживање би требало да послужи као једна од основа за даље залагање за унапређење положаја и постизање родне равноправности у Републици Србији.

Како је КТРП известило ресорно Министарство поводом Међународног дана жена – 8. марта организован догађај КТРП у сарадњи са Министарством за европске интеграције, Делегацијом ЕУ у Републици Србији и UN Women. На наведеном догађају учествовале су различите генерације жена из разних крајева Републике Србије, које раде у различитим областима и областима на елиминисању родних стереотипа, на тржишту рада, неплаћеној нези и раду у домаћинству, у енергетском сектору и другим областима.

На основу члана 60. Закона о родној равноправности, у децембру 2022. године започета је процедура за образовање Савета за родну равноправност Владе Републике Србије, и у вези са наведеним ресорно Министарство је 2. децембра 2022. године објавило Јавни позив организацијама цивилног друштва ради достављања предлога кандидата/кандидаткиња за састав овог тела.

Као што је већ истакнуто, одредбама члана 12. став 3. Закона о министарствима („Службени гласник РС”, број 128/20), Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог обавља, између осталог, послове државне управе који се односе на: равноправност полова; антидискриминациону политику; питања у вези са родном равноправношћу, с циљем унапређења родне равноправности у Републици Србији, које је и ресорно министарство за спровођење политика у овој области. У процесу извештавања за Европску комисију, у извештајном периоду ресорно Министарство је сачинило прилог за *Извештај о статусу спровођења активности из ревидираног Акционог плана за поглавље 23: „правосуђе и основна права”, за период јул-децембар 2021. године*; прилог за *Трећи извештај о спровођењу Акционог плана за преговарачко поглавље 19 „Рад и социјална политика”*; одговоре на додатна питања Европске комисије за Пододбор „Правда, слобода и безбедност”; прилог за *Извештај о напретку Републике Србије у оквиру Акционог плана за Преговарачко поглавље 23 „Правосуђе и основна права”*; одговоре на додатна питања ЕК за Пододбор за истраживање, иновације, информационо друштво и социјалну политику; прилог за *Годишњи извештај Европске комисије о напретку Републике Србије у оквиру Преговарачког поглавља 19 „Рад и социјална политика”*.

Ресорно министарство је сачинило прилог за КТРП, а у вези са извештавањем Европске комисије у оквиру преговарачког поглавља 23 Правосуђе и основна права о спровођењу Стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици (2021-2025) и пружило административно-техничку подршку приликом организовања *конференције на тему: „Људска права у дигиталном добу”* одржане 24. фебруара 2022. године у Палати „Србија“ у сарадњи са компанијом Color Media Communications д.о.о.

Као што смо већ навели у уводу овог Извештаја, ресорно Министарство је израдило и донело два подзаконска акта за спровођење Закона о родној

равноправности и то: *Правилник о вођењу евиденције и извештавању о остваривању родне равноправности* и *Правилник за израду и спровођење плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности*. *Правилници су ступили на снагу 24. јуна 2022. године*. Група за унапређење РР Сектора за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности ресорног Министарства у вези примене Закона о родној равноправности и подзаконских аката, дала у 2022. години укупно **372** тумачења прописа службеном преписком путем поште или електронским путем, као и телефонским путем у форми обавештења и усмерања обвезника како да у вези конкретног захтева поступи. Од наведеног броја, одговорено је на **42** захтева физичких лица за и **330** захтева од стране правних лица за издавање мишљења на законе и подзаконска акта из надлежности министарства у 2022. године. На већину захтева се одговарало истог дана када је и подношен захтев, осим када је у питању давање сложених тумачења прописа на основу службеног захтева и уз плаћање прописане републичке таксе, у зависности од тога да ли подносилац физичко или правно лице, а тада је одговорено у року од пет дана.

Ресорно Министарство основало је и Платформу цивилног друштва за социјално укључивање Рома и Ромкиња у циљу унапређења сарадње и јачања капацитета организација цивилног друштва које као циљеве препознају унапређење и заштиту положаја Ромкиња и Рома те основне принципе људских права. С тим у вези, 28. марта расписан је јавни позив организацијама цивилног друштва за чланство у наведеној платформи.

Представници и представнице ресорног Министарства у 2022. години учествовали су у раду Стручне групе Координационог тела за унапређење положаја Рома и Ромкиња и праћење спровођења Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији; Посебне радне групе за израду текста Предлога акционог плана за остваривање права националних мањина у Републици Србији 2021-2025; Радне групе за израду средњорочног плана Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог 2022-2024. године; Савета за социјално предузетништво; Оперативне групе за остваривање права на упис чињенице рођења у матичну књигу рођених и других права из личног статуса; Управном одбору пројекта „Подстицање запошљавања високо образованих Рома и Ромкиња у јединицама локалне самоуправе“ и сл.

Поред наведеног, Влада је образовала Комисију за регулаторни оквир унапређења запошљавања Рома у јавном сектору, којој административно-техничку подршку у раду пружа ресорно Министарство, из кога су у састав Комисије именовани чланица и секретар.

Од стране запослених у ресорном Министарству извршено је уношење у Јединствени информациони систем за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање (ЈИС) текста Акционог плана за период 2022-2023. године за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период

од 2022. до 2030. године. Започет је рад на усаглашавању антидискриминационог законодавства са међународним правним стандардима и то радом у Комисији за усаглашавање Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом са Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом и правним тековинама Европске уније. Покренут је поступак образовања Савета за праћење спровођења Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године, односно реализација активности 2.3.1 из Акционог плана за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације 2022-2030.

Наведено Министарство расписало је Јавни конкурс „Спровођење политика социјалног укључивања Рома и Ромкиња у Републици Србији за 2022. годину” за програме у области унапређења положаја и заштите људских и мањинских права грађана ромске националности у Републици Србији. Конкурс је расписан ради доделе финансијских средстава удружењима регистрованим на територији Републике Србије. Реализацијом програма треба да буду остварени следећи циљеви: 1. Подизање друштвене свести о важности борбе против циганизма; 2. Реализација програма из области дефинисаних Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године – образовање, становање, запошљавање, здравства и социјалне заштите; 3. Промоција, информисање и оснаживање Рома и Ромкиња у вези са предстојећим пописом становништва. Конкурс је био отворен од 9. до 24. фебруара 2022. године а укупна опредељена средства су у износу од 8.372.000,00 РСД.

7.2. Тела за родну равноправност у аутономним покрајинама

Одредбама члана 62. Закона о родној равноправности: „Органи аутономне покрајине, у оквиру и у складу са надлежностима аутономне покрајине, а са циљем развоја и вођења политике једнаких могућности, образују организационе облике за остваривање и унапређивање родне равноправности, одређују њихов састав, начин избора, делокруг и начин рада. Скупштина аутономне покрајине образује стално радно тело за родну равноправност.

Поред тога, Покрајинска влада образује:

1) координационо тело за родну равноправност покрајинске владе ради усклађивања ставова органа и организација покрајинске управе, других покрајинских организација и служби;

2) савет за родну равноправност као саветодавно тело покрајинске владе.”

У вези са наведеним, Секретаријат Покрајинске владе је известио ресорно Министарство да је Одлуком Покрајинске Владе 127 Број 02-26/2022 од 7. септембра 2022. године образовано Координационо тело за родну равноправност Покрајинске владе („Службени лист АПВ”, број 38/22) којим председава председник Покрајинске Владе, који је особа мушког пола, као и да је и Решењем Покрајинске Владе 127 Број 02-25/2022 од 7. септембра 2022. године образован и Савет за родну родну

равноправност („Службени лист АПВ”, број 38/22), којим претседава в.д. помоћник покрајинског секретара за социјалну политику, демографију и равноправност полова, који је, такође особа мушког пола.

Такође, у Скупштини АПВ образован је Одбор за равноправност полова.

Поред наведеног у АПВ делује и Завод за равноправност полова АПВ, који је у 2022. години реализовао програм путем Јавног конкурса за доделу средстава удружењима за област равноправности полова у АП Војводини у 2022. години са циљем пружања финансијске подршке удружењима грађана и осталим организацијама које својим активностима доприносе промовисању и примени Закона о родној равноправности, оснажују жена за партиципацију у јавном животу локалне заједнице, и раде на заштити и промовисању политике једнаких могућности код младих узраста 16-19 година. Бесповратна средства добило је укупно 26 удружења грађана чиме је дат допринос остваривању циљева који се тиче успостављања механизма сарадње са удружењима као партнерима у промовисању политике једнаких могућности за жене и мушкарце. Поред тога, реализован је и програм - Сајам стваралаштва сеоских жена у Војводини, а поводом Међународног дана сеоских жена (15. октобар), а овај догађај је промовисао домаћу радиност, али и женски активизам на локалном нивоу, и сваке године окупља близу 200 сеоских удружења и око 2.000 жена из целе Војводине.

7.3. Тела за родну равноправност у јединицама локалне самоуправе (савети, комисије)

Одредбама члана 63. Закона о родној равноправности прописано је да се у јединици локалне самоуправе образују тела за родну равноправност, и то:

„1) комисија за родну равноправност у скупштини јединице локалне самоуправе, као стално радно тело скупштине, које чине одборници, а све акте који се упућују скупштини разматра из родне перспективе;

2) савет за родну равноправност се образује у органима управе јединице локалне самоуправе, а чине га именована или постављена лица, представници установа, органа и организација у областима значајним за родну равноправност и спречавање и сузбијање родно заснованог насиља, прати стање у области родне равноправности, иницира и предлаже мере за унапређење родне равноправности. У раду савета обавезно учествују и лица задужена за родну равноправност у органима управе јединице локалне самоуправе, која тим саветима пружају стручну и административно-техничку потпору у раду.”

У вези са наведеним, у 2022. години, према достављеним подацима на прописаним обрасцима ресорном Министарству, образовано је 17 савета за родну равноправност у органима управе на локалном нивоу, и то: Бачка Паланка, Чока, Чајетина, Крушевац, Бојник, Бела Паланка, Кула, Аранђеловац, Чукарица, Србобран,

Ужице, Нови Београд, Трстеник, Богатић, Велико Градиште, Чукарица, Сомбор (Табела 23).

Према достављеним подацима ресорном Министарству, у 2022. години образовано је у скупштинским органима на локалном нивоу и укупно 21 комисија за родну равноправност и то у скупштинама: Владичин Хан, Бојник, Љиг, Мали Зворник, Стара пазова, Тићевац, Нови Београд, Бољевац, Пландиште, Алексинац, Апатин, Лајковац, Љубовија, Рума, Врање, Житиште, Димитровград, Опово, Шид, Краљево, Нови Сад.

Табела 23: Подаци о образованим телима за родну равноправност на локалном нивоу у Републици Србији

РЕД. БР.	ЈЛС	САВЕТ ЗА РР	КОМИСИЈА ЗА РР	БРОЈ ИМЕНОВАНИХ ЛИЦА	ЖЕНЕ	МУШКАРЦИ
1	Општина Бачка Паланка	1		7	6	1
2	Општина Чока	1				
3	Општина Чајетина	1				
4	Општина Владичин Хан		1	7	4	3
5	Град Крушевац	1		11	8	3
6	Општина Бојник	1	1			
7	Општина Бела Паланка	1		9	7	2
8	Општина Кула	1		11	9	2
9	Општина Аранђеловац	1		9	6	3
10	Општина Љиг		1			
11	Општина Мали Зворник		1	5	3	2
12	Стара Пазова		1			
13	Општина Чукарица	1		13	11	2
14	Општина Србобран	1		7	4	3
15	Град Ужице	1		9	6	3
16	Општина Тићевац		1	7	4	3
17	ГО Нови Београд	1	1			
18	Општина Бољевац		1			
19	Општина Пландиште		1	5	2	3
20	Општина Алексинац		1			

21	Општина Апатин		1	7	5	2
22	Општина Лајковац		1			
23	Општина Љубовија		1			
24	Општина Рума		1			
25	Град Врање		1			
26	Општина Житиште		1			
27	Општина Димитровград		1			
28	Општина Опово		1			
29	Општина Трстеник	1				
30	Општина Богатић	1				
31	Општина Шид		1			
32	Град Краљево		1			
33	Општина Велико градиште	1				
34	ГО Чукарица	1				
35	Град Сомбор	1				
36	Град Нови Сад		1			
УКУП -НО	36	17	21	107	75	32

Извор: Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог

Према анкети коју је спровео Завод за родну равноправност АПВ, а у вези са телима за родну равноправност утврђено је да од укупно 45 јединица локалне самоуправе, колико их има на територији Аутономне Покрајне Војводина готово све имају неки облик механизма родне равноправности предвиђен Законом о родној равноправности (члан 63. Закона - комисија и савет за родну равноправност, члан 64. Закона - лице одређено за родну равноправност). Узорак анкете је рађен на 44 јединице локалне самоуправе, а добијени резултати су следећи: 33 ЈЛС има формирану Комисију за родну равноправност (Ада, Алибунар, Апатин, Бач, Беочин, Бечеј, Врбас, Вршац, Жабал, Житиште, Инђија, Ириг, Кањижа, Ковин, Мали Иђош, Нови Бечеј, Нова Црња, Нови Кнежевац, Нови Сад, Опово, Оџаци, Панчево, Пећинци, Пландиште, Рума, Сечањ, Сомбор, Србобран, Стара Пазова, Суботица, Темерин, Чока, Шид), а 20 ЈЛС има формиран Савет за родну равноправност (Ада, Алибунар, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Врбас, Инђија, Кула, Кикинда, Ковачица, Оџаци, Сента, Сомбор, Србобран, Сремски Карловци, Суботица, Темерин, Чока, Шид).

Имајући у виду наведене податке, у наредном периоду потребно је у свим ЈЛС образовати предвиђена тела за родну равноправност и то: у органима управе (савети за

родну равноправност) и у скупштинским органима (комисије за родну равноправност), затим унапредити њихов рад кроз едукацију чланова и чланица тих тела и израду планова рада (који ће бити повезани са Акционом планом за спровођење Стратегије за родну равноправност), усвојеним на републичком нивоу. Такође, потребно је правовремено извештавање свих ЈЛС и њихових тела за родну равноправност и то на обрасцима објављеним уз Правилник о вођењу евиденцијe и извештавање о остваривању родне равноправности.

7.4. Лица задужена за родну равноправност

Треба напоменути да су у току 2022. године у ресорном Министарству евидентирано укупно 505 лица која су задужена за родну равноправност у органима јавне власти и послодаваца који имају 50 и више запослених и радно ангажованих лица.

На републичком нивоу, у скоро свим министарствима, агенцијама и службама Владе који имају 50 и више запослених и радно ангажованих лица, одређена су лица задужена за родну равноправност.

Уз Скупштине Аутономне покрајине Војводине, као и у секретаријатима Покрајинске владе одређена су лица задужена за родну равноправност, и то у следећим секретаријатима задуженим за: енергетику, грађевинарство и саобраћај; здравство; образовање, прописе, управу и националне мањине; пољопривреду водопривреду и шумарство; привреду и туризам; урбанизам и заштиту животне средине и финансије, дакле, укупно 7 лица.

Градови и општине у Републици Србији које имају 50 и више запослених и радно ангажованих лица углавном су одредиле лице задужено за родну равноправност, али истичу потребу за њиховом едукацијом.

Скоро све просветне институције одредиле су лице задужено за родну равноправност и то су, углавном, секретари васпитних и образовних установа као што су предшолске установе, основне и средње школе, факултети и сл. затим следе јавно комунална предузећа, заводи за хитну помоћ, опште болнице и друге медицинске установе, установе културе, а посебно позоришта и у мањем броју библиотеке, као и друга јавна предузећа и установе.

Ресорно Министарство је у 2022. години израдило *Програм обуке за државне службенике који су именовани за лица задужена за родну равноправност у органима државне управе*, као и *Програм обуке за државне службенике који су именовани за лица задужена за родну равноправност у органима локалне самоуправе*, и у складу са Законом о родној равноправности, доставило Националној академији за јавну управу (у даљем тексту: НАЈУ), на даљу реализацију. Влада Републике Србије је усвојила Програм обуке НАЈУ за 2023. годину у којем је садржана и обука за лица задужена за родну равноправност у органима државне управе - шифра 2023-02-0207, као и обука за лица задужена за родну равноправност у јединицама локалне самоуправе - шифра

2023-07-0813, које је и финансијски подржала. Према расположивим подацима ова обука је одржана у НАЈУ у 2022. години.

Поред наведеног, ресорно Министарство је кориговало и Програм обуке за државне службенике у органима државне управе на тему: Родне равноправност, као и Програм обуке за државне службенике у органима локалне самоуправе на тему: Родна равноправност, који се, такође, спроводе од стране акредитованих реализатора обуке у НАЈУ.

8. РЕЗУЛТАТИ НАДЗОРА НАД ПРИМЕНОМ ЗАКОНА

Резултати надзора над применом овог закона од стране ресорног Министарства су показали да је око две трећине дописа обвезника примене Закона о родној равноправности са подацима за извештавање за 2022. годину, достављено након прописаног рока за извештавање органа јавне власти и послодаваца (од 1. до 15. јануара текуће године за претходну годину), односно ове године најкасније до 16. јануара 2022. године, на основу члана 80. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/16 и 95/18 – аутентично тумачење).

Такође, недостављање прилога за овај збирни Извештај од стране Министарства здравља резултирало је изостајањем података о здравственој заштити жена и мушкараца у Републици Србији у 2021. и 2022. години, а нарочито о вези примене члана 28. став 4. Закона о родној равноправности.

У области надзора над применом овог закона Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је из своје надлежности доставило прилог Инспектората за рад, који је известио да су инспектори рада у периоду од дана ступања на снагу и примене Закона о родној равноправности од 1. јуна до 31. децембра 2022. године, према расположивим подацима, нису вршили надзоре по захтеву запосленог, из разлога што Инспекторату за рад запослени нису подносили захтеве за заштиту права у вези са применом Закона о родној равноправности. При том, иако је у прошлгодишњем извештају наведено да Инспекторат за рад Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања активно ради на изради контролне листе која ће се, након усвајања исте од стране Координационе комисије за инспекцијски надзор, примењивати у поступцима редовних инспекцијских надзора у циљу контроле примене Закона о родној равноправности, у извештају поменутог министарства за 2022. годину није наведено докле се стигло са израдом поменуте контролне листе. С друге стране, из Инспектората за рад је наведено да су, у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2022. године, инспектори рада су поред редовних и ванредних инспекцијских надзора над применом прописа у области радних односа и безбедности и здравља на раду, извршили и 574 контрола примене Закона о родној равноправности и том приликом је утврђено да су сви контролисани привредни субјекти водили евиденцију о полној структури запослених и радно ангажованих лица.

У вези са применом члана 50. ст. 4. и 5. Закона о родној равноправности

Народна банке Србије је изветила да спроводи надзор у овој области и да је у мају 2022. године донела Одлуку о примени фактора пола у делатности осигурања („Службени гласник РС”, број 58/22), на основу члана 50. Закона о родној равноправности. Одлука је донета у сарадњи са Удружењем осигураваача Србије и сва друштва за осигурање су била у могућности да се изјасне на текст Нацрта одлуке. Народна банка Србије је накнадно, након усвајања Одлуке, упутила допис свим друштвима за осигурање у ком је пружила детаљнија објашњења у вези достављених примедби на текст Нацрта одлуке. С тим у вези, сва друштва за осигурање су ускладила своја интерна акта са Одлуком у прописаном року и о томе обавестила Народну банку Србије. Имајући то у виду, као и да у посредном надзору друштава за осигурање у извештајном периоду нису уочене неправилности у овом сегменту пословања, није било покретања поступака непосредних контрола пословања друштава везано за ову област.

Остали инспекцијски органи нису доставили своје извештаје о спроведеном надзору у примени овог закона.

У домену независног надзора Заштитник грађана је у свом Редовном годишњем извештају за 2022. годину изнео следећа запажања која се односе на родну равноправност: „Потребно је омогућити примену одредбе Закона о родној равноправности²⁷ која прописује да незапослено лице које није здравствено осигурано по било ком другом основу стиче право на здравствено осигурање по основу неплаћеног рада (у кући - вођење домаћинства, старање о подизању деце, старање о осталим члановима породице, рада на пољопривредном имању и др.). Због неплаћеног кућног рада су економски угрожене нарочито старије жене у сеоским срединама које су провеле цео живот ангажујући се на неплаћеним пословима, али најчешће нису оствариле никаква примања пошто су ретко носиоци пољопривредног газдинстава, а за њих нису уплаћивани порези и доприноси како би оствариле право на пољопривредну пензију. Заштитник грађана је затражио од Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог, као органа надлежног за надзор над спровођењем Закона о родној равноправности, да достави информацију о мерама које је ово Министарство предузело, самостално и у сарадњи са другим надлежним органима, како би се омогућила примена члана 28. став 4. Закона о родној равноправности, односно законске одредбе која прописује да незапослено лице које није здравствено осигурано по било ком другом основу стиче право на здравствено осигурање по основу неплаћеног рада (у кући - вођење домаћинства, старање о подизању деце, старање о осталим члановима породице, као и рада на пољопривредном имању и др.), а од Републичког фонда за здравствено осигурање да Заштитника грађана обавести о томе на који начин обезбеђује и спроводи поменути законску одредбу, колико је било таквих захтева од почетка примене Закона о родној равноправности и како је одлучено по поднетим захтевима.

²⁷ Одредбе члана 12. став 3, члана 28. ст. 2. и 3, члана 55. став 1. тачка 1), члана 58. ст. 3. и 4, члана 66. ст. 9. и 10. овог закона почињу да се примењују од 1. јануара 2024. године.

Заштитник грађана је у овом делу Извештаја посебно истакао да: „Још увек није усвојен Акциони план за примену Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама и насиља у породици и партнерским односима,²⁸ иако је прописани рок за његово усвајање истекао. Затим да Кривични законик²⁹ још увек није у потпуности усклађен са Конвенцијом Савета Европе о спречавању и сузбијању насиља над женама и насиља у породици. Још увек нису усвојене измене и допуне Породичног закона, садржане у Полазним основама за израду Нацрта закона о изменама и допунама Породичног закона из 2021. године, које би требало да допринесу бољој заштити жртава насиља у породици и усклађивању са Истанбулском конвенцијом Савета Европе као и спровођењу неких од препорука Експертске групе за борбу против насиља над женама и насиља у породици (ГРЕВИО) из извештаја за Републику Србију. Полазне основе за израду Нацрта закона о изменама и допунама Породичног закона предвиђају, између осталог, измену дефиниције насиља у породици, прописивање нових мера заштите жртава насиља у породици: издавање налога за укључивање у психосоцијални третман или специјализовани програм починиоца насиља у породици и издавање налога за лечење од алкохолизма и наркоманије. Предвиђене измене подразумевају и да се мирење и нагодба у брачном спору не спроводе у случају насиља у породици.

И поред усвојених значајних измена Закона о финансијској подршци породици са децом³⁰, у складу са сугестијама Заштитника грађана, још увек нису измењене одредбе које се односе на накнаду осталих прихода како би предузетнице, пољопривреднице, пољопривредне осигуранице и жене које обављају привремене и повремене послове биле у једнаком правном положају са запосленим женама приликом остваривања права за време породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета, на шта овај независни државни орган континуирано указује.

Изменама Закона о финансијској подршци породици са децом³¹, које су ступиле на снагу 1. јануара 2022. године, прописано је, између осталог, право на новчана средства за изградњу, учешће у куповини, односно куповину породично-стамбене зграде или стана по основу рођења детета³² које може остварити мајка детета, а изузетно у случају смрти мајке, ово право може остварити и отац детета. Заштитник грађана је у пракси бележио да су постојали проблеми у остваривању овог права па је тим поводом упутио и Мишљење³³.

Извршиоци кривичних дела против полне слободе су обично повратници, али се тзв. Маријин закон, односно Закон о посебним мерама за спречавање вршења

²⁸ Доступно на: <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php>

²⁹ „Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 – испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19.

³⁰ „Службени гласник РС”, бр. 113/17, 50/18, 46/21 – одлука УС, 51/21 – одлука УС, 53/21 - одлука УС, 66/21 и 130/21

³¹ „Службени гласник РС”, број 130/21.

³² Члан 11., став 1, тачка 3а и 3б, члан 25а, 25б, 25в, 25г.

³³ Мишљење је доступно на: <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/7673-n-dl-zni-rg-ni-uv-zili-ishlj-nj-z-sh-i-ni-gr-d-n-pri-d-n-sh-nju-n-v-ur-db-subv-nci-i-z-up-vinu-s-n-p-sn-vur-d-nj-d>

кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима, усвојен 2013. године, примењује само у случају када су жртве кривичних дела против полне слободе малолетна лица. Због тога је Заштитник грађана, у септембру 2022. Године, најавио да ће иницирати измене постојећих прописа како би се на извршиоце кривичних дела против полне слободе, и у случајевима када су у питању пунолетне жртве, примениле посебне мере као што су обавезно јављање полицији и Управи за извршење кривичних санкција, обавезна пријава промене пребивалишта, боравишта или радног места, обавезно посећивање професионалних саветовалишта или установа, као и обавезна пријава намере да путују у иностранство.”.

9. ЗАКЉУЧЦИ

1. Након усвајања *Закона о родној равноправности* („Службени гласник РС”, број 52/21), ресорно Министарство сачинило је други по реду *Извештај о остваривању родне равноправности у 2022. години* и поднело га на разматрање и прихватање Влади, ради сагледавања и оцене стања у овој области и јавног објављивања Извештаја на интернет страницама Владе и ресорног Министарства.

2. Већина органа јавне власти и предузетника, политичких организација и синдикалних организација (око 500.000) у 2022. години није испунила своје законске обавезе и није доставила своје извештаје о остваривању родне равноправности, те ресорно Министарство пре спровођења мера казнене политике предвиђене законом треба да спроведе широку кампању ради информисања јавности и свих надлежних субјеката о обавезама које пристичу из примене Закона о родној равноправности.

3. Републику Србију одликује релативно висок удео жена на највишим позицијама власти у националном парламенту и влади, и у оба аспекта на листи Светског економског форума (WEF) у 2022. години заузима високу позицију, у односу на земље ЕУ-27 и на земље у региону, у зависности од индикатора. Република Србија је рангирана као друга у погледу удела жена у одборима компанија, а као прва по уделу жена међу руководиоцима.

4. Имајући у виду да је на листи WEF, по критеријуму *укључености жена у економски живот и њиховим економским шансама*, Република Србија на пала са 54. на 77. место у свету, што је резултат кризе изазване пандемијом COVID-19, услед чега је 7% запослених жена у Републици Србији изгубило посао или је натерано на одсуство са посла ради бриге о члановима домаћинства, у наредном периоду треба повећати запошљивост жена и смањити родни јаз у запошљавању са 14,6% на 8%, а платни јаз са 14,4% на 7%.

5. Заступљеност жена међу корисницима подстицајних средстава за развој предузетништва у свим привредним областима је још увек мала, тј. међу укупним бројем регистрованих предузетника у АПР-у на дан 31. децембра 2022. године (308.058) је 101.634 жена у односу на 199.716. мушкараца. Према подацима АПР-а мушкарци су три пута заступљенији међу заступницима и међу оснивачима

привредних друштава, па у наредном периоду треба финансијски подржати мере како би се обезбедила већа заступљеност жена међу корисницима подстицајних средстава и кредита ради покретања сопственог бизниса, а нарочито ради већег учешћа жена као власника пољопривредних газдинстава.

6. У 2022. години је започета обука лица задужених за родну равноправност у органима јавне власти, коју треба у наредном периоду наставити, али треба едуковати и чланове и чланице тела за родну равноправност, привреднике, инспекцијске органе и друге актере ради ефикасне примене Закона о родној равноправности.

7. Групу за унапређење родне равноправности Сектора за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности ресорног Министарства задуженог за праћење примене Закона о родној равноправности и извештавање о остваривању родне равноправности у Републици Србији, у наредном периоду би требало кадровски ојачати и обезбедити средства за израду софтвера за аутоматску обраду података о родној равноправности.

8. У вези извештавања о приоритетним областима примене Закона о родној равноправности, тј. у областима социјалне и здравствене заштите потребно је унапредити методологију прикупљања и обраде података РЗСЗ и рокове за извештавање уподобити са обавезом поступања Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у складу са Законом о родној равноправности када је у питању социјална заштита, а Министарство здравља треба да обезбеди редовну и благовремену доставу потребних података за извештавање о примени Закона о родној равноправности у области здравствене заштите.

9. Приликом расписивања и спровођења парламентарних избора у 2023. години, водити рачуна о препорученој квоти за заступљеност жена на изборним листама (минимум 40%), као и о потреби примене одредби Закона о родној равноправности о заступљености мање заступљеног пола, тј. жена (40-50%) у скупштинским органима, органима управљања и надзора на републичком, покрајинском и локалном новоу власти.

10. Имајући у виду неопходност прикупљања статистичких података који се односе на неплаћени кућни рад и на обрачун вредности неплаћеног рада (члан 12. став 3 и члан 28. ст. 2. и 3. Закона о родној равноправности), у наредном периоду је потребно обезбедити да се подаци о неплаћеном кућном раду, који се прикупљају и евидентирају од стране републичког органа надлежног за статистику и јавно објављују. Такође, потребна је и међусекторска сарадња надлежних органа ради проналажења адекватног решења како би се омогућила правилна примена свих одредаба члана 28. Закона о родној равноправности. Такође, потребно је и да органи јавне власти на годишњем нивоу објављују административне податке о неплаћеном кућном раду, ради преузимања од стране произвођача званичне статистике, а у циљу утврђивања његове укупне вредности и његовог учешћа у бруто домаћем производу.

11. Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог у сарадњи са надлежним органима треба да испуни своју обавезу у вези израде методологије за обрачун неплаћеног рада у кући.

12. Имајући у виду све чешћу појаву насиља према женама, као и да је број убијених жена у Републици Србији у протеклих 10 година у просеку износи преко 300 убијених жена од стране мушкараца (фемцид), потребно је: правовремено реаговање на појаву насиља према женама и девојчицама, израда и примена првог *Акционог плана за спровођење Стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025. године*, као и унапређење рада надлежних институција у превенцији, спречавању и одговарајућем санкционисању појаве насиља према женама и девојчица у Републици Србији.